

7 NOVEMBER 2009

Waterhuishoudingsplan Fryslân 2010–2015

'Wiis mei Wetter'

Provinciale Staten van Fryslân

provinsje fryslân
provincie fryslân

Voorwoord

Wij vinden het belangrijk dat het waterbeheer en de provinciale kaders nauw op elkaar aansluiten. Daarom hebben de provincie en het waterschap besloten hun beide waterplannen samen op te stellen. Het resultaat is een mooie bundel van drie waterdocumenten: het Waterhuishoudingsplan, het Waterbeheerplan en een gezamenlijk Achtergronddocument.

In het **WATERHUISHOUDINGSPLAN FRYSLÂN 2010-2015 (WHP)** leest u welke doelen de provincie in de komende zes jaar wil bereiken. Dit is het derde Waterhuishoudingsplan van de provincie. Gedeputeerde Staten bereiden dit plan voor. Provinciale Staten stellen het vast. Dit plan staat centraal in de provinciale besluitvorming. Het Algemeen Bestuur van Wetterskip Fryslân ontvangt dit provinciale plan als kader voor het waterbeheer in Fryslân. Het plan geeft ook de kaders aan voor het rioleringsbeheer van gemeenten en het eigen provinciale beleid. Het waterhuishoudingsplan is de verbindende schakel tussen het ruimtelijke en economische beleid van de provincie en het waterbeheer. Bovendien is het een structuurvisie voor het ruimtelijke beleid. Dit betekent dat het plan op de onderdelen die hierop betrekking hebben dezelfde status heeft als het streekplan.

In het **WATERBEHEERPLAN 2010-2015 (WBP)** geeft Wetterskip Fryslân aan welke maatregelen het in de komende zes jaar neemt om het watersysteem op orde te houden en te verbeteren. Het woord "maatregelen" heeft een brede betekenis. Het kan gaan om uitvoeringswerken. Maar ook het opstellen van beleidsregels en verordeningen en het normale beheer en onderhoud vallen er onder. In het Waterbeheerplan wordt de relatie gelegd met de doelen en resultaten uit het Waterhuishoudingsplan. Het Waterbeheerplan staat centraal in de besluitvorming binnen Wetterskip Fryslân. Het Dagelijkse Bestuur bereidt het plan voor. Het Algemeen Bestuur stelt het vervolgens vast en legt het ter goedkeuring voor aan Gedeputeerde Staten. Het gaat ook naar Provinciale Staten, als bijlage bij het Waterhuishoudingsplan. Zij kunnen dan direct zien hoe het waterschap bijdraagt aan het bereiken van de doelen.

In het **ACHTERGRONDDOCUMENT** vindt u de beschrijving van de watersystemen en het wettelijke kader. Dit document is een gezamenlijke uitgave van de provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân. Het beschrijft het Friese watersysteem met drie thema's: Waterveiligheid, Voldoende water en Schoon water. Ingegaan wordt op de stand van zaken, de ontwikkelingen en bevoegdheden. Het maakt integraal onderdeel uit van beide waterplannen.

Bij het WHP en WBP behoren ook een kaartenmap en het document Status, toestand, waterkwaliteitsdoelen en maatregelen KRW-waterlichamen ("document KRW-waterlichamen").

Samen geven deze documenten invulling aan de wettelijke verplichting om een Waterhuishoudingsplan en een Waterbeheerplan op te stellen. Dit deel is het Waterhuishoudingsplan 2010-2015.

Gedeputeerde mevrouw C. Schokker-Strampel

Dijkgraaf P.A.E. van Erkelens

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	.5
2	PROVINCIAAL WATERHUISHOUDINGSPLAN OP HOOFDLIJNEN	.7
2.1	Hoofddoel en uitwerking	.7
2.2	Visie op water in de provincie en op de provincie en water	.9
2.3	Waterveiligheid op hoofdlijnen	.13
2.4	Voldoende Water op hoofdlijnen	.15
2.5	Schoon Water op hoofdlijnen	.17
2.6	Visie op ruimte voor water	.19
2.7	Visie op uitvoering: aan de slag!	.20
2.8	Visie op de uitkomst: Fryslân is "Wiis mei Wetter"	.21
3	WATERVEILIGHEID: DE DOELEN	.22
3.1	Primaire waterkeringen	.23
3.2	Regionale waterkeringen: boezemkaden	.30
3.3	Regionale waterkeringen: de Lauwersmeerdijk	.34
3.4	Regionale waterkeringen: de voormalige zeedijken	.36
3.5	Lokale waterkeringen	.38
3.6	Buitendijkse gebieden	.38
3.7	Muskusrattenbestrijding	.39
4	VOLDOENDE WATER: DE DOELEN	.41
4.1	Duurzaam peilbeheer	.41
4.2	Perioden met extreme neerslag	.46
4.3	Perioden met extreme droogte	.52
4.4	Verdroging	.54
4.5	Grondwaterkwantiteit	.57
4.6	Drinkwater	.62
5	SCHOON WATER: DE DOELEN	.66
5.1	Oppervlaktewaterkwaliteit	.66
5.2	Zwemwater	.71
5.3	Natuur	.73
5.4	Waterketen	.75
5.5	Grondwaterkwaliteit	.78
6	REALISERING EN STURING	.84
6.1	Structuurvisie voor ruimtelijke aspecten	.84

6.2	Watertoets	84
6.3	Provinciale waterverordening	86
7	MONITORING EN RAPPORTAGE	87
7.1	Beleidsmonitoring	87
7.2	Rapportage	88
8	FINANCIËLE GEVOLGEN	89
 BIJLAGEN:		
1.	LNC-waarden van waterkeringen	100
2.	De verdringingsreeks bij perioden met extreme droogte	104
3.	Vergunningvoorschriften KWO-systemen	109
4.	Status, toestand en waterkwaliteitsdoelen KRW-waterlichamen en KRW-maatregelen voor grondwater	111
5.	Kader beoordeling van ontheffingaanvraag riolering buitengebied	115
6.	Overzicht ruimtelijke aspecten 3e Waterhuishoudingsplan (Structuurvisie ex artikel 4.4, eerste lid van de Waterwet en artikel 2.2, tweede lid, Wet op de ruimtelijke ordening).	116

1

Inleiding

Hoe de provincie Fryslân in de komende zes jaar om wil gaan met het oppervlaktewater, het grondwater en het toezicht op de veiligheid tegen overstromingen, leest u in het voor u liggende beleidsplan: het derde provinciale Waterhuishoudingsplan.

De wettelijke basis voor de opstelling van dit plan ligt in de Waterwet. Artikel 4.4 van deze wet draagt Provinciale Staten op om in één of meer regionale waterplannen de hoofdlijnen van het in de provincie voor de regionale wateren te voeren waterbeleid vast te stellen. Door de provincie Fryslân wordt aan deze wettelijke opdracht invulling gegeven door de vaststelling van het derde Waterhuishoudingsplan Fryslân 2010-2015. Voor de ruimtelijke aspecten is dit plan een structuurvisie, zoals bedoeld in artikel 4.4, eerste lid van de Waterwet en artikel 2.2, tweede lid van de Wet op de ruimtelijke ordening. Deze onderdelen zijn in het plan herkenbaar aangegeven en zijn aan te merken als aanvulling op en nadere invulling van het Streekplan.

Dit derde Waterhuishoudingsplan vervangt het WHP2. Voortgebouwd wordt op het bestaande beleid, maar dan met meer nadruk op uitvoering en aansluitend bij de uitgangspunten van het bestuursakkoord. Het gaat om de ruimtelijke kwaliteit van het Streekplan, de bestuurlijke aandachtspunten van kenniseconomie, innovatie van de watersector en watertechnologie en het streven naar samenhang in kwaliteiten voor mensen, werk en omgeving. Uiteindelijk wordt met dit nieuwe plan aangekoerst op Fryslân is "Wiis mei Wetter": Wiis omdat kennis van water goed ontwikkeld is en Wiis omdat genoten kan worden van water in onze leefomgeving.

Het Waterhuishoudingsplan is in nauw overleg met Wetterskip Fryslân opgesteld. Uitgangspunt daarbij is geweest de trits: Bepalen, Vertalen en Doen. Provinciale staten bepalen aan welke eisen het watersysteem moet voldoen. Dit is in normeringen en strategische keuzes in dit Waterhuishoudingsplan en de Waterverordening vastgelegd. Wetterskip Fryslân is bij de voorbereiding van de strategische keuzes en het formuleren van de normen, voor zover deze regionaal bepaald kunnen worden, nauw betrokken geweest en heeft daarover advies gegeven.

De Waterwet schrijft voor dat de waterbeheerders rekening houden met het provinciale plan bij de vaststelling van hun Waterbeheerplannen. De reden hiervoor is het belang van een juiste inbedding van het beheer van de waterschappen als functionele bestuursorganen, in de bredere algemene afweging op provinciaal niveau. In het verlengde hiervan ligt het provinciale goedkeuringsrecht voor het Waterbeheerplan van Wetterskip Fryslân.

DE LEESWIJZER

De hoofdlijnen van het beleid voor Fryslân zijn gegroepeerd rond drie thema's: Waterveiligheid, Voldoende water en Schoon water. Na de hoofddoelstelling volgt in hoofdstuk 2 een beschrijving van de visie op water en de provinciale rol daarin. In dit hoofdstuk is ook een samenvattend overzicht van het te voeren beleid opgenomen. In de hoofdstukken 3, 4 en 5 wordt dit beleid voor de drie thema's nader uiteengezet. De drie thema's zijn onderverdeeld in verschillende onderwerpen. Per onderwerp is aangegeven welke doelen wij willen bereiken en welke normen daarbij worden gehanteerd. Vervolgens leest u hoe aan die normen wordt getoetst en welk kader aan de waterbeheerders wordt meegegeven voor het beheer.

Naast de doelen (de gewenste maatschappelijke situatie), worden aan het eind van iedere paragraaf ook de gewenste resultaten opgenomen. Resultaten maken doelen concreet en vormen een afspraak tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten over de verantwoordelijkheid van de provincie. Voor het bereiken van de gewenste resultaten worden maatregelen genomen. Waar Wetterskip Fryslân een bijdrage levert aan de door de provincie gewenste resultaten, is dit in het Waterbeheersplan als maatregel aangegeven.

In hoofdstuk 6 wordt ingegaan op de provinciale waterverordening en de ruimtelijke doorwerking van het waterbeleid. In hoofdstuk 7 volgen monitoring en rapportage. De financiële gevolgen van het beleid leest u tot slot in hoofdstuk 8.

2 Provinciaal Waterhuishoudingsplan op hoofdlijnen

2.1 HOOFDDOEL EN UITWERKING

De hoofddoelstelling voor het waterbeleid in Fryslân luidt als volgt:

"HET HEBBEN EN HOUDEN VAN EEN VEILIGE EN BEWOONBARE PROVINCIE EN HET IN STAND HOUDEN EN VERSTERKEN VAN GEZONDE EN VEERKRACHTIGE WATERSYSTEMEN, ZODAT EEN DUURZAAM GEBRUIK BLIJFT GEGARANDEERD".

Deze hoofddoelstelling komt uit het vorige Waterhuishoudingsplan en is nog altijd actueel. Dit hoofddoel blijft dan ook gelden in de komende planperiode voor het beheer van de watersystemen in Fryslân. Het gaat daarbij om watersystemen, inclusief de schakels van de waterketen die hiermee verbonden zijn. Een goede balans is gevonden tussen economische en ecologische ontwikkelingen.

De hoofddoelstelling is in dit derde Waterhuishoudingsplan voor de thema's Waterveiligheid, Voldoende water en Schoon water uitgewerkt in doelen en gewenste resultaten. Daarnaast is de ruimtelijke borging aangegeven.

Bij de uitwerking:

- is rekening gehouden met Europese Richtlijnen en het Rijksbeleid. Dit beleid staat onder meer in het Nationale Waterplan, de Nota Ruimte, het Nationaal Bestuursakkoord Water-Actueel en het Bestuursakkoord Waterketen. Ook zijn belangrijk de Kaderrichtlijn Water en de Richtlijn Overstromingsrisico's.
- zijn de keuzes in dit Waterhuishoudingsplan afgestemd op het bestaande provinciale beleid, zoals verwoord in onder meer het Streekplan, het Provinciaal Verkeer- en Vervoerplan en het Provinciaal Milieubeleidsplan.
- is rekening gehouden met alle gebruiksfuncties en de discussies en beraadslagingen die de laatste jaren zijn gehouden over die functies in de Friese maatschappij, over de gemalen en de KRW-gebiedsdiscussies. De uitkomsten van deze discussies zijn niet weer overgedaan, maar geïntegreerd in dit plan.
- is overlegd met andere partijen die betrokken zijn bij het waterbeheer. In het bijzonder is aandacht geschonken aan de maatregelen die de waterbeheerders (Rijkswaterstaat, Wetterskip Fryslân, Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Zuiderzeeland) en de Friese gemeenten gaan nemen. Daarmee zijn de keuzes over en weer op elkaar afgestemd.

Figuur 2.1 Water in Leeuwarden

- is overleg gevoerd met aangrenzende provincies Groningen, Drenthe, Overijssel en Flevoland over afstemming van het waterbeleid in de grensgebieden.
- is toegewerkt naar een samenhangend, betaalbaar en uitvoerbaar pakket van doelen en maatregelen.
- is aandacht besteed aan het inspelen op innovatieve technieken, onder meer in de waterketen. De aandacht is daarbij gericht op het tegelijkertijd werken aan de wateropgaven en de regionaal-economische ontwikkelingen.
- is rekening gehouden met het feit dat een goede waterhuishoudkundige inrichting een bijdrage kan leveren aan de verdere ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit. Daar bovenop geldt dat een goede inrichting van de extra oppervlaktes open water ook een bijdrage kan leveren aan het realiseren van de ecologische doelen voor de oppervlaktewateren.

2.2 VISIE OP WATER IN DE PROVINCIE EN OP DE PROVINCIE EN WATER

Voor de visie op water is belangrijk dat de plaats van water in het provinciale beleid wordt aangegeven; dat geldt ook voor de visie die we hebben op het watersysteem en op provinciale rol daarin.

VISIE OP WATER IN DE PROVINCIE FRYSLÂN

De visie op water in Fryslân is een bijzonder uitgangspunt voor dit plan. Centraal daarin staat de samenhang tussen het beleid voor water en ander beleid, zoals landbouw, natuur, economie en recreatie.

Fryslân heeft unieke kwaliteiten op het gebied van water en ruimte. Allereerst is er de ruimtelijke kwaliteit. En de wijdvertakte boezem die grenzeloos varen mogelijk maakt, in zo schoon mogelijk water. Er is open ruimte, maar er zijn juist ook prachtig besloten gebieden, met een vitale landbouw en een vitaal platteland. Ook kent Fryslân (natte) natuurgebieden die tot de Europese top behoren.

Die ruimtelijke kwaliteit maakt Fryslân tot een provincie waarin het goed wonen, werken en recreëren is. De Friese economie drijft als het ware voor een belangrijk deel op water. Naast de recreatiesector zijn de laatste jaren bedrijven en kennisinstellingen rond waterbeheer en watertechnologie sterk in opkomst. De provincie wil daarin aanjager en makelaar zijn. Onder andere via de Friese Wateralliantie.

Binnen de Friese Wateralliantie hebben de Friese waterpartners, de ambitie uitgesproken om in 2015 hét Europese kenniscluster op het gebied van watertechnologie te zijn. Door het stimuleren en toepassen van innovaties kunnen uitdagingen in het waterbeheer aangepaan worden. En tegelijkertijd wordt zo een uitdagend en aantrekkelijk klimaat voor watergerelateerde bedrijvigheid, onderzoek en onderwijs gerealiseerd.

De kwaliteiten op het gebied van water en ruimte versterken elkaar. Een goed functionerend boezemsysteem is van belang voor onder meer de landbouw en de natuur. En voor de ruimtelijke kwaliteit van Fryslân. Kennis van waterbeheer en watertechnologie kunnen worden gebruikt om watersystemen te beheren, inclusief de schakels van de waterketen die hiermee verbonden zijn.

De Friese watersystemen kunnen dienen als proeftuin voor de ontwikkeling van kennis op het gebied van waterbeheer en technologie. Daarmee snijdt het mes aan twee kanten, systemen worden nog schoner en aantrekkelijker en er wordt maximaal kennis opgedaan, waardoor een bijdrage wordt geleverd aan het regionaal economisch beleid.

Ook in waterbeleid stelt de provincie de wederzijdse versterking van kwaliteiten voor mensen, werk en omgeving centraal.

VISIE OP WATERSYSTEEM EN WATERKETEN IN DE PROVINCIE FRYSLÂN

In het waterbeleid wordt al sinds jaar en dag uitgegaan van de watersysteembenadering. Gekeken wordt naar de samenhang tussen de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater en oppervlaktewater en de relatie met de omgeving. Een watersysteem is een samenhangend geheel van een of meer oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen. Hierbij horen bergingsgebieden, waterkeringen en ondersteunende kunstwerken, zoals gemalen en stuwen. Een waterlichaam omvat het water dat voorkomt aan of vrij onder het aardoppervlak, inclusief de stoffen die daarin aanwezig zijn. Ook de bijbehorende waterbodem, oevers, flora en fauna vallen onder het begrip waterlichaam.

Fryslân is omringd door de buitenwatersystemen IJsselmeer, Waddenzee en Noordzee. Primaire waterkeringen beschermen tegen overstroming vanuit deze watersystemen. Daarbinnen bevindt zich het boezemwatersysteem van Fryslân. Uitgangspunt is dat de veiligheid tegen overstromen nu en op de lange termijn gewaarborgd is. Daarvoor worden waterkeringen in goede conditie gehouden, wordt ruimte gereserveerd, zodat dijken kunnen "meegroeien" met de zeespiegelstijging, en wordt een goede calamiteitszorg gerealiseerd.

Naast het watersysteem, is er de waterketen. Dit is het geheel van diensten aan huishoudens en bedrijven dat te maken heeft met het gebruiken en het afvoeren van water. De waterketen omvat:

- de drinkwatercyclus: waterwinning, zuivering, transport en gebruik;
- de afvalwatercyclus: inzameling, transport, zuivering en lozing.

Drinkwaterbedrijven produceren en distribueren drinkwater. Gemeenten zamelen afvalwater in. Vervolgens voeren zij het afvalwater samen met overtollig hemelwater af. Dat gebeurt via de riolering. De waterschappen transporteren, zuiveren en lozen het afvalwater op het oppervlaktewater.

In dit plan blijven de watersystemen en de onttrekkingen door en lozingen vanuit de waterketen centraal staan. Wel wordt nadrukkelijker ook aandacht besteed aan de verschillende onderdelen van de waterketen en het transparant en doelmatig functioneren van de waterketen.

VISIE OP DE PROVINCIE FRYSLÂN EN WATER

De provinciale visie op water houdt in dat met nadruk water als een onderdeel van het integrale provinciale beleid wordt gezien. De provincie wil op het gebied van water de regievoerder zijn die wettelijke kaders en provinciale kaders integreert tot een transparant beleid. Beleid is echter niet voldoende. Het gaat ook om het juiste beheer. Het beleid moet daartoe uitnodigen en zo duidelijk zijn dat het van strategische uitspraken vertaald kan worden in operationeel beheer. Op die manier kan inhoud worden gegeven aan het principe van "bepalen, vertalen, doen".

Het waterbeheer is in Fryslân met name in handen van Wetterskip Fryslân; maar ook de waterschappen Noorderzijlvest en Zuiderzeeland, Rijkswaterstaat en de gemeenten hebben waterbeheertaken in Fryslân. Elk van deze partners voert eigen beleid binnen de wettelijke en provinciale kaders. Omdat de provincie alleen kaders wil vaststellen die uitvoerbaar zijn en de waterbeheerders beleid willen dat zij uit kunnen voeren, is veel aandacht besteed aan afstemmen. De provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân

hebben zich intensief wederzijds bemoeid met elkaars plannen, met respect voor de eigen posities. Het resultaat is dat bij het vaststellen door Provinciale Staten van het Waterhuishoudingsplan onmiddellijk duidelijk is hoe Wetterskip Fryslân de kaders vertaalt in het Waterbeheerplan in de vorm van beheermaatregelen. En andersom: wanneer het Waterbeheerplan wordt vastgesteld door Wetterskip Fryslân, kent het Algemeen Bestuur de doelen waaraan de maatregelen bijdragen. We kunnen samen direct met de realisering van het beleid aan de slag!

De provincie heeft bij de dagelijkse uitvoering als toezichthouder ook een belangrijke rol. Provincie en Wetterskip Fryslân stellen jaarlijks een prestatieovereenkomst op waarin de uitvoeringsafspraken en voortgang wordt vastgelegd. De stroom van rapportages wordt gebracht naar één moment per jaar, zodat er zicht kan worden gehouden op het geheel van de uitvoering en de samenhang daarin.

Daarnaast is de provincie aanjager en makelaar op gebieden waar water en andere beleidsterreinen elkaar kunnen versterken. En waarmee op termijn bestaande problemen kunnen worden opgelost. In dat verband moet ook gedacht worden aan de pro-actieve provinciale stimulerende en faciliterende rol bij het zoeken naar innovatieve oplossingen. Bij diverse thema's zijn in de vorm van voorbeelden, innovatieve projecten genoemd. Dat blijft echter een momentopname op basis van de huidige inzichten; het noemen van projecten moet het ontwikkelen van geheel nieuwe ideeën echter niet verhinderen. Daarom denken wij liever in programma's met daaraan gekoppelde budgetten om de ontwikkeling van innovatieve technieken en werkwijzen te stimuleren en te faciliteren; dat werkt flexibeler dan het opsommen van allerlei concrete projecten, zeker met een planperiode van 6 jaar. Bovendien voorkomt inbedding in lopende programma's en trajecten, dat innovatie een eigen leven gaat leiden, los van het bestaande waterbeheer. Onze stimulerende rol zal verschillende vormen kunnen aannemen. In het ene geval het nemen van een initiatief om organisaties en partijen bij elkaar te brengen, in andere gevallen het faciliteren van individuele initiatieven.

Voor de verschillende planonderdelen richten wij ons op de volgende clusters en programma's en de daaraan gekoppelde, in het Waterhuishoudingsplan voorgestelde, provinciale stimuleringsbudgetten:

Programma's en clusters	Budgetten
Hoogwaterbeschermingsprogramma, Primaire waterkeringen	€ 0,30 mln
Herstelprogramma Oevers en kaden, Regionale waterkeringen, zoals boezemkaden	€ 0,30 mln
Verzilting/Extreme droogte	€ 0,35 mln
Grote KWO-systemen	€ 0,30 mln
Innovatie- en duurzaamheidsprogramma Waterketen	€ 1,00 mln
"Wiis mei Wetter"-projecten (w.o. de Afsluitdijk)	€ 0,60 mln

Daarnaast wordt met het oog op de toekomstige drinkwatervoorzieningen aandacht besteed aan innovatie en alternatieve vormen van drinkwaterwinning.

De provincie stelt dus ook in het waterbeleid haar rol als middenbestuur, regisseur en toezichthouder op het eigen grondgebied centraal.

VASTSTELLING WATERFUNCTIES EN GRONDGEBRUIKFUNCTIE OP DE FUNCTIEKAART

De provinciegrens begrenst het provinciale plangebied; zie kaart 1 in de kaartenbundel Over de rijkswateren doen we geen uitspraken. Dit zijn de Waddenzee, het IJsselmeer en de zijwateren daarvan, zoals havenmonden. Dit laat onverlet dat wij bij de voorbereiding van dit Waterhuishouding-plan het rijksbeleid in ogenschouw hebben genomen, dat betrekking heeft op deze rijkswateren en van invloed kan zijn op het waterbeheer in de regionale wateren (Nationaal Waterplan, Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren, Beheer- en Ontwikkelplan Waddengebiet e.d.).

Het Friese deel van het Lauwersmeer is in beheer bij Waterschap Noorderzijlvest en de Friese woonwijk Lemstervaart bij Waterschap Zuiderzeeland. Hierdoor maken deze gebieden geen deel uit van het beheergebied van Wetterskip Fryslân, terwijl het Groningse Westerkwartier wel onderdeel uitmaakt van het beheergebied van Wetterskip Fryslân. Dit maakt het beheergebied van het Waterbeheerplan van Wetterskip Fryslân aan de ene kant iets groter en aan de andere kant iets kleiner dan het provinciale plangebied. Uiteraard doen wij geen uitspraken over het Groningse deel van het beheergebied.

In dit plan worden aan alle grotere wateren in het plangebied waterfuncties toegekend. Met grotere wateren worden alle wateren met een breedte van meer dan zes meter bedoeld. De meeste functies zijn afgeleid van het Streekplan; de functie vaarweg is afgeleid van het Provinciaal Verkeer- en Vervoerplan en het Plan Kleine watersport. In deze beide plannen wordt mede uitvoering gegeven aan de realisatie van het Basisrecreatie toervaartnet.

De functies werken door in doelen en maatregelen. Voor de waterbeheerders betekent dit dat zij de waterhuishoudkundige voorwaarden scheppen om de doelen te realiseren die bij de functies horen.

Als waterfuncties worden onderscheiden: boezemwater, water voor natuur, zwemwater en vaarwegen. De in dit plan aangegeven grondgebruikfuncties komen uit het Streekplan. Onderscheiden worden: bebouwd gebied, agrarisch gebied en natuurgebieden.

De waterfuncties en de grondgebruikfuncties worden op de bij dit plan behorende functiekaarten 2 en 3 vastgelegd.

Voor de aanwijzing van de beheerder van de vaarwegen op basis van de Waterwet, is een afzonderlijk traject gestart.

NATURA 2000

Binnen het werkveld van het waterbeheer is de doorwerking van de aanwijzing van de Natura 2000-gebieden nu actueel. De nationale regelgeving schrijft voor dat bij het beleid en de uitvoering van de waterplannen nadrukkelijk rekening wordt gehouden met de zogenaamde Natura 2000-gebieden. De gebieden zijn weergegeven op kaart 6. De waterhuishouding is vaak van invloed op de haalbaarheid en het behoud van de instandhoudingdoelen van deze gebieden. In het algemeen zijn het beleid en de maatregelen zodanig geformuleerd dat die een positieve invloed hebben en bijdragen aan de Natura 2000-doelen. In enkele gevallen zijn er mogelijk negatieve effecten.

In de plan-MER (inclusief de passende beoordeling) die bij het WHP en WBP is gevoegd, is systematisch geïnventariseerd of het beleid en de maatregelen op het gebied van waterbeheer invloed hebben op het functioneren van de Natura 2000-gebieden, in het bijzonder op het behalen van de instandhoudingsdoelen en het voorkomen van achteruitgang. Bij passende beoordeling is geconcludeerd dat in algemene zin het beleid en de maatregelen een neutrale of een positieve invloed zullen hebben op

de instandhoudingdoelen voor de Natura 2000-gebieden. Op enkele onderdelen is gesignaleerd dat significante gevolgen op voorhand niet volledig zijn uit te sluiten. Omdat dergelijke beleidsuitspraken alleen mogen worden gedaan in samenhang met expliciete garanties dat deze significante effecten worden voorkomen, is voor maatregelen waarvoor de passende beoordeling aangeeft dat er mogelijk significant negatieve effecten zijn, aangegeven hoe deze worden uitgesloten. Over het algemeen is verwezen naar het traject van de vaststelling van de Natura 2000-beheerplannen en van het gewenst peilbeheer. In sommige gevallen wordt de locatiekeuze als oplossing aangedragen.

We gaan er daarbij vanuit dat het in de gevallen waar dit zal spelen, zal gaan om haalbare en betaalbare maatregelen, zoals de minister van LNV ook heeft aangegeven. In de Nota van Antwoord bij de definitieve aanwijzing van de Natura 2000 gebieden in het Waddengebied stelt de minister namelijk: "als daadwerkelijk gebleken is dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn en wanneer bij het definitieve beheerplan of bij de geplande evaluatie van de Natura 2000 beheerplannen in 2015 wordt geconcludeerd dat bepaalde doelstellingen niet haalbaar of betaalbaar blijken, kunnen deze zonodig worden bijgesteld".

Als er een kans is dat concrete projecten voortvloeiend uit de beleidsbeslissingen van het WHP en WBP mogelijk een negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden, dan zal het vergunningstraject van de Nb-wet worden doorlopen. Wij zien dit vergunningstraject als een laatste vangnet voor het voorkomen van significant negatieve effecten. Mocht namelijk in het vergunningstraject blijken dat voor een project significante effecten niet uitgesloten kunnen worden, dan zal een vergunning op grond van de Natuurbescherming worden geweigerd en kan het project in het uiterste geval geen doorgang vinden (tenzij het zware ADC traject nog uitkomst biedt).

2.3 WATERVEILIGHEID OP HOOFDLIJNEN

- Duurzame veiligheid tegen overstromen is het strategische doel voor een veilig Fryslân.
- Preventie door goede waterkeringen, vooruitzien door o.a. ruimtelijke maatregelen voor de toekomst en calamiteitszorg in goede samenwerking is de strategie.
- Klimaatbestendig, ruimtelijke kwaliteit en innovatie zijn uitgangspunten.
- Voldaan wordt aan de Waterwet, Waterschapswet, Wet beheer rijkswateren en de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's.

Onderscheid kan worden gemaakt tussen primaire waterkeringen en regionale waterkeringen. Tot de primaire waterkeringen behoren dijken, duinen, kunstwerken (zoals sluizen en gemalen) en de niet-waterkerende objecten (zoals kabels en leidingen) die in deze waterkeringen zijn geplaatst. Tot de regionale waterkeringen behoren boezemkaden, de Lauwersmeerdijk, de voormalige zeedijken, kunstwerken en niet-waterkerende objecten. Tot slot zijn er lokale keringen. Over de lokale keringen doet de provincie geen uitspraken. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij de waterbeheerder. De ligging van de primaire waterkeringen en de hoogte van de veiligheidsnormen zijn in de Waterwet vastgelegd. Ook bepaalt de Waterwet dat de waterbeheerder (Wetterskip Fryslân en Rijkswaterstaat Dienst Noord Nederland) eens in de zes jaar zijn primaire waterkeringen toetst op de veiligheid. Als toezichthouder vraagt de provincie aan de waterkeringbeheerders dit steeds professioneler uit te voeren. Wanneer de waterkeringen niet aan de normen voldoen, voert de waterkeringbeheerder dijk- of duinversterkingen door en houdt daarbij rekening met waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie. Op deze wijze wordt de ruimtelijke kwaliteit van Fryslân bevorderd. Ook worden innovatieve methoden toegepast om zo de waterkeringen in optimale conditie te hebben en de waterkennis te kunnen vermarkten. Plannen voor dijkversterking worden, conform de wettelijke bepalingen, aan Gedeputeerde Staten ter goedkeuring voorgelegd.

Figuur 2.2 IJsselmeerdijk met op kop Afsluitdijk

Het beleid voor de primaire waterkeringen wordt landelijk vastgesteld. Gedeputeerde Staten zullen met nadruk de Friese belangen en visies inbrengen in het landelijke beleid. Speciaal onderdeel is het jaarlijkse advies van provincie aan het rijk over kustbescherming, zandsuppletie en dynamisch kustbeheer.

De provincie heeft de ligging van de regionale waterkeringen (boezemkaden, Lauwersmeerdijk, voormalige zeedijken) op kaart vastgesteld. De veiligheidnorm van boezemkaden is bepaald op 1/100 per jaar (elk jaar een kans van 0,01 dat de boezemkade net niet overstroomt). Hiervan zijn gebieden rond Heerenveen, Lemmer en Dokkum uitgezonderd. Zij hebben een norm van 1/300 per jaar gekregen. Aan het waterschap wordt gevraagd de boezemkaden steeds professioneler te toetsen aan de norm. Waar de boezemkaden niet voldoen moet het waterschap versterkingsplannen uitvoeren, waarbij rekening wordt gehouden met ruimtelijke kwaliteit, natuur en recreatie en innovatie. Ook hier is de toets eens in de zes jaar. De provincie legt het maatgevende boezempeil voor de toetsing vast in de provinciale Waterverordening.

De voormalige zeedijken zijn dijken die pas water keren na een "eventuele" doorbraak van de "voorliggende" primaire waterkering. Het betreft de Oude Bildtdijk en andere voormalige zeedijken (uitgezonderd de Nieuwe Bildtdijk). Deze dijken krijgen de norm "handhaven in de huidige toestand".

De provincie wil steeds klaar zijn voor de toekomst. Daarom wordt er een kustvisie opgesteld met als tijdshorizon 2100. Deze (structuur-)visie biedt een regionaal kader voor de ruimtelijke ontwikkelingen in de kustzone. De door de provincie gewenste waterkeringzones op de Waddeneilanden zijn nog in discussie. Uitgangspunt is hierover in de planperiode duidelijkheid te scheppen.

Ondanks de dijken en duinen kunnen overstromingen niet geheel uitgesloten worden. Daarom wordt van de waterkeringbeheerders verwacht dat hun calamiteitenplannen voor alle soorten keringen actueel zijn en blijven en dat ze met deze plannen voldoende oefenen. Daarbij werkt het waterschap en Rijkswaterstaat, Dienst Noord Nederland, samen met andere partners in de Veiligheidsregio.

De provincie ziet er op toe dat de waterbeheerder de waterkeringen adequaat tegen muskus- en beverratten beschermt.

2.4 VOLDOENDE WATER OP HOOFDLIJNEN

- Voldoende water, niet te veel en niet te weinig in een goede verdeling in ons landelijk en stedelijk gebied, voor landbouw, recreatie, natuur en drinkwatervoorziening is het strategische doel.
- Eerst vasthouden, dan bergen en dan afvoeren is onze strategie.
- Klimaatbestendig, gebiedsgericht werken en innovatie zijn uitgangspunten.
- Voldaan wordt aan de Waterwet, Waterschapswet en de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's.

Onderscheiden worden oppervlaktewater en grondwater. Voor het oppervlaktewater wordt een peilbeleid gevoerd om voldoende water te hebben voor alle functies. Daarnaast wordt beleid gevoerd voor perioden met extreme neerslag, extreme droogte en bestrijding van al bestaande verdroging. Voor grondwater worden regels gesteld voor onttrekking. Ook wordt gezorgd voor voldoende drinkwater.

Het peilbeleid wordt gericht op het zo goed mogelijk aansluiten bij de door ons vastgestelde functies op de functiekaart en op het voorkomen van negatieve effecten voor natuurgebieden, bebouwing en landbouw. Bij het voorkomen van die schade behoort het heroverwegen van die vastgestelde functies tot de mogelijkheden.

Het waterschap doet het peilbeheer en heeft alle bestaande peilbesluiten in Fryslân vastgesteld met onze goedkeuring. Zijn er aanvragen voor wijziging, dan gelden als norm voor veenweidegebieden drooglegging tot 90 cm, rondom natuurgebieden geen grotere drooglegging dan die welke hoort bij grondwatertrap GT II* en geen peilverlaging groter dan de maaiveldaling om zo meerdere functies mogelijk te maken. Hiermee wordt ons huidig peilbeleid voortgezet.

Nagegaan wordt hoe de problemen van inklinking en verzilting op een innovatieve manier kunnen worden aangepakt. Voor maatregelen in het veenweidegebied worden de uitkomsten van de proeven afgewacht. Aan het waterschap wordt gevraagd voor heel Fryslân gebiedsgericht het gewenste peil voor de functies in kaart te brengen.

Door klimaatverandering worden meer situaties van extreme neerslag verwacht. Daarvoor moet het watersysteem aangepast worden door vast te houden, te bergen en af te voeren. Het waterschap gaat het in het Streekplan vastgestelde extra bergend vermogen van de boezem en de waterbergingsgebieden realiseren en het oppervlakte open water in deelsystemen uitbreiden. Daarnaast bouwen de waterschappen een gemaal bij Lauwersoog.

Figuur 2.3 Wateroverlast

Regionale wateroverlast in het landelijke gebied is tot op zekere hoogte aanvaardbaar. Voor natuurgebieden is het zelfs positief. Voor de verschillende functies worden normen vastgesteld voor overstromingsrisico's per jaar. Voor grasland en akkerbouw is de norm respectievelijk 1/10 en 1/50. Het waterschap wordt gevraagd de normen gebiedsgericht uit te werken in combinatie met het bepalen van het gewenste peilbeheer en na te gaan of de normen te halen zijn en zonodig een maatregelenprogramma op te stellen en uit te voeren.

Voor stedelijk gebied wordt als norm 1/100 jaar gesteld. Waterschap en gemeenten worden gevraagd in samenwerking met elkaar na te gaan welke maatregelen hiervoor nodig zijn en die uit te voeren.

De keerzijde van extreme neerslag is dat er ook extreme droogte wordt verwacht, situaties waarin een watertekort ontstaat. Over de mogelijkheden voor maatregelen en de omvang van het probleem bestaat nog niet voldoende inzicht. Nader zal worden onderzocht hoe groot het probleem kan worden. Ook zullen innovatieve maatregelen worden bekeken. In situaties waar nu al watertekorten optreden wordt de zogenaamde verdringingsreeks toegepast.

Veel natuurgebieden in Fryslân zijn verdroogd. Daar is al veel aan gedaan. Gewerkt wordt met een toplist voor de bestrijding van verdroogde gebieden en een werkenderwegprogramma waarbij kansen worden benut in integrale projecten en waarin meegelift wordt met bijvoorbeeld landinrichting. Daarbij wordt natuur, zoals die is vastgelegd in het Streekplan, qua watercondities mogelijk gemaakt.

Voor grondwater geldt dat daarvan gebruik kan worden gemaakt, mits het duurzaam gebeurt. Het waterschap geeft daarvoor veelal de vergunningen af. In verband met afweging met economische belangen geven Gedeputeerde Staten de vergunningen voor drinkwater, bodemenergiesystemen en grote industriële onttrekkingen af. Ook de handhaving van deze onttrekkingen is in handen van de provincie. Daarnaast wordt een meetnet en een register bijgehouden. Voor de kosten daarvan wordt een heffing opgelegd aan de grondwateronttrekkers. In het waterbeleid wordt bijgedragen aan bestuurlijke afspraken over CO2-reductie. Daarom worden Koude- en Warmteopslagsystemen (KWO) gestimuleerd.

Wat betreft drinkwater wordt een dreigend tekort aan productiecapaciteit geconstateerd. Samen met Vitens wordt op zoek gegaan naar nieuwe bronnen. Naast beperkte uitbreiding van bestaande grondwaterwinningen gaat de voorkeur uit naar oppervlaktewater in de omgeving van Noardburgum. Gestreefd wordt naar duidelijkheid in 2015 over een duurzame grondwaterwinning in Zuidoost-Fryslân en naar vermindering van het aandeel zoet grondwater als bron voor drinkwater. Voor de eilanden wordt naar zelfvoorziening gestreefd. Besparing op drinkwater wordt gestimuleerd.

2.5 SCHOON WATER OP HOOFDLIJNEN

- Schoon water voor alle functies is het provinciale strategische doel.
- De Kaderrichtlijn Water heeft de strategie van aanwijzing waterlichamen, vaststellen status en doelen en vaststellen maatregelen aangereikt.
- Eerst schoonhouden dan scheiden en dan zuiveren is onze strategie.
- Innovatie en gebiedsgericht werken zijn uitgangspunten.
- Voldaan wordt aan de Waterwet, Waterschapswet, de Kaderrichtlijn Water, inclusief dochterrichtlijnen, de Wet Milieubeheer, Besluit kwaliteitseisen en monitoring Water 2009, de Wet Bodembescherming, Zwemwaterrichtlijn, de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden, Wet gemeentelijke watertaken en Natura2000.

Voor de algemene waterkwaliteit van het oppervlaktewater voor functies zoals de landbouw, zwemwater, de natuur wordt beleid gevoerd. Daarnaast is de afvalwatercyclus van belang bij schoon water. Ook voor grondwaterkwaliteit is in dit plan specifiek beleid.

Voor de algemene kwaliteit van het oppervlaktewater wordt in dit plan voor het eerst met de Kaderrichtlijn Water (KRW) gewerkt. Samen met alle betrokken partijen in de Friese samenleving is de zogenaamde beslisnota KRW opgesteld, waarmee de aanwijzing van ligging en status van waterlichamen en de doelen en maatregelen in dit plan worden verankerd. In dit plan worden 27 waterlichamen vastgesteld met hun status als sterk veranderd of kunstmatig en de bijpassende doelen en maatregelen tot 2015. Ook worden de maatregelen vastgesteld die vanwege significante schade aan functies niet zullen worden meegenomen. De belangrijkste daarvan zijn een natuurlijk seizoengebonden peilbeheer in de Friese boezem, het minder doorspoelen in verzuilde landbouwgebieden en de extra uitbreiding van de waterberging in de deelsystemen. Dit laatste maakt al onderdeel uit van het pakket voor het opvangen van extreme neerslag.

Uiteindelijk gaan waterschap en gemeenten de maatregelen uitvoeren: bij kanalen met scheepvaart oeververbetering, bij kanalen zonder scheepvaart daarnaast aanpassing van het beheer. Bij meren een verbeterd doorzicht, minder algenbloei en een toenemende bedekking met waterplanten met als gevolg een meer gevarieerde visstand. Bij beken deels hermeandering. Bij brak water gebieden inrichtingsmaatregelen en aangepast beheer van de zeesluizen. Op de Waddeneilanden uitbreiding van oevervegetatie. In laagveenplassen verwachten wij door generieke maatregelen een verbetering van de fosfaat- en stikstofconcentraties. Als algemene maatregel voor verbetering van de waterkwaliteit verwijdert het Waterschap baggerspecie. Voor het water buiten de aangewezen waterlichamen stelt de waterbeheerder de norm vast.

Voor zwemwater wordt voldaan aan de nieuwe Zwemwaterrichtlijn. Daarvoor worden elk jaar zwemwaterlocaties aangewezen op basis van zwemwaterprofielen die het waterschap opstelt. Wanneer de zwemwaterlocatie is aangewezen zorgt de waterbeheerder voor de goede kwaliteit van dat water. De bevolking wordt geïnformeerd over de kwaliteit van het zwemwater. Samen met de waterbeheerders wordt onderzoek gedaan naar het voorkomen van blauwalgen.

Voor natuur wordt gestreefd naar het garanderen van een waterkwaliteit die hoort bij de instandhoudingdoelen van Natura2000 gebieden en bij de overige natuurdoelen in gebieden die in het Streekplan staan. Het waterschap wordt gevraagd in eerste instantie de zogenaamde "sense of urgency" gebieden met onvoldoende waterkwaliteit aan te pakken en in de planperiode de overige Natura2000 gebieden. Het waterschap kan aansluiten bij mogelijkheden die zich werkenderweg voordoen, zoals in landinrichting en gebiedsontwikkelingsprojecten, voor de Ecologische hoofdstructuur en overige natuurdoelen uit het Streekplan.

Wat betreft de afvalwaterketen gaan de gemeenten verbrede rioleringsplannen opstellen waarin zij, naast de zorgplicht voor riolering, ook vastleggen hoe zij invulling geven aan de zorgplichten voor de afvoer van regenwater en overtollig grondwater. Op de totstandkoming wil de provincie regie voeren; maar daar worden, naast de wettelijke eisen, geen extra provinciale eisen gesteld. Gemeenten treffen daarnaast de KRW-maatregelen zoals opgenomen in de beslisnota voor waterkwaliteit in stedelijke gebieden. Het gaat om gescheiden rioolsystemen en afkoppeling van de regenwaterafvoer.

In de waterketen wordt gestreefd naar verlaging van de kosten door efficiencyverbetering van systemen en innovatieve technieken. Gestreefd wordt naar 15-20% efficiency-verbetering in 10 jaar, waarvan 7-9% uit bestaande systemen is te halen. Daarom moet nadrukkelijker worden ingezet op innovatieve technieken. Samen met het waterschap, gemeenten en anders provinciale waterpartners zal een regionaal Bestuursakkoord Waterketen worden gesloten, waarin een duurzaamheid- annex innovatieprogramma is opgenomen. Per zuiveringskring worden zogenaamde optimalisatiestudies gemaakt. Samen met de watertechnologische sector in Fryslân wordt gewerkt aan de introductie en toepassing van innovatieve technieken.

Het provinciale waterbeleid kan bijdragen aan de Nederlandse inspanningen om wereldwijd mensen te voorzien van drinkwater en sanitaire voorzieningen. Dit ter uitvoering van het Schoklandakkoord. Als uitgangspunt wordt daarbij genomen om als Fries aandeel aan 1,8 miljoen mensen goede voorzieningen te leveren. Elke Fries geeft zo drie andere wereldbewoners toegang tot water.

De normen voor grondwaterkwaliteit worden nu ook voor het eerst vastgesteld op grond van de KRW. In dit plan worden vier grondwaterlichamen aangewezen in de provincie Fryslân. Er wordt naar een situatie gestreefd waarin er in 2015 geen extra zuivering nodig is van het grondwater en dat in 2021 de basiszuivering die hoort bij de natuurlijke samenstelling, gerealiseerd is.

Wat betreft de bestaande grondwaterbeschermingsgebieden geldt milieubeleid. Bevorderd zal worden dat in het bodemsaneringsprogramma meer prioriteit komt voor puntbronverontreiniging. Daarnaast moet er nog meer inzicht komen in een goede afstemming tussen waterwinning en grondwaterbescherming.

2.6 VISIE OP RUIMTE VOOR WATER

- Duurzame ruimtelijke inrichting door keuze van de meest optimale locaties voor een leefomgeving die veilig en schoon is, zonder wateroverlast of watertekorten is het provinciale strategische doel.
- Vroegtijdige toetsing van ruimtelijke locatiekeuzes aan provinciale waterbelangen met de watertoets is onze strategie. Daarvoor is een handreiking vastgesteld.
- Samenwerking tussen waterbeheerders en gemeenten bij opstellen van gemeentelijke waterplannen wordt als strategie van de waterbeheerder door de provincie ondersteund.
- Ruimtelijke doorwerking van ruimtelijke relevante aspecten van dit Waterhuishoudingsplan worden vastgesteld als aanvulling op en nadere invulling van het Streekplan.
- Voldaan wordt aan de Wet en het Besluit op de Ruimtelijke Ordening en de Waterwet.

Zoals aangekondigd in het Streekplan, is de handreiking watertoets vastgesteld en voor iedereen beschikbaar op de provincie site. De watertoets heeft betrekking op veiligheid tegen overstromingen, kwantiteit en kwaliteit van zowel oppervlaktewater als grondwater. De beoordeling kan leiden tot aanpassing in het oorspronkelijke ontwerpplan van een fysieke ingreep. De handreiking watertoets is bedoeld voor de gemeenten.

In de handreiking zijn voor de kwantiteits- en de kwaliteitsaspecten onze voorkeursvolgordes aangegeven. Voor kwantiteit gaat het om "vasthouden-bergen-afvoeren". Het uitgangspunt is om eerst te trachten gebiedseigen water vast te houden in de bodem. Als dat niet lukt, moet gezocht worden naar locaties om te bergen en alleen als de voorgaande pogingen niet tot het gewenste effect leiden,

kan gekozen worden voor afvoeren. Voor kwaliteit is sprake van "schoonhouden-scheiden-zuiveren". Het uitgangspunt is om eerst een brongerichte aanpak toe te passen, dat wil zeggen het voorkomen van vervuiling. Als dat niet mogelijk is, moet er voor worden gezorgd, dat er geen verspreiding van verontreinigende stoffen kan plaatsvinden. Mocht dat niet te voorkomen te zijn, dan moeten de verontreinigingen worden gezuiverd. De nadruk ligt dus op het vasthouden van schoon water. Belangrijk is, dat bij de toepassing van de watertoets niet alleen wordt gekeken naar het plangebied zelf, maar ook naar benedenstroomse gebieden.

De watertoets kent naast de bovengenoemde inhoudelijke criteria een relevant procesmatig criterium, namelijk het zeer vroegtijdig betrekken van de waterbeheerders bij het planproces. Dit is van belang bij locatiekeuzen in structuurvisies. De strategie van waterbeheerders tot het gezamenlijk met de gemeenten opstellen van waterplannen, wordt door de provincie ondersteund.

Een deel van de uitspraken in dit Waterhuishoudingsplan heeft het karakter van structuurvisie en moet gezien worden als aanvulling op en nadere invulling van het Streekplan. Het gaat om:

- De exacte reserveringszones voor de primaire waterkeringen;
- Het bestemmen van de regionale waterkeringen als waterstaatkundige werken;
- De ruimtelijke maatregelen tegen wateroverlast en voor de waterkwaliteit;
- De ruimtelijke inpassing van de grondwaterbeschermingsgebieden;
- De aspecten die gemeenten bij de toepassing van de watertoets betrekken.

2.7 VISIE OP UITVOERING: AAN DE SLAG!

MEI SYN ALLEN: GEBIETSRJOCHTE WURKJEN

In dit plan wordt van het waterschap gevraagd om gebiedsgericht te werken, bijvoorbeeld bij het gewenste peilbeheer, de normen voor wateroverlast, de maatregelen voor de KRW-doelen etc. Van belang is daarbij dat het waterschap zijn uitvoeringsprogramma afstemt met andere programma's zowel in het landelijke gebied als in stedelijk gebied. Dit kan voor het landelijke gebied door de programmering samen met de provincie en de Dienst Landelijk Gebied in het provinciaal Meerjarenprogramma Landelijk Gebied. Ook is samenwerking bij verwerking van baggerspecie met bijvoorbeeld het Friese Merenproject een winstpunt. Voor het stedelijke gebied is de samenwerking tussen de gemeenten en het waterschap uitgangspunt. De prestatieovereenkomsten die de provincie sluit met de Dienst Landelijk Gebied en het Wetterskip Fryslân worden optimaal afgestemd.

HELBER EN BETELBER: WURK MEI WURK MEITSJE

De maatregelen die worden uitgevoerd moeten haalbaar en betaalbaar zijn. Daarom is dit plan samen met Wetterskip Fryslân opgesteld. Zoveel als mogelijk wordt gebruik gemaakt van Europese en rijks middelen. Daarnaast wordt werk-met-werk-maken bevorderd door de provinciale middelen voor water in het Frysk Ynvestearingsbudzjet Lanlik Gebiet op te nemen in een jaarlijkse programmering.

FRYSLÂN WIT FAN WETTER: DUORSUM, YNNOVATYF EN MOAI

Gestreefd wordt naar een duurzaam en innovatief watersysteem in Fryslân. Met duurzaam wordt bedoeld dat klimaatbestendig gebouwd wordt met als tijdshorizon 2050 en 2100. Steeds wordt daarom gevraagd de nieuwste methoden te onderzoeken en toe te passen in Fryslân zelf, daarmee ervaring op te doen en daarna zo mogelijk onze waterkennis te vermarkten en te exporteren. Van de waterbeheerder wordt verwacht dat hij bij ontwerp en inpassing hoge ruimtelijke kwaliteit nastreeft.

Figuur 2.4 Werken aan de waterkant

SKEP YN 'E GRÛN: GJIN BESTJOERLIKE EN AMTLIKE DROKTE

De provincie wil aan de slag met zo weinig mogelijke bestuurlijke en ambtelijke drukte. Overlegmomenten, rapportages, verantwoordingen worden effectief en efficiënt ingezet.

2.8 VISIE OP DE UITKOMST: FRYSLÂN IS "WIIS MEI WETTER"

De uitvoering van dit Waterhuishoudingsplan en het Waterbeheerplan van Wetterskip Fryslân moet er uiteindelijk toe leiden dat we in onze provincie volkomen Wiis mei Wetter zijn. Wiis omdat we weten van water en Wiis omdat we genieten van de kwaliteiten van water in onze leefomgeving. Voorgesteld wordt daarvoor 6 voorbeeldprojecten "Wiis mei Wetter" als speciale aandachtspunten in de planperiode vast te stellen. Om het integrale karakter van waterbeleid te accentueren wordt er voor gekozen de projecten zo te kiezen dat elk van de Friese gedeputeerden een project adopteert onder coördinatie van de watergedeputeerde.

De WIIS-projecten sluiten zoveel mogelijk aan bij de integrale bestuurlijke speerpunten en sluiten aan bij Fryske Fiersichten.

Kenmerken van de projecten zijn verder dat sprake is van een uiterst ambitieuze doelstelling die gedragen wordt door de instellingen en deskundigen in het maatschappelijke middenveld. Te denken valt aan ruimtelijke topkwaliteit, extreme energiereductie, "cradle to cradle" projecten, topkwaliteit natuur, perfecte niches bij waterrecreatie. De Afsluitdijk geldt als het eerste project, waar ruime aandacht is voor innovatieve oplossingen, zoals blue energy.

Dit regionale waterplan stelt daarmee zorg voor algemene verhoging van de basiskwaliteit én bijzondere kwaliteit centraal.

3 Waterveiligheid: de doelen

In dit hoofdstuk gaat het om duurzame veiligheid van Fryslân tegen overstromingen vanuit de Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer en vanuit de Friese boezem. Dit wordt gerealiseerd door dijken, duinen en kunstwerken (sluizen, gemalen) en boezemkaden. Deze waterkeringwerken zijn kenmerkende elementen in het Friese landschap. Daarom is het belangrijk om er bij verbetering van dijken en kaden zorg voor te dragen dat de ruimtelijke kwaliteit van Fryslân langs de kust en in de boezem in stand blijft en verbetert.

Bij het bieden van waterveiligheid is een drieslag uitgangspunt. Allereerst preventie, het voorkomen van overstromingen door goede waterkeringen in stand te houden. Ten tweede, klaar zijn voor de toekomst van klimaatverandering door ruimtelijke reserveringszones langs de primaire waterkeringen vast te stellen. Tenslotte goede calamiteiten zorg, goed voorbereid zijn op de – zeer kleine – kans dat er een overstroming plaatsvindt.

De Waterwet biedt de provincie de mogelijkheid de actualisatie van de beheerinstrumenten van de waterkeringbeheerders: keur, legger, beheerregister, overzichtskaart, calamiteitenplan en onderhoudsplan, van een termijn te voorzien. Waar dat door de provincie noodzakelijk wordt geacht, wordt dit aangegeven bij de onderdelen van dit hoofdstuk.

Voor alle waterkeringen geldt dat de provincie van de waterkeringbeheerders verwacht dat:

- zij hun leggers en beheerregisters actueel houden, zodat zij een goed inzicht houden in de gewenste en de actuele toestand van hun waterkeringen. Daarvoor rapporteren zij iedere vijf jaar aan Gedeputeerde Staten;
- de keur van Wetterskip Fryslân actueel is en dat ontheffingen daarop alleen toegestaan worden als de huidige of de toekomstige waterkering daar niet negatief door beïnvloed wordt;
- Rijkswaterstaat Diensten Noord Nederland en IJsselmeergebied in deze lijn handelen vanuit de Wet beheer rijkswaterstaatswerken;
- zij bij niet toegestane activiteiten handhavend optreden;
- zij de waterkering goed beheren en onderhouden;
- zij hun visie op beheer en onderhoud elke vijf jaar actualiseren;
- zij calamiteitenbestrijdingsplannen jaarlijks actualiseren en in de praktijk brengen met oefeningen;
- zij hun rol in de calamiteiten zorg binnen de Veiligheidsregio spelen en alles in het werk stellen om een overstroming te voorkomen en eventuele gevolgen te beperken.

DELTAPLAN EN DELTAPROGRAMMA

In het Achtergronddocument staat in tabel 3.12 hoe de adviezen van de commissie Veerman zijn opgenomen in het ontwerp Nationaal Waterplan. In de planperiode worden de regionale organisaties voor de gebieden ingericht. Wij streven ernaar efficiënte regionale organisaties, waardoor de regionale invulling en uiteindelijk uitvoering soepel kan verlopen. Belangrijk daarbij is de betrokkenheid van de gemeenten die grenzen aan het watersysteem. Daarnaast zullen een aantal thema's (zoals nieuwe normering) verder uitgewerkt worden. Waar mogelijk brengen wij de regionale belangen in bij de uitwerking van de thema's.

De belangrijkste gebieden voor Fryslân zijn het IJsselmeer en de Waddenzee. Hieronder wordt per gebied in het kort de belangrijkste beleidsuitgangspunten geschetst.

IJsselmeer (inclusief de zoetwateropgave):

- Een goede onderbouwing van de toekomstige zoetwaterbehoefte (inclusief mogelijke alternatieve manieren van zoetwatervoorziening);
- Een onderzoek naar alle alternatieven bij het bepalen van de benodigde toekomstige peilstijging op het IJsselmeer: dus in elk geval ook de mogelijkheid van malen bij de Afsluitdijk en het toch mee laten stijgen van IJmeer en Markermeer;
- Een goede analyse van alle kosten die het stijgen van het IJsselmeerpeil met zich meebrengt, zodat een goede afweging ten opzichte van bijvoorbeeld de kosten van bemaling gemaakt kan worden.

Waddenzee (inclusief gehele Waddeneilanden):

- Door middel van suppleties de zandige kusten van de Waddeneilanden handhaven en waar mogelijk bijdragen aan de waterveiligheid;
- Door middel van suppleties zandhonger van de Waddenzee compenseren en zoveel mogelijk meegroeien met de zeespiegelstijging;
- Onderzoek naar het gedrag van geulen en de beste manier om te voorkomen dat ze in de toekomst de waterveiligheid bedreigen;
- Onderzoeken in welke mate kwelders bijdragen aan de veiligheid van de achterliggende waterkering;
- Voor de veiligheidsopgave van de Waddeneilanden ook de zeewaartse oplossingen onderzoeken.

Achtereenvolgens komen de volgende onderwerpen aan bod: primaire waterkeringen, regionale waterkeringen (de boezemkaden, de Lauwersmeerdijk en de voormalige zeedijken), lokale waterkeringen, waterveiligheid buitendijks en de muskusrattenbestrijding.

3.1 PRIMAIRE WATERKERINGEN

DOELEN

- De primaire waterkeringen voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen. Hierbij voeren de waterkeringbeheerders alle versterkingen zo uit dat deze bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van Fryslân.
- De primaire waterkeringen zijn klaar voor de toekomst.
- In de ruimtelijke ordening is de primaire waterkering met het ruimtebeslag van toekomstige dijkversterkingen vastgelegd.

Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat stelt het beleid voor de primaire waterkeringen vast. Daarmee is de regionale beleidsvrijheid binnen het thema waterveiligheid, onderdeel primaire waterkeringen, beperkt en kleiner dan bij de andere beleidsthema's. Er zijn veel ontwikkelingen binnen dit landelijke beleid. Dit kan ertoe leiden dat er een beleid ontstaat dat onvoldoende rekening houdt met regionale verschillen. Daarom spant de provincie zich in om het Friese belang landelijk in te brengen.

De nummers geven de dijkringen aan:
1-4: de Friese Waddeneilanden,
6: het Friese vastelandsdeel (met Groningen)

Figuur 3.1 Primaire waterkeringen in Fryslân.

De provincie zal dit zoveel mogelijk doen in samenwerking en afstemming met Wetterskip Fryslân en de gemeenten. Het Friese belang bestaat vooral uit de regionale inbreng bij de uitwerking van het in het Nationale Waterplan aangekondigde besluiten en de diverse onderdelen van het Deltaprogramma (Waterveiligheid, IJsselmeergebied, Zoetwatervoorziening, Kust, Waddengebied etc.).

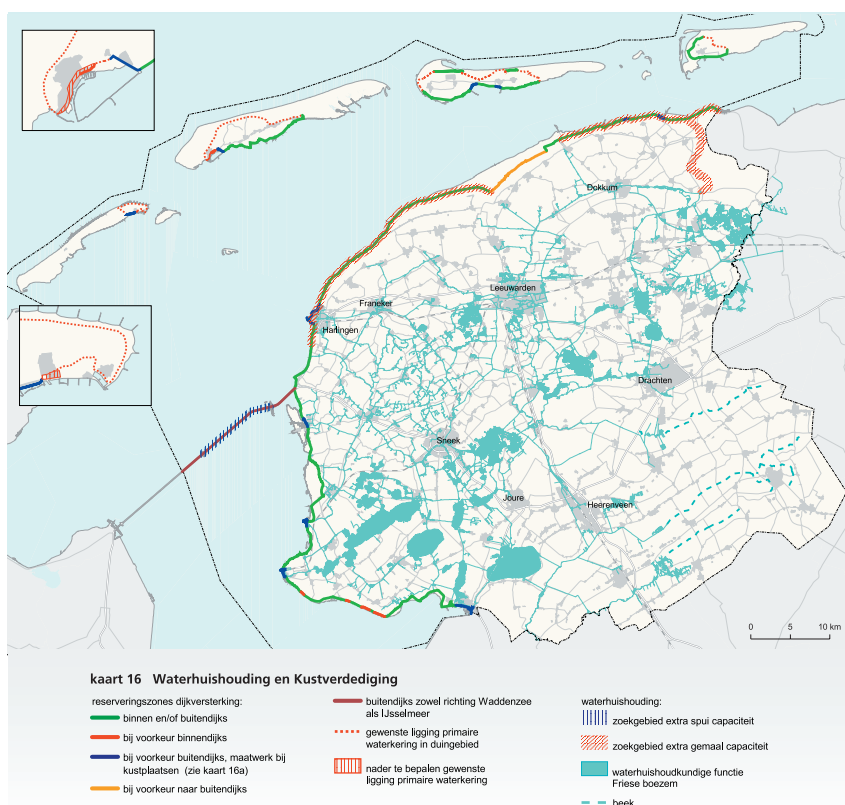
Dit betekent, dat in de planperiode met name aandacht besteed zal worden aan de inbreng in het uit het Nationale Waterplan voortvloeiende beleid. Dit beleid heeft m.n. betrekking op de nieuwe normstelling voor het veiligheidsniveau per dijkringgebied, het onderzoek ter onderbouwing van de mate van peilstijging van het IJsselmeer, de mogelijkheden voor ontwikkelingen in buitendijkse gebieden, de mogelijkheden voor voldoende zandsuppleties ter uitbreiding van de kust en de mogelijkheden van wel of geen nieuwbouw op fysisch ongunstige locaties.

Op 5 juni 2009 hebben wij in de gezamenlijke inspraakreactie op het ontwerp Nationaal Waterplan met de gemeenten langs het IJsselmeer en het Wetterskip Fryslân aan het Rijk met name gevraagd om onderzoek naar de effecten en mogelijke maatregelen met betrekking tot een peilverhoging van maximaal 1,5 meter en naar de onderbouwing en alternatieven voor zoetwatervoorziening. We hebben gezamenlijk gevraagd om aandacht voor de alternatieven pompen op de Afsluitdijk en niet-ontkoppelen van Markermeer en IJmeer.

Op 7 juli 2009 hebben wij namens het Provinciaal Overleg Kust (m.u.v. Rijkswaterstaat) aan de Staatssecretaris Verkeer en Waterstaat verzocht om op Vlieland en Terschelling meerdere alternatieven te (laten) onderzoeken alvorens de ligging van de primaire waterkeringen vast te leggen.

In figuur 3.1 staan de wettelijk vastgelegde primaire waterkeringen aangegeven (zie kaart 12). De exacte ligging van de primaire waterkeringen op de Friese Waddeneilanden is nog in discussie. In het Streekplan 2007 staat de door de provincie gewenste ligging van de waterkeringen op de eilanden aangegeven. Figuur 3.2 geeft dit aan (Kaart 16 uit het Streekplan). De provincie spant zich samen met de eilandgemeenten in om deze gewenste ligging gedurende de planperiode vastgelegd te krijgen.

Figuur 3.2 Gewenste dijkligging op de primaire waterkeringen in het duingebied (rode stippellijn)

3.1.1 NORMEN VOOR PRIMAIRE WATERKERINGEN

NORMEN VOOR DE WATERKERING

Dijkringen bestaan uit primaire waterkeringen (dijken, duinen, kunstwerken) die aansluiten op de hoge gronden. Elke dijkkring heeft een wettelijk vastgelegd veiligheidsniveau, dat is uitgedrukt in een overschrijdingskans. Voor het Friese vasteland is deze kans 1/4000 per jaar. Voor de Friese Waddeneilanden is het vastgelegde veiligheidsniveau 1/2000 per jaar. De Afsluitdijk heeft een overschrijdingskans van 1/10.000 per jaar.

Bij het landelijke onderzoek ter onderbouwing en uitvoering van het principebesluit over de nieuwe norm voor de overstromingskans per dijkkringgebied zal de provincie m.n. aandacht vragen voor de specifieke situatie op de Waddeneilanden t.o.v. het vaste land. Een aspect is, dat door de permanente aanwezigheid van grote aantallen toeristen, het slachtofferpotentieel groter is dan op basis van bevolkingsdichtheid verwacht zou worden.

In 2011 neemt het Rijk een principebesluit over de nieuwe norm voor de overstromingskans per dijkkringgebied. De nieuwe klimaatscenario's (2012) zullen gebruikt worden om tot een nieuwe normstelling te komen. Het is mogelijk dat dit ingebracht wordt bij Veiligheidstoetsing IV.

BASISKUSTLIJN EN DYNAMISCH KUSTBEHEER

Het Rijk is verantwoordelijk voor het op zijn plaats houden van de basiskustlijn (kustlijn van 1990) Dit gebeurt met zandsuppleties. Het toevoegen van zand in de vooroever bevordert de natuurlijke duinvorming, wat een flexibeler duinbeheer mogelijk maakt: het dynamisch kustbeheer. Gedeputeerde Staten adviseren, na consultatie van het Provinciaal Overleg Kust, de Staatssecretaris jaarlijks over zandsuppleties. Hierbij kunnen afspraken gemaakt worden over locaties waar 'doorstuiving' wel of niet mogelijk gemaakt wordt. De veiligheid tegen overstromen staat daarbij voorop. Op sommige plaatsen wordt een tijdelijke overschrijding van de basiskustlijn toegelaten.

Het Rijk zal in de planperiode een onderzoek doen naar de haalbaarheid van een uitbreiding van de kust. In 2010 wordt onderzoek afgerond naar tempo en hoeveelheid van benodigde zandsuppleties. Hierbij wordt aandacht gegeven aan onder andere zandhonger.

De provincie zal aandacht blijven vragen voor het feit dat op de Waddeneilanden het strand over het geheel genomen niet breed is, waardoor met het oog op het volgen van de zeespiegelrijzing hier relatief meer zand nodig zal zijn.

3.1.2 TOETSING VAN PRIMAIRE WATERKERINGEN

VEILIGHEIDSTOETSING III

Zoals de wet voorschrijft, ontvangen Gedeputeerde Staten van de waterkeringbeheerders zesjaarlijks de resultaten van de Toetsing op veiligheid. Op basis daarvan rapporteren Gedeputeerde Staten de actuele veiligheid van alle primaire waterkeringen aan de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat.

In 2011 wordt gerapporteerd over de uitkomsten van Veiligheidstoetsing III. Als toezichthouder is het de taak van de provincie om de voortgang te bewaken en waar nodig inhoudelijk en/of procesmatig bij te sturen. Daarvoor vraagt de provincie van de waterkeringbeheerders om hun werkzaamheden regelmatig te rapporteren en de toetsresultaten uiterlijk op 15 september 2010 te rapporteren.

AANDACHTSPUNTEN IN VEILIGHEIDSTOETSING III

Het streven in Veiligheidstoetsing III is dat in Fryslân het predikaat "geen oordeel" niet meer voorkomt. Met de Staatssecretaris van Verkeer en waterstaat is in elk geval al afgesproken om het landelijke percentage "geen oordeel" met de helft te verkleinen.

Tot nu toe bestaat de wettelijk voorgeschreven toetsing van de categorie C-keringen op de grens van de Noordoostpolder en Overijssel uit de check dat zij in dezelfde toestand verkeren als op het moment dat de Wet op de waterkering inging, in 1996. Tijdens Veiligheidstoetsing III toetst de waterkeringbeheerder de categorie C-keringen met de door het Rijk vastgestelde Addendum op het VTV 2006. De toetsing van de categorie C-kering tussen Fryslân (dijkring 6) en de Noordoostpolder (dijkring 7) blijft

hetzelfde, omdat deze kering dijkringen scheidt met een gelijke veiligheidsnorm. Daarvoor zijn geen hydraulische randvoorwaarden afgeleid (maatgevende waterstanden en golven) en blijft de toetsing feitelijk bestaan uit de check dat zij in dezelfde toestand verkeren als op het moment dat de Wet op de waterkering in werking trad. Voor de categorie C-kering tussen Fryslân (dijkring 6) en Vollenhove (dijkring 9) zijn wel hydraulische randvoorwaarden voorgeschreven en zal de waterkeringbeheerder deze kering doorrekenen op de voorgeschreven wijze.

VOORBEREIDING VEILIGHEIDSTOETSING IV

In 2011 starten de werkzaamheden van Veiligheidstoetsing IV die in 2016 wordt opgeleverd. De hydraulische randvoorwaarden van de vorige toetsrondes waren gebaseerd op verouderde golfgegevens langs de Waddenzee. Deze dateerden van de laatste ronde dijkverbeteringen en hielden geen rekening met de zwaardere golven op de Noordzee. Rijkswaterstaat meet nu golven en waterstanden op de Waddenzee. Het model, waarmee Rijkswaterstaat de maatgevende waterstanden en golven bepaalt, verbetert daarmee. Het is de verwachting dat de waterkeringbeheerders deze verbeterde hydraulische randvoorwaarden kunnen gebruiken bij Veiligheidstoetsing IV.

3.1.3 KADER VOOR DE UITVOERING PRIMAIRE WATERKERINGEN

HUIDIG DIJKVERSTERKINGPROGRAMMA

Uit Toetsing II bleek dat dijkversterkingen nodig waren. Het Rijk heeft die dijkversterkingen, opgenomen in het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma. Met de Staatssecretaris is afgesproken dat deze werken in 2015 zijn afgerond. Alleen de versterking van de Afsluitdijk wordt naar verwachting na de planperiode afgerond. Daarnaast rondt Wetterskip Fryslân in 2010 de lopende dijkversterking Harlingen-Zuid af.

VOLGEND DIJKVERSTERKINGPROGRAMMA

Uit de Veiligheidstoetsing III in 2011 kan blijken dat onderdelen van primaire waterkeringen niet aan de norm voldoen. Dat kan aanleiding zijn om het Rijk te verzoeken de dijkversterkingen in het nationale Hoogwaterbeschermingsprogramma opnieuw te prioriteren.

AANDACHTSPUNTEN BIJ DIJKVERSTERKINGPROGRAMMA'S

Aandachtspunt bij dijkversterking is de integrale benadering. Rekening wordt gehouden met waarden van landschap, natuur en cultuurhistorie. Het afwegingskader dat daarvoor gebruikt kan worden is in bijlage 1 opgenomen. Dit kader wordt in de planperiode nader uitgewerkt. Daarnaast zijn innovatieve oplossingen aandachtspunt. Voorbeelden zijn de "Rijke Dijk" en de doorbraakvrije dijk. De Rijke Dijk richt zich op de mogelijkheden technische oplossingen zo vorm te geven dat zij een ecologische meerwaarde op de omgeving opleveren. Bij de doorbraakvrije dijk wordt gedacht aan zeer robuuste dijken. In de planperiode worden de mogelijkheden voor financiële ondersteuning nader uitgewerkt.

De voorbereidingen voor de toekomstige dijkversterking van de Afsluitdijk volgen rechtstreeks uit de Watervisie van het Kabinet. Daarin staat dat de aanpak van deze dijk een voorbeeld wordt voor het behalen van synergievoordelen. Hierbij wordt gedacht aan het combineren van watermaatregelen met maatregelen voor het oplossen van andere maatschappelijke vraagstukken, met speciale aandacht voor energie, recreatie en binnenvaart. Het Rijk onderzoekt, samen met de provincies Fryslân en Noord Holland en de gemeenten aan weerszijden van de dijk, de mogelijkheid of er – gekoppeld aan de benodigde werkzaamheden voor de veiligheid – meer mogelijk is op het gebied van de ruimtelijke kwaliteit, medegebruik en innovatie. Gezien het uitstralende effect van deze ontwikkelingen voor

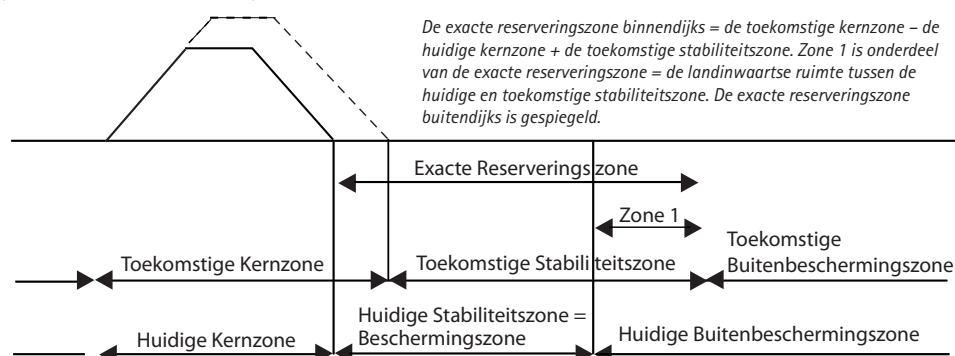

Fryslân (innovatie, duurzaamheid en potentiële aanzuigende werking op bedrijven, recreanten en toeristen) wordt nadrukkelijk in dit voorbereidende traject geparticipeerd.

RUIMTELIJKE DOORWERKING (STRUCTUURVISIE)

De exacte reserveringszones bij primaire waterkeringen

In het Streekplan zijn ruime reserveringszones opgenomen. Deze worden nu voor het vaste land ingeperkt tot exacte reserveringszones die daadwerkelijk nodig zijn voor de versterking van de waterkering. Voor de Waddeneilanden komt er volgens het Streekplan nog een nadere uitwerking (pagina 168 van het Streekplan).

Figuur 3.3 Schematisch overzicht reserveringszones

De exacte reserveringszones geven de koppeling aan tussen de ruimtelijke ordening en de toekomstige dijkversterkingen. Figuur 3.3 toont schematisch voor de binnendijkse situatie de koppeling tussen de veiligheid tegen overstromingen en de ruimtelijke ordening. Buitendijkse zones zijn in spiegeling hetzelfde. Op de kaarten 13-1 t/m 6 zijn de exacte reserveringszones in Fryslân weergegeven.

Op de kaarten 13-1 t/m 6 zijn ook de begrenzingen aangegeven van de exacte reserveringszones voor gebieden met aaneengesloten bebouwing (kustplaatsen) en voor gebieden buiten aaneengesloten bebouwing.

Op deze kaarten zijn de reserveringszones van de Waddeneilanden niet opgenomen, omdat de ligging van de dijkgebieden nog niet duidelijk is. Als die wel duidelijk is, zal nadere uitwerking in het provinciale beleid plaatsvinden.

BOUWBELEID IN DE RESERVERINGSZONES

Het bouwbeleid in de reserveringszones is in het Streekplan vastgelegd. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen het regime binnen en buiten de gebieden met aaneengesloten bebouwing.

VASTLEGGING VAN WATERKERINGZONES

De waterkeringbeheerder neemt de exacte reserveringszones in zijn legger op. Van de waterkering-beheerders wordt verwacht dat zij in 2010 de leggers voor de primaire waterkering, met daarin opgenomen de reserveringszones, hebben vastgesteld. De gemeenten leggen de exacte reserveringszones binnen- en buitendijks, vast in hun bestemmingsplannen.

Daarnaast kan de waterkeringbeheerder vanuit de waterstaatswetgeving nog eisen stellen aan activiteiten op en rondom de huidige waterkeringen, zoals opgenomen in de keur.

PRIMAIRE WATERKERINGEN KLAAR VOOR DE TOEKOMST: KUSTVISIE 2100

Na de afronding van de dijkversterkingwerken in de planperiode zijn onze primaire waterkeringen, volgens de huidige inzichten, op orde voor de komende 50 jaar. In de planperiode – gestreefd wordt naar 2012 – wordt de Kustvisie 2100 opgesteld, om voorbereid te zijn op de gevolgen van de klimaatontwikkeling op de langere termijn. Dit gebeurt samen met de waterkeringbeheerders, de gemeenten en zo mogelijk ook met provincie Groningen. Deze (structuur-)visie biedt een regionaal kader voor ruimtelijke ontwikkelingen in de kustzone, voor de uitwerking van de veiligheidsopgave. De uitkomsten van de Deltacommissie, het beleid van Waterveiligheid 21e Eeuw, het Nationale Waterplan en de planvorming van de versterking van de Afsluitdijk worden als uitgangspunten meegenomen.

OVERSTROMINGSRISICOKAART

Op de risicokaart overstromingen van Fryslân (kaart 14) is te zien welke delen van Fryslân onder water komen bij het falen van de dijken en kaden. Op deze kaart is de overstromingsdiepte weergegeven bij de ergst denkbare overstroming, d.w.z. als de dijk doorbreekt op meerder plaatsen tegelijk. Deze kaart is een handvat voor het opstellen van plannen om de gevolgen van een overstroming te beperken.

De veiligheidsregio werkt samen met Wetterskip Fryslân, de gemeenten, de provincie en het Rijk aan het opstellen en het oefenen met deze plannen. Regievoering bij de respons op overstromingen bepaalt of Nederland een overstromingsramp aan kan, zo wees de landelijke oefenweek Waterproef in 2008 uit. Volgens het Eindrapport van de Taskforce Management Overstromingen (TMO) is een goede coördinatie tussen regio's en tussen nationaal en regionaal niveau noodzakelijk. Overstromingen houden zich immers niet aan bestuurlijke grenzen.

In de planperiode zal, samen met het Rijk en de regionale partners, invulling worden gegeven aan de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's door het maken van een "overstromingsrisicobeheerplan". In dit plan zullen onder andere op een overzichtelijke manier de kansen op overstromingen en de gevolgen daarvan in beeld worden gebracht. Bij het maken van dit plan zal naar verwachting worden aangesloten bij de regionale organisatiestructuur van de Kaderrichtlijn Water.

GEWENSTE RESULTATEN

- Het Friese belang is geborgd in het landelijke beleid.
- Het dijkversterkingprogramma is voor 2015 uitgevoerd. De dijkversterking Harlingen-Zuid is in 2010 uitgevoerd en de Afsluitdijk wordt naar verwachting na de planperiode uitgevoerd. Het LNC-afwegingskader is gehanteerd en met innovatieve dijkversterking is geëxperimenteerd.
- Veiligheidstoetsing III is in 2011 gerapporteerd aan de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat. Het resultaat "geen oordeel" is bij Toetsing III tot 0 % van de toegekende scores gereduceerd.
- De categorie C primaire waterkeringen zijn getoetst met de hydraulische randvoorwaarden van het Rijk.
- De exacte reserveringszones van de primaire waterkeringen zijn in 2010 opgenomen in de legger van de waterkeringbeheerders. De leggers voor de Waddeneilanden zijn uiterlijk gereed in 2013. De eisen uit de keur zijn door de waterkeringbeheerder afgestemd op de eisen die gelden voor de exacte reserveringszones. De exacte ruimtelijke reserveringszones zijn vastgelegd in de gemeentelijke bestemmingsplannen.
- Het bouwbeleid voor de reserveringszones, zoals beschreven in het Streekplan, is en wordt doorgevoerd.
- Gedeputeerde staten adviseren, na consultatie van het Provinciaal Overleg Kust, de Minister van

Verkeer en Waterstaat jaarlijks over het zandsuppletieprogramma op de Waddeneilanden in relatie tot de afspraken over het dynamisch kustbeheer. Waterveiligheid vormt hierbij het uitgangspunt.

- De waterkeringbeheerder heeft in de planperiode in nauw overleg met de eilandgemeenten en de provincie de ligging van de primaire waterkeringen op de Waddeneilanden vastgelegd.
- Aan het eind van de planperiode is de Kustvisie 2100 voor Fryslân opgesteld.
- Er is een goede samenwerking met waterkeringbeheerders en met derden over initiatieven bij de primaire waterkering.

3.2 REGIONALE WATERKERINGEN: BOEZEMKADEN

DOELEN

- Boezemwaterkeringen voldoen aan de provinciale veiligheidsnorm. Het waterschap voert alle versterkingen zo uit dat deze bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van Fryslân.
- In de ruimtelijke ordening houden gemeenten rekening met het ruimtebeslag van boezemkaden.

De ligging van de Friese boezemkaden is weergegeven op de kaderingenkaart (kaart 16). Zie figuur 3.4.

3.2.1 NORMEN VOOR BOEZEMKADEN

In 2000 zijn de boezemkaden genormeerd. Voor de boezemkaden in de regio rond Heerenveen (klasse 4) bedraagt de norm 1/300 per jaar. Voor de overige boezemkaden (klasse 1 – 3) is deze 1/100 per jaar. Bij de actualisatie in 2008 zijn de normen van 2 kaderingen bij Lemmer en 1 kadering bij Dokkum van 1/100 naar 1/300 per jaar verhoogd. De normering van de overige kaderingen (de veiligheidsniveau's) is onveranderd. Op kaart 17 is een overzicht gegeven van de veiligheidsniveau's.

3.2.2 TOETSING VAN BOEZEMKADEN

TOETSINGSINSTRUMENTARIUM

De provincie stelt het toetsinstrumentarium voor de boezemkaden vast. Iedere zes jaar wordt een maatgevend boezempeil (MBP) vastgesteld, waarmee de waterkeringbeheerder de Toetsing uitvoert. Ook wordt de wijze van toetsen door de provincie vastgesteld.

GEMIDDELD MAATGEVEND BOEZEMPEIL

Het maatgevende boezempeil is de waterstand die boezemkaden veilig moeten keren. Het maatgevende boezempeil is in 2000 voor 12 locaties berekend op basis van gemeten waterstanden. Het gemiddelde maatgevende boezempeil is het rekenkundige gemiddelde van deze maatgevende waterstanden op deze 12 locaties. Het gemiddeld maatgevende boezempeil geeft aan hoeveel water zeker veilig geborgen kan worden op de Friese boezem. Het is daarmee een maat voor de robuustheid van het watersysteem. De bergingscapaciteit op de Friese boezem willen wij ook op de lange termijn in stand houden.

Figuur 3.4 Geactualiseerde kaderingenkaart van Fryslân.

GEMIDDELD TOETSPEIL

In de periode 2008–2013 wordt de veiligheid van de boezemkaden opnieuw getoetst. Bij deze toetsing zal rekening gehouden worden met het waterstandverlagende effect van een nog te bouwen gemaal bij Lauwersoog. De invloed van het gemaal is in het noordoosten groter en in het zuidwesten kleiner. Gemiddeld over 12 locaties is het waterstandverlagende effect van het gemaal vastgesteld op 10 cm. Hierbij is rekening gehouden met de verwachte klimaatverandering tot 2030. In de planperiode zal bepaald worden of ook in de daaropvolgende volgende toetsperiode met dit 10 cm lagere gemiddelde toetspeil getoetst zal worden.

WIJZE VAN TOETSEN

De Toetsing op veiligheid van boezemkaden bestaat uit de jaarlijkse kadeschouw van alle boezemkaden, de zesjaarlijkse hoogtetoets en een additionele toetsing van een beperkt aantal kaden met de "STOWA Leidraad toetsen op veiligheid regionale waterkeringen".

Voor een beperkt aantal boezemkaden geeft de visuele schouw onvoldoende uitsluitsel over de actuele veiligheid. Daarom wijst de provincie in de planperiode, in nauw overleg met het waterschap, een beperkt deel van de boezemkaden aan voor toetsing met de "STOWA Leidraad Toetsen op veiligheid regionale waterkeringen". Deze aanwijzing wordt gebaseerd op een geometrische toets. Kaden die niet aan een minimum profiel voldoen moeten met de STOWA Leidraad getoetst worden.

VOLGENDE VEILIGHEIDSTOETSING

Ook wordt het nieuwe Toetspeil voor de volgende veiligheidstoetsing vastgesteld.

3.2.3 KADER VOOR DE UITVOERING VOOR DE BOEZEMKADEN

HERSTELPROGRAMMA OEVERS EN KADEN

Vóór 2019 voldoen alle boezemkaden aan de normen. Het waterschap verbetert de kaden met het grootste veiligheidstekort het eerst (Kaart 18). Vanaf 1 januari 2010 hanteert het waterschap het hiervoor aangegeven MBP. We maken geen gebruik van de mogelijkheid die de Waterwet biedt om individuele versterkingsplannen goed te keuren. Jaarlijks overleggen Wetterskip Fryslân en de provincie wel over de meerjarenprogrammaring van de verbeteringen van boezemkaden. Samen wordt in een vroeg stadium nagegaan of koppeling met ander beleid effectief wordt ingevuld. Voorbeelden zijn koppeling met het Bagger Actie Programma (hergebruik geschikte baggerspecie in kaden), de Ecologische hoofdstructuur (EHS), de Ecologische verbindingzones (EVZ) en het Friese Meren Project.

AANDACHTSPUNTEN BIJ HET HERSTELPROGRAMMA OEVERS EN KADEN

Het waterschap houdt bij boezemkadeverbeteringen altijd rekening met de landschappelijke, natuur en cultuurhistorische waarden. Het LNC-afwegingskader is in bijlage 1 weergegeven.

Wetterskip Fryslân voert de verbeteringen van de boezemkaden binnen het Herstelprogramma Oevers en Kaden zo integraal mogelijk uit. Bij de afzonderlijke uitvoeringsprojecten gaat het waterschap na of hij andere belangen kan meenemen in de planvorming, zoals natuur of recreatie. Ook kan het waterschap de voordelen van werk-met-werk benutten, door bijvoorbeeld geschikte bagger te gebruiken voor het ophogen van kaden. Om dit te stimuleren, stellen wij vanuit het provinciale Meerjaren programma (pMJP) financiële middelen ter beschikking. Deze middelen worden zo evenwichtig mogelijk over de verschillende belangen verdeeld. Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten hierover in hun rapportage over de besteding van de pMJP-gelden.

In de planperiode staan innovatieve oplossingen centraal. In nauwe samenwerking met de waterkeringbeheerder en met andere belanghebbenden wordt onderzocht of bijvoorbeeld extra brede boezemkaden kunnen worden aangelegd (medegebruik) of dat sensortechnologie kan worden toegepast (monitoring van de actuele veiligheid). Het ligt voor de hand om dit te combineren met de integrale aanpak van versterkingswerken voor de boezemkaden.

BEHEER EN ONDERHOUD: VASTSTELLING LEGGER

De Waterverordening vormt de basis voor het beheer van de boezemkaden. Het waterschap heeft zijn leggers voor de boezemkaden voor 2012 vastgelegd.

NA HET HERSTELPROGRAMMA OEVERS EN KADEN

Na afronding van het Herstelprogramma Oevers en Kaden voldoen alle boezemkaden aan de veiligheidsnormen. Het waterschap zorgt ervoor dat die situatie gehandhaafd blijft, zodat in de toekomst geen nieuw herstelprogramma nodig is. Daarnaast brengt het waterschap, vanuit zijn onderhoudsprogramma, de overige boezemkaden zoveel mogelijk in overeenstemming met zijn streefbeelden.

RUIMTELIJKE DOORWERKING IN BESTEMMINGSPLANNEN (STRUCTUURVISIE)

De gemeenten leggen de boezemkaden zoveel mogelijk als waterstaatkundig werk vast op de plankaart in hun bestemmingsplannen. Dit vooral als signaalfunctie voor eventueel benodigde keuront-heffingen, in geval van handelingen in of bij het waterstaatkundige object.

RUIMTELIJKE DOORWERKING IN BOUWBELEID

Voor de boezem

Bij ruimtelijke ontwikkelingen voor de Friese boezem wordt geanticipeerd op de toekomstige maatgevende boezemwaterstanden door een voldoende grote aanleghoogte in rekening te brengen.

Binnen polders

Bij ruimtelijke ontwikkelingen in polders wordt rekening gehouden met overstromingsrisico's, door deze zoveel mogelijk te limiteren, hetzij door verkleining van de gevolgen van een overstroming, hetzij door het verkleinen van een kans op overstroming.

1. Zoveel mogelijk bouwen boven het maatgevend boezempeil (MBP). Hiermee blijft bij een eventuele kadebreuk de bebouwing droog.
2. Kan dat niet dan bouwen onder het MBP, maar boven het maaiveld. Dit betekent minder ophogen, en is dus goedkoper dan strategie 1. De gevolgen van een eventuele kadebreuk worden zoveel mogelijk beperkt.
3. Kan dat ook niet, dan bouwen op het maaiveld en zonodig de boezemkaden versterken. Dit betreft situaties zonder ophogen. Boezemkaden worden dan zonodig versterkt om de veiligheid constant te houden bij de toegenomen economische waarde in de kading. De extra kosten van de kadeversterking, inclusief de additionele onderhoudskosten, worden door de initiatiefnemer aan Wetterskip Fryslân vergoed.

Bij de keuze voor 2 en de keuze voor 3 nemen de gevolgen van een eventuele overstroming toe. De handreiking Watertoets dient als instrument voor de implementatie van deze strategie.

GEWENSTE RESULTATEN

- Vóór 2019 voldoen alle boezemkaden aan de provinciale normen. Boezemkaden met het grootste veiligheidstekort zijn het eerst aangepakt. Bij de versterking van de boezemkaden is rekening gehouden met LNC-waarden. Het herstelprogramma oevers en kaden is zo integraal mogelijk uitgevoerd. Waar mogelijk zijn andere belangen (zoals natuur, recreatie e.d.) gekoppeld en gelijktijdig uitgevoerd. De daarvoor beschikbare financiële middelen zijn zo evenwichtig mogelijk over de verschillende te behartigen belangen verdeeld.
- In de provinciale waterverordening is de manier waarop de zesjaarlijkse toetsing op veiligheid voor de boezemkaden wordt uitgevoerd en het gemiddeld maatgevend boezempeil vastgelegd. De veiligheidstoetsing bestaat voor het overgrote deel van de boezemkaden uit de jaarlijkse kadeschouwen, in combinatie met hoogtemetingen. In de planperiode zijn de boezemkaden, die met de "STOWA-leidraad Toetsen op veiligheid regionale waterkeringen" worden getoetst, bepaald en getoetst.
- Uiterlijk in 2013 heeft het waterschap de resultaten van de veiligheidstoetsing van de boezemkaden aan Gedeputeerde Staten toegezonden.

- Er is zoveel mogelijk voldoende hoog gebouwd voor de boezem en in polders.
- De leggers van de boezemkaden zijn voor 2012 geactualiseerd.
- De boezemkaden zijn door gemeenten in hun bestemmingsplannen vastgelegd.
- Bij ruimtelijke ontwikkelingen is geanticipeerd op de toekomstige maatgevende boezemwaterstanden.

3.3 REGIONALE WATERKERINGEN: DE LAUWERSMEERDIJK

DOELEN

- De Lauwersmeerdijk voldoet aan de provinciale veiligheidsnorm.
- In de ruimtelijke ordening wordt rekening gehouden met het ruimtebeslag van de Lauwersmeerdijk.

3.3.1 DE NORMEN VOOR DE LAUWERSMEERDIJK

ACHTERGRONDEN VOOR VASTSTELLEN VAN DE NORM

Om inzicht te krijgen in de compartimenterende functie van de Lauwersmeerdijk, is (samen met het waterschap) opdracht verstrekt een aantal overstromingssommen rondom het Lauwersmeer te laten maken. De analyse toont dat het zinvol is om de Lauwersmeerdijk als regionale waterkering te normeren. Bij een doorbraak vanuit de Waddenzee voorkomt deze dijk namelijk 87 procent van de schade die er zonder deze dijk zou optreden. Deze analyse toont tevens dat onze normering onafhankelijk van het Groningse deel van de Lauwersmeerdijk kan gebeuren. Er zijn weinig gevolgen in Fryslân bij een eventuele doorbraak van de Lauwersmeerdijk in Groningen.

De waterstand die de Lauwersmeerdijk moet kunnen keren is bepaald op basis van een berekening van een doorbraak van de primaire dijk bij Lauwersoog bij een

Figuur 3.5 Ligging Lauwersmeerdijk en Alddyk

buitendijkse waterstand van 5.50 meter + NAP. Aangenomen is dat de primaire waterkering bij Lauwersoog bij een lagere waterstand niet bezwijkt. Bij een dergelijke doorbraak zal het Lauwersmeer volstromen tot een waterstand van circa 3.20 meter + NAP.

NORM

Als veiligheidsnorm voor de Lauwersmeerdijk kiezen wij ervoor een maatgevende waterstand vast te leggen en niet een "overschrijdingskans", zoals voor de primaire keringen en de boezemkaden. De maatgevende waterstand voor de Lauwersmeerdijk is 3.20 meter + NAP. Deze waterstand is hoger dan de maatgevende waterstanden die op het Lauwersmeer kunnen ontstaan als gevolg van hoge afvoeren uit Groningen en Fryslân. De functie als compartimenteringskering stelt dus hogere eisen aan de Lauwersmeerdijk, dan de functie die het als "boezemkade" rond het Lauwersmeer vervult.

ÂLDDYK GEEN WATERKERINGBELANG

Tot nu toe handhaaft het waterschap de Âlddyk als regionale waterkering. Voor de Âlddyk is de Banddijk gelegen. Deze is voldoende waterkerend om zonder aanpassingen die functie van de Âlddyk over te nemen en dus onderdeel uit te maken van de dijk om het Lauwersmeer. Het waterschap kan het waterstaatkundige beheer en onderhoud van de Âlddyk stoppen en, indien gewenst, deze dijk overdragen aan derden. Hierbij moet wel recht worden gedaan aan de cultuurhistorische waarde van de dijk, met zijn elf coupures (afsluitbare doorgangen in de waterkering).

3.3.2 DE TOETSING VAN DE LAUWERSMEERDIJK

Uiterlijk in 2010 wordt, in nauw overleg met het waterschap, de toetsmethode voor de Lauwersmeerdijk bepaald. In 2014 ontvangen Gedeputeerde Staten het resultaat van deze veiligheidstoetsing. Tot die tijd ontvangen zij de resultaten van de schouw die de beheerder uitvoert. Dit doet de beheerder volgens zijn 'Draaiboek kadeschouw van de boezemkaden'.

3.3.3 KADER VOOR DE UITVOERING VOOR DE LAUWERSMEERDIJK

Het is de verwachting dat de Lauwersmeerdijk in zijn huidige staat hoog en sterk genoeg is om de maatgevende waterstanden te kunnen keren.

BEHEER EN ONDERHOUD

Wetterskip Fryslân heeft de legger van de Lauwersmeerdijk voor 2013 vastgesteld.

RUIMTELIJKE DOORWERKING (STRUCTUURVISIE)

De gemeenten leggen de Lauwersmeerdijk als waterstaatkundig werk vast op de plankaart in hun bestemmingsplannen. Dit vooral als signaalfunctie voor eventueel benodigde keurontheffingen, in geval van handelingen in of bij het waterstaatkundige object.

In 2010 wordt bepaald of er een ruimtelijke reservering langs de Lauwersmeerdijk nodig is.

GEWENSTE RESULTATEN

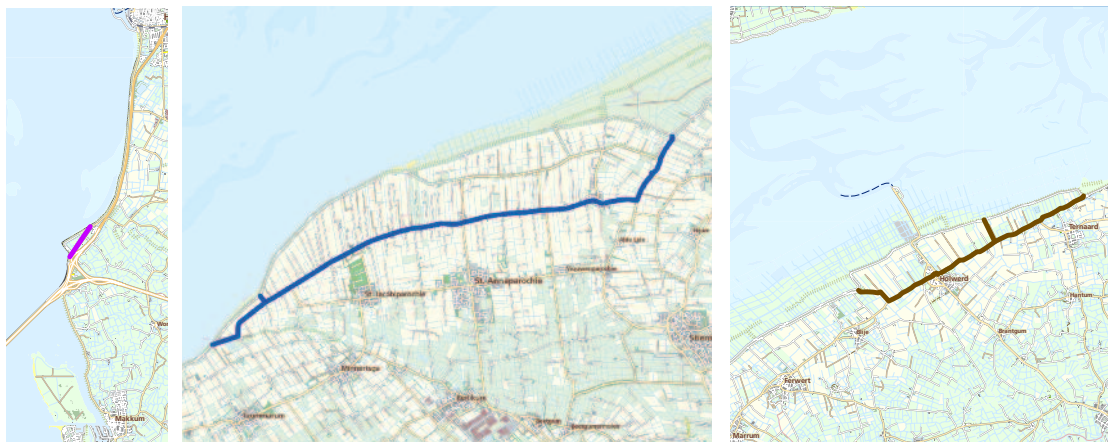
- Uiterlijk in 2010 is de wijze van toetsing op veiligheid van de Lauwersmeerdijk vastgesteld.
- Uiterlijk in 2014 zijn de resultaten van de toetsing van de Lauwersmeerdijk door Gedeputeerde Staten ontvangen.
- Jaarlijks zijn de resultaten van de jaarlijkse visuele inspecties van de Lauwersmeerdijk aan Gedeputeerde Staten gerapporteerd.
- De legger voor de Lauwersmeerdijk is in 2013 geactualiseerd.
- De Lauwersmeerdijk is in gemeentelijke bestemmingsplannen vastgelegd.
- In 2010 is vastgesteld of er een ruimtelijke reservering langs de Lauwersmeerdijk nodig is.

3.4 REGIONALE WATERKERINGEN: DE VOORMALIGE ZEEDIJKEN

DOELEN

- De voormalige zeedijken voldoen aan de provinciale veiligheidsnorm.
- In de ruimtelijke ordening wordt rekening gehouden met het ruimtebeslag van de voormalige zeedijken.

In figuur 3.6 staan de voormalige zeedijken. Zie ook kaart 15.

Figuur 3.6 Voormalige zeedijken

3.4.1 DE NORMEN VOOR DE VOORMALIGE ZEEDIJKEN

ACHTERGRONDEN VOOR VASTSTELLEN VAN DE NORM

Om de functie compartimenteren van de Oude en Nieuwe Bildtdijken te bepalen, is een aantal overstromingsberekeningen gemaakt. Daaruit volgt dat:

- De aanwezigheid van de Oude Bildtdijk een gunstiger effect op de gevolgen van een overstroming heeft dan de afwezigheid van deze dijk;
- De aanwezigheid van de Nieuwe Bildtdijk een ongunstiger effect op de gevolgen van een overstroming heeft dan de afwezigheid van de Nieuwe Bildtdijk;
- Het economisch niet verantwoord is om de Oude en Nieuwe Bildtdijken te normeren met een conditionele kans. Het is te duur om de dijken aan te passen, gezien de beperkte schade die daarmee mogelijk voorkomen wordt.

De overige voormalige zeedijken, zoals de dijk bij Holwerd, zijn niet onderzocht, maar bekend is dat zij kleine, enkelvoudige compartimenten omvatten. Hierin is relatief weinig vermogen geïnvesteerd. Mocht de voorliggende primaire waterkering doorbreken, dan hebben deze dijken een remmende werking op de gevolgen van overstroming.

NORM VOOR DE VOORMALIGE ZEEDIJKEN

- **Oude Bildtdijk.** Gezien het gunstige effect bij een eventuele overstroming en het LNC belang is de norm voor de Oude Bildtdijk: 'de dijk in de toestand van 2010 behouden en verbeteringsmogelijkheden benutten'.
- **Nieuwe Bildtdijk.** Gezien het niet-gunstige effect bij een eventuele overstroming is de Nieuwe Bildtdijk niet genormeerd. Het waterschap kan het waterstaatkundige beheer en onderhoud van deze dijk beëindigen en, indien gewenst, deze dijk overdragen aan derden. Hierbij moet wel recht worden gedaan aan de cultuurhistorische waarde van de dijk. Overigens zij opgemerkt dat, gezien de zeer kleine kans op een dijkdoorbraak, er geen fysieke ingrepen voorzien zijn voor de Nieuwe Bildtdijk.
- **Overige voormalige zeedijken.** Gezien de remmende werking van de overige voormalige zeedijken bij overstroming krijgen ook deze de norm 'de dijk in de toestand van 2010 behouden en verbeteringsmogelijkheden benutten'.

3.4.2 DE TOETSING VAN DE VOORMALIGE ZEEDIJKEN

Wetterskip Fryslân toetst jaarlijks de norm, "handhaven van de huidige toestand", van de voormalige zeedijken met een visuele inspectie. In 2015 ontvangen Gedeputeerde Staten de resultaten van deze visuele inspecties.

3.4.3 KADER VOOR DE UITVOERING VOOR DE VOORMALIGE ZEEDIJKEN

Bij werken aan de voormalige zeedijken ziet de waterkeringbeheerder erop toe dat de waterstaatkundige toestand minstens gelijk blijft. Waar mogelijk streeft de waterkeringbeheerder naar verbetering. Hierbij wordt rekening gehouden met de belangrijke LNC-waarden van deze voormalige zeedijken. Als voorbeeld geldt de recente handelswijze van Wetterskip Fryslân van de sluisverbetering in Oude Bildtdijk.

BEHEER EN ONDERHOUD: VASTSTELLING LEGGER

Wetterskip Fryslân heeft de legger in 2013 vastgesteld en een beheervisie voor de voormalige zeedijken opgesteld. Dit is nodig, gezien de complexiteit aan infrastructuur, nutsvoorzieningen, beplantingen en woningen op deze waterkeringen.

Structuurvisie

RUIMTELIJKE DOORWERKING (STRUCTUURVISIE)

De gemeenten leggen de voormalige zeedijken zoveel mogelijk ook als waterstaatkundig werk vast op de plankaart in hun bestemmingsplannen. Dit vooral als signaalfunctie voor eventueel benodigde keurontheffingen, in geval van handelingen in of bij het waterstaatkundige object.

GEWENSTE RESULTATEN

- De voormalige zeedijken zijn minimaal in de toestand van 2010 in stand gehouden.
- In 2015 zijn de resultaten van de jaarlijkse visuele inspecties door Gedeputeerde Staten ontvangen.
- De legger is in 2013 vastgelegd.
- De voormalige zeedijken zijn in gemeentelijke bestemmingsplannen vastgelegd.

3.5 LOKALE WATERKERINGEN

Lokale waterkeringen zijn de overige waterkeringen binnen het watersysteem, die de provincie niet als regionale waterkering heeft aangewezen. Wel bieden ze een zekere mate van bescherming van het achterland. Wetterskip Fryslân kan ervoor kiezen zelf deze lokale waterkeringen te normeren en in stand te houden (Zie kaart 19).

3.6 BUITENDIJKSE GEBIEDEN

DOEL

- Wetterskip Fryslân en de provincie Fryslân stellen een Plan van Aanpak op om in de planperiode samen met andere overheden, helderheid te bieden over de verantwoordelijkheden in buitendijks gebied.

In het IJsselmeer en de Waddenzee liggen kaden. Deze liggen buiten de dijkringen ("buitendijks") en zijn niet genormeerd. Hier hebben provincie en waterschap geen verantwoordelijkheid voor de veiligheid tegen overstromen. Initiatieven die hier plaatsvinden zijn dus geheel op eigen risico.

In het Streekplan is aangegeven dat alleen in bijzondere situaties ruimte is voor nieuwe buitendijkse ontwikkelingen. Aanbevolen wordt hier risicobewust te bouwen en daarbij rekening te houden met zeespiegelstijging en de toekomstige peilverhoging op het IJsselmeer. Ook is hier een goede landschappelijke en natuurlijke inpassing vereist. Uiteraard blijft buitendijks het beleid van reserveringszones, zoals vastgelegd in het Streekplan, van toepassing.

Daar waar nu kwelders voor de dijken liggen en op een beperkt aantal overige plaatsen langs de dijken (bijvoorbeeld langs de Afsluitdijk) zal kweldervorming gestimuleerd en geïnitieerd worden. Dit vanwege de bijdrage die kweldervorming kan leveren aan de veiligheid en de (weide) vogelstand.

Figuur 3.7 Kweldervorming

GEWENST RESULTAAT

- De verantwoordelijkheden voor de waterveiligheid in buitendijkse gebieden is voor alle partijen helder.

3.7 MUSKUSRATTENBESTRIJDING

DOEL

- Geen schade aan de waterkeringen.

ONDER CONTROLE

Bij de muskusrattenbestrijding staat een efficiënte en kosteneffectieve bestrijding op de langere termijn centraal. Het waterschap streeft naar het bereiken van de landelijk aanvaarde 'onder-controle-doelstelling' van 0,25 vangsten per uur.

Tot 2008 werd deze doelstelling niet bereikt. Het waterschap heeft daarom extra capaciteit in gezet. Wetterskip Fryslân neemt verder deel in een landelijk onderzoek naar alternatieve bestrijdingsmethoden. Daarbij streeft men ernaar om methoden te ontwikkelen die het dierenleed tot een minimum beperken.

WATERSCHAP VERANTWOORDELIJK VANAF 2011

Volgens de Waterwet krijgt het waterschap vanaf 2011 de verantwoordelijkheid voor de muskus- en beverrattenbestrijding. De bijdrage aan de provincie van het Rijk zal dan mogelijk rechtstreeks naar het Wetterskip gaan. In overleg met het waterschap zal voor 2011 afgesproken zijn of de additionele financiering van de provincie gehandhaafd blijft.

Figuur 3.8 Muskusrattenbestrijding

GEWENST RESULTAAT

- Het waterschap heeft voor een efficiënte en kosteneffectieve muskus- en beverrattenbestrijding op de langere termijn gezorgd.

4 Voldoende water: de doelen

Dit hoofdstuk gaat over hoe functies zoals natuur en landbouw in Fryslân kunnen worden voorzien van voldoende water. Daarbij wordt ingegaan op ontwikkelingen als klimaatverandering, zeespiegelstijging, bodemdaling en verandering van grondgebruik.

Achtereenvolgens komen de volgende onderwerpen aan bod: duurzaam peilbeheer, perioden met extreme neerslag, perioden met extreme droogte, verdroging, grondwaterkwantiteit en drinkwater.

Figuur 4.1: De functies in Fryslân voorzien van voldoende water

4.1 DUURZAAM PEILBEHEER

DOELEN

- Een duurzaam peilbeheer dat zo goed mogelijk aansluit bij verschillende vormen van grondgebruik.
- Bij het peilbeheer wordt rekening gehouden met klimaatverandering; binnen de planperiode geven we specifieke aandacht aan verzilting, maaiveld daling door veenoxidatie en aantasting van bebouwing en natuur.

Duurzaam peilbeheer is het in stand houden van optimale oppervlaktewaterpeilen gericht op een zo goed mogelijk verloop van grondwaterstanden over het jaar voor bestaande functies. De optimale oppervlaktewaterpeilen zijn afhankelijk van de functie, de bodemsoort en de wisselwerking tussen

naastgelegen functies. Duurzaam betekent ook dat het beheer haalbaar en betaalbaar is en dat de in te stellen peilen vastgesteld zijn na een zorgvuldige afweging van de verschillende belangen die samenhangen met de functies.

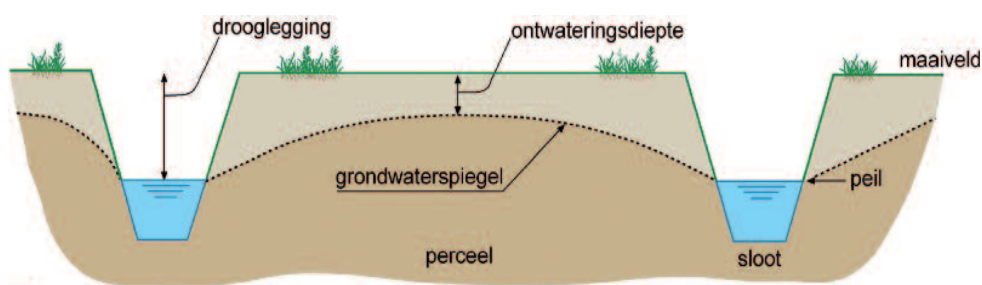
Het normenstelsel uit het vorige Waterhuishoudingsplan blijft overeind. Naast dit normenstelsel worden kaders gegeven voor de uitvoering van het peilbeheer. Het opstellen van het gewenste peilbeheer neemt hierbij een centrale plaats in (zie kader). Inhoudelijk zal in de planperiode gezocht worden naar innovatieve oplossingen voor de grootste problemen in het Friese peilbeheer. Dat zijn relatief snelle maaiveld­daling (kaart 11) door oxidatie van veengronden bij 90 centimeter drooglegging; aantasting van bebouwing in veengebieden; relatief sterke verzilting in de kleigebieden; onvoldoende kwaliteit voor natuur.

Op kaart 21 zijn de huidige oppervlaktewaterpeilen weergegeven.

GEWENSTE PEILBEHEER

Het 'Gewenste Peilbeheer' is een beschrijving van grond - en oppervlaktewaterstanden en - kwaliteiten die overheden, belangengroeperingen en burgers, willen realiseren en behouden voor een relatief groot gebied. In de beschrijving is een afweging verwerkt tussen individuele belangen onderling, die samenhangen met de verschillende functies in het gebied, waaronder landbouw, natuur en bebouwing, maar ook tussen de individuele belangen en het algemene belang. Met dit laatste doelen we op de fysieke mogelijkheden die grenzen opleggen aan de mogelijkheden om functies te behouden en te ontwikkelen. Maaiveld­daling in veengebieden en verzilting zijn hierbij belangrijke aandachtspunten.

Gewenst peilbeheer is ook een manier van werken volgens een vooraf geformuleerd stappenplan om doelen, zoals het op orde zijn van het watersysteem, te bereiken.

Figuur 4.2 Schematische voorstelling van drooglegging

4.1.1 NORMEN VOOR DUURZAAM PEILBEHEER

Bij de vaststelling van nieuwe peilbesluiten worden de volgende normen gehanteerd:

- In de veengebieden een drooglegging van maximaal 90 centimeter. Hierbij is drainage op 80 centimeter mogelijk. Bij een variabel peilbeheer in de tijd mag de drooglegging gemiddeld over een jaar maximaal 90 centimeter bedragen; de bandbreedte van de variaties moet vastgelegd worden in het peilbesluit. Onder veengebieden verstaan we: gebieden met een veenbodem, al dan niet met

een dun kleidek. Er ligt meer dan 40 centimeter veen in de bovenste 80 centimeter van het bodemprofiel. Op kaart 10 zijn de veengebieden weergegeven.

- Rondom natuur- en beheersgebieden een drooglegging behorend bij grondwatertrap GT II* (kaart 9) Deze norm geldt alleen als de voorgestelde peilverandering een nadelig effect heeft op de natuurwaarden in de natuur- en beheersgebieden. Op kaart 7 zijn de natuur- en beheersgebieden weergegeven. Een uitzondering op deze regel geldt voor peilverlagingen die niet groter zijn dan de opgetreden bodemdaling.
- Binnen natuur- en beheersgebieden geen peilverlagingen die groter zijn dan de opgetreden bodemdaling, tenzij dit in overeenstemming is met de natuurdoelen.
- Er is geen onevenredig nadeel voor andere belangen. Dit betekent ook dat bij negatieve effecten op bebouwing of infrastructuur peilverlagingen groter dan de opgetreden bodemdaling niet aanvaard kunnen worden.

Toepassing van het huidige peilbeleid zou, bij onverkorte toepassing, in sommige situaties kunnen leiden tot significante effecten op Natura 2000-gebieden. In het proces van het gewenste peilbeleid en het opstellen van de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden zullen deze effecten met een gebiedsgerichte aanpak en met maatwerk worden uitgesloten.

DE FRIESE BOEZEM EN HET LAUWERSMEER

Voor de grote oppervlaktewateren gelden andere normen. Voor de Friese Boezem wordt vastgehouden aan één streefpeil: gemiddeld -0,52 m. NAP. Deze keuze heeft significante effecten op de Natura 2000-instandhoudingsdoelen. Er is inmiddels een groot aantal maatregelen geformuleerd, met name de KRW-maatregelen, die een positieve invloed hebben op de chemische en ecologische toestand van het oppervlaktewater. Het is echter nog niet zeker of deze voldoende zijn om alle instandhoudingsdoelen te kunnen halen en significante effecten van het peilbeheer uit te kunnen sluiten. Per Natura 2000-gebied wordt daarom bekeken welke maatregelen aanvullend, in het kader van het beheerplanproces en het proces gewenst peilbeheer, nodig zijn om de significante effecten te voorkomen. Het effect van alle geformuleerde maatregelen zal worden gemonitord om te beoordelen of significante effecten inderdaad niet (meer) optreden. Zo niet, dan zullen nog extra maatregelen worden geformuleerd. Voor het peilbeheer van de boezem onderzoekt Wetterskip Fryslân nog of variabel peilbeheer mogelijk is door combinatie van het gemaal bij Lauwersoog en hogere boezemkaden. Dit onderzoek wordt uitgevoerd mede vanwege ecologische en natuurdoelen verbonden aan de boezem. De definitieve besluitvorming over het pakket maatregelen dat wordt ingezet voor de instandhoudingsdoelen vindt plaats bij het vaststellen van de beheerplannen Natura 2000.

Voor het Lauwersmeer staat onbelemmerde afvoer vanuit Fryslân voorop. In de planperiode zal nieuw peilbeheer opgesteld moeten worden in verband met de bouw van een gemaal bij Lauwersoog en de eisen van het Natura2000 gebied Lauwersmeer. Voor het peilbeheer en het gebruik van het gemaal wordt door de waterbeheerder in de planperiode een protocol opgesteld.

4.1.2 TOETSING VAN DUURZAAM PEILBEHEER

GEWENSTE PEILBEHEER

De waterbeheerder bereidt het gewenste peilbeheer voor. Dit gewenste peilbeheer wordt daarna vastgelegd in een gedeeltelijke herziening van het Waterbeheerplan en ter goedkeuring aan Gedeputeerde Staten voorgelegd. Na goedkeuring vormt het gewenste peilbeheer het kader voor nieuwe peilbesluiten binnen het betreffende gebied. Na vaststelling van het gewenste peilbeheer

rapporteert de waterbeheerder jaarlijks aan Gedeputeerde staten over de voortgang van de realisatie van het gewenste peilbeheer en de realisatie van de doelen. Gedeputeerde Staten rapporteren vervolgens aan Provinciale Staten.

PEILBESLUITEN

Voor de gehele provincie zijn peilbesluiten vastgesteld en door de provincie goedgekeurd. De waterschappen geven in deze besluiten de streefpeilen aan die voor iedereen raadpleegbaar zijn. Met de komst van de Waterwet vervalt het recht van Gedeputeerde Staten om de peilbesluiten goed te keuren. Het goedkeuringsrecht voor waterbeheerplannen blijft intact. In de waterbeheerplannen legt het waterschap ook de resultaten van het traject van Gewenst peilbeheer vast. Deze vormen de basis voor eventuele nieuwe peilbesluiten. Via het goedkeuringsrecht voor het waterbeheerplan en het daarin opgenomen Gewenst peilbeheer, blijft de provincie betrokken bij het peilbeheer door het waterschap.

4.1.3 KADER VOOR DE UITVOERING VAN DUURZAAM PEILBEHEER

AFWEGING BIJ VASTSTELLING PEILBESLUIT

Voor de vaststelling van peilbesluiten zijn de uitgangspunten opgenomen in paragraaf 4.1.1.

PEILBELEID IN VEENWEIDEGEBIEDEN

In het vorige Waterhuishoudingsplan zijn praktijkproeven aangekondigd naar de mogelijkheid en de effecten van hogere zomerpeilen in veenweidegebieden ("Fean-Wetter-Buorkje"). Na een eerste serie praktijkproeven, bleek een tweede serie nodig, die nu nog loopt. Zodra de proeven afgerond zijn, zal nagegaan worden of de uitkomsten leiden tot aanpassing van het peilbeleid.

AANDACHTSPUNTEN BIJ OPSTELLEN GEWENSTE PEILBEHEER

De waterbeheerders in Fryslân stellen uiterlijk in 2012 het gewenste peilbeheer op; uiterlijk in 2013 stellen zij dit vast. Voor de Natura2000 gebieden (kaart 6) is dit respectievelijk 2010 en 2011, of respectievelijk één en twee jaar na de vaststelling van een beheerplan voor een Natura2000 gebied. In 2015 moeten de in het gewenste peilbeheer vastgelegde maatregelen uitgevoerd zijn.

Bij de voorbereiding van het gewenste peilbeheer voor een bepaald gebied betreft de waterbeheerder vanaf de start van het proces de provincie, gemeenten en belanghebbenden. Alle betrokken partijen dragen zorg voor de eventuele afstemming met andere gebiedsgerichte trajecten. Onze rol in de voorbereiding hangt samen met onze taken op het gebied van ruimtelijke ordening en natuur (functietoekenning en doelbepaling).

Bij het opstellen van het gewenste peilbeheer gelden de volgende uitgangspunten:

- In de kaderstellende notitie "aanpak van GGOR in Fryslân (2005)" is vastgelegd dat stedelijke gebied, in verband de complexiteit, in het GGOR/Gewenst peilbeheer proces buiten beschouwing kan blijven. In de praktijk zal er echter in het gebiedsproces wel altijd aandacht zijn voor het beheer van het stedelijk gebied, omdat het gebiedsproces voor gewenst peilbeheer gecombineerd wordt met de gebiedsprocessen voor de invulling van de normering voor regionale wateroverlast en de stedelijke wateropgave. Dit leidt tot gerichte watergebiedplannen.
- Er moet een bijdrage geleverd worden aan een duurzame instandhouding van de huidige ruimtelijke functies; binnen de functie landbouw wordt rekening gehouden met het feitelijke grondgebruik (gras, maïs, akkerbouw, etc.).
- De provinciale beleidskaders, waaronder Streekplan, Waterhuishoudingsplan, het Verkeer en Vervoerplan, het Milieubeleidsplan en uitwerkingen daarvan. In het bijzonder geldt het beleid voor de

veenweidegebieden uit het Streekplan: We willen de landbouwfunctie in het veenweidegebied behouden en verder versterken, zonder dat dit ten koste gaat van bestaande natuurgebieden.

Daarnaast streven wij er naar dat nieuwe passende functies in het gebied tot ontwikkeling komen door ruimte te geven aan kansrijke initiatieven vanuit de streek.

- Er wordt rekening gehouden met de te verwachten toename van verzilting.
- Maximale afstemming met de beheerplannen van Natura 2000 gebieden.

AANDACHTSPUNTEN VOOR INNOVATIEVE TECHNIEKEN BIJ TEGENGAAN VERZILTING

Verzilting van oppervlakte- en grondwater is een probleem dat voorkomt in geheel Noord Fryslân en in mindere mate langs de kust van het IJsselmeer. Wetterskip Fryslân bestrijdt de verzilting door het doorspoelen van de zoute oppervlaktewatersystemen (kaart 21) met zoet water vanuit de Friese boezem. Zonder doorspoeling zouden de chloride-gehalten in deze systemen op veel plaatsen te hoog zijn voor gebruik door de landbouw. Maar, doorspoeling zonder aanvullende maatregelen biedt geen soelaas daar waar sprake is van een zeer fijnmazig net van watergangen, ver weg van de aanvoerpunten van zoet water, en daar waar zout water tot in de wortelzone van het gewas voorkomt. In de toekomst zal het verziltingprobleem groter worden.

Door zeespiegelstijging en bodemdaling, gevolgd door peilverlaging, kwelt meer zout water op (kaart 22). Dit geldt vooral voor de gebieden waar de bodem daalt door de winning van delfstoffen. Om meer inzicht te krijgen in de verzilting doen wij mee aan een internationaal project Cliwat. Binnen dit project wordt een nieuwe techniek ingezet om de verdeling van zout in de ondergrond vanuit de lucht te meten.

Buiten het proces gewenste peilbeheer worden mogelijkheden onderzocht om verzilting tegen te gaan dan wel het landgebruik aan te passen aan meer zout in oppervlakte- en grondwatersystemen. We denken hierbij aan:

- Innovatieve technieken met behoud van huidige vorm van landbouw

Het verziltingvraagstuk is in de grond een vraagstuk over te weinig zoet water. In de planperiode willen we nagaan welke innovaties beschikbaar zijn. Zoals meer flexibele vormen van waterbeheer en nieuwe irrigatietechnieken. Het gaat om het project 'water en landbouw', als onderdeel van het Adaptatie Ruimte en Klimaat (ARK)-programma. Hierbij werken provincie, LTO-Noord en Wetterskip Fryslân samen.

- Innovatieve technieken met aanpassing van de huidige vorm van landbouw

Mogelijkheden van aanpassing aan verzilting door middel van het ontwikkelen en verbouwen van gewassen of rassen die weinig droogte en/of zoutgevoelig zijn. Daarbij is ook onderzoek naar de voorwaarden voor een overstap op zilte landbouw van belang. Een aantal activiteiten is al in gang gezet, namelijk:

- het onderdeel zilte landbouw van het project Klimaat en Landbouw;
- een kansenkaart voor zilte landbouw en aquaculturen door Van Hall;
- het project Zilte Agriport Westergozone.

- Gebiedsontwikkelingsprocessen

Door oppervlaktewaterpeilen te verhogen of door bodemdaling niet volledig te compenseren met peilverlaging (relatieve peilverhoging), kan verzilting worden tegengegaan. Bij de grote peilvakken in Noord Fryslân zijn er mogelijkheden om in de hoog gelegen delen van de peilvakken met een zeer grote drooglegging, peilverhoging door te voeren. Zeker voor de lange termijn is dit een optie

die onderzocht moet worden. In de lopende gebiedsontwikkelingsprocessen in Noordwest Fryslân, Dongeradiel en Ferwerderadiel zullen de consequenties van keuzes voor de langere termijn in beeld worden gebracht. Daarnaast zal aandacht besteed worden aan beschikbare nieuwe technieken.

Om de activiteiten op het gebied van innovatieve technieken uit te bouwen en zilte landbouw nader in kaart te brengen, is een gebiedsbrede samenwerking noodzakelijk tussen waterschap, boeren en andere betrokken organisaties. Hiervoor staan subsidiemogelijkheden uit de ILG-budgetten voor innovatie en kennisontwikkeling en voor duurzame landbouw open. Daarnaast is er provinciaal geld voor beschikbaar.

GEWENSTE RESULTATEN

- De streefpeilen zijn vastgelegd in peilbesluiten die voor iedereen raadpleegbaar zijn.
- Bij het peilbeheer voor het Lauwersmeer is rekening gehouden met de betekenis van het Lauwersmeer voor de afwatering van Fryslân.
- Uiterlijk in 2012 is voor alle gebieden in Fryslân het gewenste peilbeheer (GGOR) opgesteld en uiterlijk in 2013 vastgesteld. In 2015 zijn de maatregelen uitgevoerd, die volgen uit het Gewenste Peilbeheer.
- In 2015 zijn meerdere projecten gestart naar innovatieve technieken en de toepassing ervan om verzilting tegen te gaan, dan wel het landgebruik aan te passen aan verzilting. De projecten zijn afgestemd met het gewenste peilbeheer en de gebiedsontwikkelingsprocessen.

4.2 PERIODEN MET EXTREME NEERSLAG

DOELEN

- Een robuust en veerkrachtig watersysteem. Dit systeem is voldoende uitgerust om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen door technische en ruimtelijke maatregelen.
- Het minimaliseren van wateroverlast. In 2015 wordt voldaan aan de normen voor regionale wateroverlast.

Als in perioden met extreme neerslag de sloten de toevoer van water niet meer kunnen verwerken, dan stijgt het slootpeil en kan het water op het land komen, zowel in stedelijk als landelijk gebied. Er is sprake van inundatie. Dit treedt op door onvoldoende afvoercapaciteit van het watersysteem of in bijzondere gevallen als er een beperking is ingesteld aan de afvoer naar de Friese boezem om te hoge boezempeilen te voorkomen. Vaak ontstaan er ook plassen in relatief lage delen van het land.

Figuur 4.3 Regionale wateroverlast blijft niet beperkt tot randen rond de sloten

Deze vorm van wateroverlast wordt regionale wateroverlast genoemd. De overlast blijft niet beperkt tot randen rond de sloten. Het is de taak van de waterbeheerder om regionale wateroverlast zoveel mogelijk te voorkomen.

Naast regionale wateroverlast zijn er andere vormen van wateroverlast. Wateroverlast als gevolg van onvoldoende ontwatering van een perceel. Dit is een zaak voor de eigenaar of de gebruiker van het perceel. Of wateroverlast als gevolg van onvoldoende rioolcapaciteit. Dit is een zaak voor de gemeente. Tenslotte, een geheel andere vorm van wateroverlast treedt op als boezemkaden of dijken bezwijken. Dan is sprake van een overstroming en gaat het om veiligheid.

Voor de regionale wateroverlast is een normenstelsel opgesteld, waarmee aangegeven wordt hoe vaak regionale wateroverlast maximaal per grondgebruik mag voorkomen. De waterbeheerder moet bij de inrichting van de watersystemen rekening houden met deze normen. Voor de burgers in Fryslân geven deze normen duidelijkheid. Op dit moment voldoen de meeste watersystemen in Fryslân aan de gestelde normen. Slechts enkele procenten voldoen niet. Door klimaatverandering, zeespiegelstijging, bodemdaling en toename van verhard oppervlak neemt de kans op regionale wateroverlast toe en is voortdurende aandacht noodzakelijk. Ons streven is om wateroverlast te minimaliseren. De waterbeheerders zijn voorbereid op de zeer kleine kans dat regionale wateroverlast leidt tot dreigende aantasting van bebouwing.

4.2.1 NORMEN BIJ EXTREME NEERSLAG (REGIONALE WATEROVERLAST)

NIEUWE NORMEN REGIONALE WATEROVERLAST

Door watersysteem goed in te richten, wordt regionale wateroverlast geminimaliseerd. Maar dit heeft zijn prijs. Bij het volledig wegnemen van regionale wateroverlast zijn de kosten voor inrichting vele malen groter dan de baten als gevolg van het uitblijven van schade. Daarom moeten we een beperkte mate van regionale wateroverlast wel accepteren. Eens in de tien jaar wateroverlast op grasland is acceptabel. Aan de andere kant is water op straat in stedelijk gebied zeer onwenselijk. Daarom stellen we daar als norm dat wateroverlast slechts één keer per honderd jaar mag optreden.

Grondgebruik wateroverlast (1 / x jaar)	Frequentie van voorkomen	Maaiveld- criterium
grasland	1/10	5%
maïs	1/25	5%
overige landbouw (inclusief hoogwaardige akkerbouw)	1/50	1%
bebouwd gebied	1/100	0%
natuur	n.v.t.	n.v.t.

Tabel 4.1 Normen regionale wateroverlast

De normen in tabel 4.1 zijn afgeleid van de landelijke werknormen (zie Achtergronddocument). Voor akkerbouw hanteren Provinciale Staten een hogere norm. Specifiek voor maïs hebben Provinciale Staten toegevoegd dat afwijking van de norm mogelijk is als op basis van maatschappelijk aanvaardbare kosten de norm van 1/25 jaar niet gehaald kan worden. Maatwerk moet mogelijk blijven. Samen met de andere provincies en waterschappen in Nederland vinden wij het niet nodig om voor natuurgebieden grenzen aan de wateroverlast te stellen. In de natte natuurgebieden is het juist wenselijk om een keer in de paar jaar tot zelfs meerdere keren per jaar water op het land te hebben. En in de droge natuurgebieden is het fysiek vaak onmogelijk dat wateroverlast optreedt.

Het maaiveldcriterium in tabel 4.1 geeft aan dat er voor een bepaald gedeelte van een gebied vaker wateroverlast optreedt dan de norm aangeeft. Het gaat om de laagste delen van een gebied, waaronder de slootkanten. Bijvoorbeeld in een bepaald gebied met grasland mag in de laagste vijf procent van dat gebied vaker dan 1 keer per 10 jaar wateroverlast optreden. Het maaiveldcriterium voor maïs is 5%. Bij de landelijke werknormen werd nog uitgegaan van een maaiveldcriterium voor maïs van 1%.

Tabel 4.1. wordt opgenomen in de provinciale waterverordening.

VERANDERING VAN GRONDGEBRUIK

De aanpak van regionale wateroverlast met normen per landgebruik brengt met zich mee dat bij verandering van grondgebruik, waarbij hogere eisen aan de waterhuishouding gesteld worden, de waterbeheerder niet aan die hogere eisen hoeft te voldoen. De verandering komt dan voor risico van de gebruiker. Dit geldt niet alleen voor grondgebruik in de landbouw, maar ook voor bebouwing. Dit laatste past goed bij de huidige praktijk van ontwikkeling van nieuw stedelijk gebied. De gemeente wijzigt het bestemmingsplan en maakt het nieuwe gebied bouwrijp; het waterschap geeft advies over het bouwrijp maken en over het toekomstige waterbeheer. Uiteindelijk als het gebied eenmaal geschikt is om te bebouwen, dan zal het waterschap bij het beheer rekening houden met de nieuwe stedelijke functie en daarbij de normering voor bebouwd gebied hanteren.

4.2.2 TOETSING BIJ EXTREME NEERSLAG

TOETSRESULTATEN LANDELIJK EN STEDELIJK GEBIED

In 2008 heeft Wetterskip Fryslân het landelijk gebied getoetst aan de in tabel 4.1. opgenomen normen voor regionale wateroverlast. Slechts enkele procenten (circa 4200 ha) bleken niet aan de normen te

voldoen (zie kaart 23). De toets voor het stedelijk gebied heeft Wetterskip Fryslân samen met de gemeenten in Fryslân uitgevoerd. Het resultaat van deze toets is op kaart 24 weergegeven.

NIEUWE TOETS

Uiterlijk in 2012 zal opnieuw een toets uitgevoerd worden door de waterbeheerder rekening houdend met ontwikkelingen in het landgebruik en met de nieuwe klimaatscenario's. Gedeputeerde Staten ontvangen de resultaten van de toetsing. Daarna volgt een periodieke toetsing van eenmaal in de tien jaar.

4.2.3 KADER VOOR DE UITVOERING BIJ EXTREME NEERSLAG

UITWERKING NORMEN REGIONALE WATEROVERLAST PER GEBIED

De waterbeheerder zal uiterlijk in 2012 een gebiedsgerichte uitwerking van de nieuwe normen regionale wateroverlast afronden. Met deze uitwerking wordt invulling gegeven aan vragen als: welke norm geldt voor een gebied waar afwisselend grasland en maïs of akkerbouw wordt geteeld? Wat is de norm voor een klein perceel met grasland in een gebied met vrijwel uitsluitend akkerbouw of tuinbouw en wat is de norm voor een klein perceel met akkerbouw in een gebied met vrijwel uitsluitend grasland? Bij voorkeur loopt deze uitwerking gelijk op met het planproces van het gewenste peilbeheer. De uitwerking moet resulteren in een gebiedsdekkende kaart met daarop per gebied (op peilvak niveau) een norm voor de regionale wateroverlast.

Voor die gebieden waar het systeem dan niet aan de nieuwe normen voldoet zal de waterbeheerder samen met de streek de juiste maatregelen formuleren. Alleen in bijzondere gevallen wordt daarbij van de norm afgeweken. Bijvoorbeeld als de kosten veel hoger zijn dan de baten. Uiterlijk in 2015 moeten de maatregelen die volgen uit de gebiedsprocessen uitgevoerd zijn.

Aan de uitwerking en het opstellen van de maatregelen stellen wij de volgende randvoorwaarden:

- Een minimum omvang voor een gebied met één norm. In grote delen van Fryslân is dit één peilvak. In Noord-Fryslân is dit minder dan een peilvak.
- Bij meerdere functies kiest de beheerder welke functie de normering regionale wateroverlast bepaalt.
- Indien voor een gebied een norm niet gehaald kan worden, dan adviseert de waterbeheerder hoe hiermee om te gaan.
- Bij het bepalen en uitvoeren van maatregelen wordt aandacht besteedt aan de gevolgen van klimaatverandering, met het zichtjaar 2050.

MAATREGELEN TER VOORKOMING VAN EXTRA WATEROVERLAST IN HET LANDELIJKE GEBIED (STRUCTUURVISIE)

Door klimaatverandering, zeespiegelstijging, bodemdaling en toename van verhard oppervlak neemt de kans op regionale wateroverlast toe. Hoewel volgens berekeningen in 2030 de normen in de meeste watersystemen nog niet overschreden zullen worden, moeten nu al wel maatregelen genomen worden om de huidige situatie zoveel mogelijk te handhaven. Daarom vragen wij de waterbeheerders maatregelen te treffen voor het boezemsysteem en voor de deelsystemen (polders en vrij afwaterende gebieden), zowel op technisch als ruimtelijk vlak. De maatregelen volgen uit studies naar de berging en afvoer van water in Fryslân, met name de laatste studie: het Veiligheidsplan. De belangrijkste maatregelen zijn:

- Beschikbaar hebben van voldoende gemaalcapaciteit voor het Friese boezemsysteem, verspreid over de hele provincie. Een vrije afvoer van water moet op ieder moment mogelijk zijn vanuit de Friese

boezem bij Dokkumer Nieuwe Zijen. Hiervoor is het nodig dat de waterbeheerders, Wetterskip Fryslân en waterschap Noorderzijlvest, voor het eind van de planperiode een groot gemaal bij Lauwersoog hebben gerealiseerd, met een capaciteit van tenminste 150 m³/s. Een grotere capaciteit is mogelijk gewenst om een beheer te kunnen voeren dat beter aansluit bij de eisen van het Natura 2000gebied, Lauwersmeer. Met een groot gemaal bij Lauwersoog en de overige maatregelen kan de voorbereiding van de bouw van een gemaal bij Harlingen uitgesteld worden tot aan het moment van opwaardering van de sluizen in Harlingen. Dit betekent een herziening van het Streekplan op dit punt. In het Streekplan werd nog uitgegaan van de bouw van een gemaal bij Harlingen rond 2015 en een gemaal bij Lauwersoog pas na 2030.

- Vergroting van het bergend vermogen van de Friese boezem: minimaal 300 hectare extra boezemuitbreiding. Rekening houdend met een gerealiseerde boezemuitbreiding van 400 hectare voor 2010, komt dit overeen met de opgave uit het Streekplan. Dit gebeurt door het achteruitleggen van oevers en kaden, door combinatie met nieuwe natuur, door nieuwe projecten "wonen aan het water" en door uitbreiding van recreatievoorzieningen. Daarnaast wordt in de planperiode minimaal 100 hectare waterbergingsgebied aangewezen. Rekening houdend met 250 hectare gerealiseerde waterbergingsgebieden voor 2010, komt dit overeen met de opgave uit het Streekplan.
- Uitbreiding van oppervlak open water met 1650 hectare tot 2030, ten opzichte van de situatie in 2008. Voor de planperiode betekent dit een uitbreiding van 450 hectare. Bij een goede inrichting van het extra areaal aan open water heeft deze maatregel ook een positief effect op de waterkwaliteit. Het gaat hier vooral om verruiming van sloten en soms om de aanleg van vijvers. In de regel zullen functiewijzigingen niet aan de orde zijn. Een aanpassing van het ruimtelijk beleid is dan ook niet nodig. In het Streekplan werd een toename van extra ruimte voor water in de deelsystemen aangekondigd. In dit Waterhuishoudingsplan wordt nu vastgesteld dat dat zonder directe functiewijzigingen gaat.

Voor de overige maatregelen verwijzen we naar het Waterbeheerplan van Wetterskip Fryslân. De exacte locaties voor uitbreiding van de berging en de waterbergingsgebieden zijn nog niet bekend. Bij de selectie van de gebieden zal rekening moeten worden gehouden met de Natura 2000-gebieden. De gebieden zelf lenen zich veelal niet voor aanwijzing als bergingsgebied. De aanleg van waterbergingsgebieden in of in de buurt van Natura 2000-gebieden kan ingrijpende gevolgen hebben voor de aanwezige natuurwaarden. Dit dient te worden voorkomen. Soms kan ook sprake zijn van een positief effect, bijv. bij verdrogingsgevoelige gebieden. De locatiekeuze van de benodigde gebieden zal zodanig worden uitgevoerd dat significante effecten op Natura 2000-gebieden worden uitgesloten.

Figuur 4.4 Wateroverlast in stedelijk gebied

GROEN-BLAUWE DIENSTEN

Het gebruik van groen-blauwe diensten is nu niet als instrument genoemd om waterhuishoudkundige doelen te bereiken. In het verleden is overwogen dit instrument in te zetten, bijv. voor vergoeding van schade in retentiegebieden. Daarvan is echter afgezien; gekozen is voor een (publiekrechtelijke) nadeelcompensatieregeling. Naderhand is landelijk de Catalogus Groen Blauwe Diensten opgesteld. In deze Catalogus zijn maximale bedragen genoemd; een reële vergoeding hangt af van de gestelde eisen aan het beheer.

Om de mogelijkheden van dit instrument beter in beeld te krijgen zullen wij, als onderdeel van de opstelling van de landbouwnota in 2010, een verkenning doen naar verbreding van de mogelijkheden van nieuwe maatschappelijke diensten en welke kansen Fryslân daarvoor biedt, vanuit maatschappelijk, landbouwkundig waterhuishoudkundig perspectief. Dit mede in verband met de ontwikkeling in de Europese geldstromen.

MAATREGELEN VOOR HET VOORKOMEN VAN EXTRA WATEROVERLAST IN HET STEDELIJKE GEBIED

Ook voor het stedelijk gebied zijn maatregelen nodig. De gemeenten en Wetterskip Fryslân hebben in 2008 deze maatregelen geïnventariseerd. Het gaat om afkoppelen van hemelwaterafvoer van de riolering, het realiseren van een betere afvoer en meer (tijdelijke) berging. De provincie is voorstander van afkoppeling, mits het afgekoppelde water tijdelijk geborgen wordt in vijvers of geïnfiltreerd wordt in de bodem. Afwentelen van het stedelijke gebied naar het landelijk gebied moet voorkomen worden. Het combineren van meerdere maatregelen, zoals extra waterberging met meer groen in de stad, verbetering van de waterkwaliteit voor recreatie en verhoging van de leefbaarheid in de stad levert win-win situaties op.

De gemeenten en de waterbeheerders voeren de noodzakelijke maatregelen voor het eind van de planperiode uit. Wanneer kapitaalintensieve investeringen die later (veel) goedkoper kunnen worden uitgevoerd geldt die termijn niet. Bijvoorbeeld door aan te sluiten bij de vervangingscyclus van riolerings, of bij geplande grote ingrepen in de stedelijke omgeving.

Tenslotte, nieuw bebouwd gebied in het Friese deel van het beheergebied van Wetterskip Fryslân moet ontworpen worden conform de leidraad van Wetterskip Fryslân. Gedeputeerde Staten zullen hierop toezien bij het overleg met gemeenten en waterschap over de Gemeentelijke Rioleringsplannen en bij de toetsing van deze plannen op doelmatigheid (zie 5.4.1).

GEWENSTE RESULTATEN

- Voor 2012 is door Wetterskip Fryslân een gebiedsdekkende kaart opgesteld met daarop normen voor regionale wateroverlast.
- De maatregelen die volgen uit de toetsing van de nieuwe normen regionale wateroverlast zijn in 2015 uitgevoerd.
- In 2012 toetst Wetterskip Fryslân opnieuw de watersystemen in Fryslân op de normen regionale wateroverlast; hierbij wordt gebruik gemaakt van de dan beschikbare nieuwe klimaatscenario's.
- Wetterskip Fryslân werkt aan de maatregelen uit het Waterbeheerplan:
 - in 2015 is een groot gemaal bij Lauwersoog gerealiseerd;
 - in de planperiode is, conform streekplan, 300 hectare boezemuitbreiding gerealiseerd;
 - in de planperiode is, conform streekplan, minimaal 100 hectare waterberginggebied ingericht;
 - in de planperiode is in de deelsystemen 450 hectare extra oppervlak open water gerealiseerd.

- Gemeenten en Wetterskip Fryslân hebben de noodzakelijke maatregelen om wateroverlast in het stedelijke gebied te voorkomen voor het eind van de planperiode uitgevoerd en nieuw gebouwd gebied is ontworpen conform de leidraad van de waterbeheerder.

4.3 PERIODEN MET EXTREME DROOGTE

DOELEN

- Een evenwichtige aanpak van watertekort, nu en in de toekomst.
- Een goede verdeling van inlaatwater vanuit het IJsselmeer in perioden met extreme droogte zodanig dat de economische en sociaal-maatschappelijke schade wordt geminimaliseerd.

Vrijwel iedere zomer treden in de watersystemen van Fryslân watertekorten op. De ene keer meer, de andere keer minder. Het gaat om twee vormen van watertekort:

- Grondwatertekort: een tekort aan water in de bodem (in de wortelzone) dat nodig is om planten te laten groeien. Dit wordt altijd veroorzaakt door te weinig neerslag in combinatie met hoge verdamping over een relatief lange periode.
- Oppervlaktewatertekort: Een tekort aan water in de oppervlaktewateren, waardoor peilen uitzakken en er te weinig water is voor beregening of doorspoeling om verzilting te bestrijden. Dit tekort kan optreden in de Friese boezem maar ook in de sloten in de polders en de vrij afwaterende gebieden. Ook dit tekort wordt veroorzaakt door te weinig neerslag in combinatie met een hoge verdamping over een relatief lange periode. Maar hier speelt de mogelijkheid van wateraanvoer van elders een belangrijke rol. Voor de Friese boezem is dit aanvoer vanuit het IJsselmeer.

Op landelijk niveau is de aard, ernst en omvang van situaties met watertekort onderzocht in de Droogtestudie Nederland. Nu moet de regionale watertekortopgave worden vastgesteld. Deze opgave gaat zowel over grondwatertekort als over oppervlaktewatertekort. In de planperiode wordt de opgave uitgewerkt waarbij aandacht is voor de gevolgen van klimaatverandering en de intensivering van het landgebruik voor watertekorten.

4.3.1 NORMEN VOOR PERIODEN MET EXTREME DROOGTE

Op dit moment is er geen normeringstelsel voor grondwatertekort dat vergelijkbaar is met het stelsel voor regionale wateroverlast. Ook voor oppervlaktewatertekort is er geen absoluut normeringstelsel, dat gebruikt kan worden bij de inrichting van de watersystemen.

VERDRINGINGSREEKS

Wel is er een systeem waarmee een goede verdeling van water in perioden met extreme droogte bepaald kan worden, zodanig dat de economische en sociaal-maatschappelijke schade wordt geminimaliseerd. Dit systeem begint met een lijst van 4 categorieën van watervragers, gerangschikt naar belangrijkheid van de watervraag, die het Rijk heeft opgesteld in 2003. Dit is de landelijke verdringingsreeks, van meest naar minst belangrijk:

1. veiligheid en onomkeerbare schade aan natuur
2. nutsvoorzieningen
3. kleinschalig hoogwaardig gebruik
4. overige belangen

Binnen categorie 1 en 2 heeft het Rijk een verdere prioritering aangebracht. Binnen categorie 3 en 4 hebben de regio's dat gedaan. In de regio Noord-Nederland is dat uitgewerkt in de regionale verdringingsreeks. Deze reeks staat in bijlage 2.

4.3.2 TOETSING PERIODEN MET EXTREME DROOGTE

Gezien het feit dat er voor grondwatertekort (nog) geen normeringstelsel is en de verdringingsreeks slechts enkele jaren oud is en in de praktijk nog niet is toegepast, is toetsing van huidig beleid (nog) niet mogelijk. Zodra de verdringingsreeks in de praktijk is toegepast, zullen we deze evalueren.

4.3.3 KADER VOOR DE UITVOERING BIJ EXTREME DROOGTE

UITVOERING VAN VERDRINGINGSREEKS IN DE PRAKTIJK

Zodra Nederland te maken heeft met een extreem droge periode met een groot watertekort, dan bepaalt het Rijk de landelijke verdeling van water, op basis van de landelijke verdringingsreeks en op basis van informatie vanuit de regio's. Daarna bepalen de zogenoemde Regionale Droogteoverleggen de regionale verdeling van water. Fryslân maakt deel uit van de regio IJsselmeergebied, waarin alle provincies en waterschappen die vanuit het IJsselmeergebied van water worden voorzien en de beheerder van het IJsselmeer, Markermeer en de randmeren zitting hebben; de beheerder is Rijks-waterstaat Dienst IJsselmeergebied (RWS IJG). Dit overleg bepaalt hoe het water dat het Rijk aan het IJsselmeergebied heeft toegewezen, over de regio wordt verdeeld. Hierbij speelt de regionale verdringingsreeks een belangrijke rol. Minstens zo'n belangrijke rol speelt de informatievoorziening vanuit de verschillende (sub)regio's over de watervraag. Komen de partijen samen niet tot een verdeling, dan hakt de voorzitter van het Regionale Droogteoverleg IJsselmeergebied, RWS IJG, de knoop door. Dit is in het waterakkoord Noord, 2004 vastgelegd. In specifieke omstandigheden is het mogelijk om af te wijken van de verdringingsreeks, mits goed onderbouwd. Het Regionale Droogteoverleg moet hiermee instemmen.

ONDERZOEK NAAR DE REGIONALE WATERTEKORTOPGAVE

Samen met de provincies Groningen en Drenthe en de waterbeheerders wordt voor 2012 de watertekortopgave voor Noord-Nederland uitgewerkt. Daarnaast wordt nagegaan welke kansrijke maatregelen er zijn om de Friese watersystemen minder kwetsbaar te maken voor watertekort. Daarbij betrekken we de maatregelen voor wateroverlast en de KRW-maatregelen. Ook wordt hierbij het beleid voor beregening uit oppervlakte- en grondwater en maatregelen tegen verzilting betrokken. Vooralsnog gaan we ervan uit dat het niet rendabel is om het volledige grondwatertekort voor extreem droge situaties op te heffen met grootschalige maatregelen.

Op basis van de resultaten van de uitwerking wordt het beleid voor watertekorten opgesteld. Voor dit moment wordt volstaan met het opheffen van bestaande knelpunten en het treffen van kleinschalige maatregelen door Wetterskip Fryslân. Het is nog niet duidelijk waar de activiteiten in geval van watertekort zullen worden uitgevoerd.

Indien deze in of nabij Natura 2000-gebieden plaatsvinden kunnen significante effecten optreden. Daarom zullen deze maatregelen zodanig worden gesitueerd dat dergelijke effecten worden uitgesloten.

De uitkomsten van het onderzoek naar de regionale watertekortopgaven kunnen ingebracht worden in de Zoetwaterverkenning Nederland, als onderdeel van de voorbereiding van de nieuwe landelijke strategie voor de zoetwatervoorziening en verziltingsbestrijding op de lange termijn. In de nationale zoetwaterverkenning wordt gekeken naar de omvang van het probleem van de zoetwatervoorziening en hoe zich die in de tijd ontwikkelt, wat de mogelijkheden zijn om vraag en aanbod van water van de juiste kwaliteit te sturen en wat de gevolgen zijn voor de watergerelateerde functies (inclusief maatschappelijke kosten en baten).

GEWENSTE RESULTATEN

- In 2012 is er inzicht in de opgave van watertekorten en in de maatregelen die getroffen kunnen worden om watertekort te minimaliseren.
- Indien droogteoverleg plaats heeft gevonden zijn de verdringingsreeksen en de actuele kennis over de watervraag vanuit Fryslân ingebracht in dit overleg.

4.4 VERDROGING

DOEL

- **Verdrogingbestrijding via twee programma's: de toplist en werkenderweg.**

Verdroging treedt alleen op in natuurgebieden. Het komt voor in situaties, waarbij het grondwaterstandverloop of de grondwaterkwaliteit niet voldoende tegemoet kan komen aan de grondwaterwensen vanuit natuurdoelen. Verdroging kan meerdere oorzaken hebben die gelijktijdig op kunnen treden, namelijk te lage grondwaterstanden in en te lage polderpeilen rondom de natuurgebieden, grondwateronttrekkingen, de inlaat van gebiedsvreemd water en een te grote invloed van regenwater.

Verdroging komt veel voor, ongeveer 40% van de circa 30.000 hectare natuurgebied binnen de Ecologische Hoofdstructuur in Fryslân is verdroogd. Op kaart 26 staan de gebieden die als verdroogd zijn aan te merken. Deze kaart is gebaseerd op de nulmeting milieucondities in 2007, 'Op paad mei de Fryske EHS II, de Utgongssituaasje in byld, Provincie Fryslân, 2007'. De in dit onderzoek meegenomen verdroogde gebieden buiten de EHS en in de beheergebieden laten we hier buiten beschouwing.

4.4.1 NORMEN VOOR VERDROGING

Op basis van wetenschappelijk onderzoek is bekend welke hydrologische omstandigheden nodig zijn om natuurwaarden in stand te houden. Veel van deze kennis is samengebracht in systemen die een eenduidige vertaling van natuurwaarden naar hydrologische randvoorwaarden mogelijk maken. Deze

randvoorwaarden zijn ook opgenomen in de nulmeting milieucondities in 2007. Omdat niet altijd en overall voldoende meetgegevens bekend zijn, is in de nulmeting ook gebruik gemaakt van "expert judgement".

De systematiek van de nulmeting is de basis voor de toetsing van de huidige toestand en het streefbeeld voor de gewenste toestand om de verdroging op te heffen.

4.4.2 TOETSING VAN VERDROGING

In 2007 hebben de provincie samen met de terreinbeheerders en Wetterskip Fryslân de natuurgebieden getoetst op de normen voor verdroging. Halverwege 2010 zal opnieuw een toets uitgevoerd worden. Dit in het kader van de midterm review van het ILG; de resultaten worden gemeld aan het Rijk. Daarnaast stelt de provincie een doorgaand meetplan op. Met dit plan kan de actuele toestand van de hydrologie en ecologie van de verdroogde gebieden bijgehouden worden. Aan het eind van de planperiode is het meetplan operationeel.

4.4.3 KADER VOOR DE UITVOERING VOOR VERDROGING

In de planperiode worden twee maatregelenprogramma's uitgevoerd. Bij het eerste programma gaat het om een toplist van verdroogde gebieden. De gebieden die hoog in de lijst staan worden het eerst aangepakt. Het tweede programma werkt met de zogenaamde Friese methode. Werkenderweg worden kansen gepakt.

TOPLIJSTPROGRAMMA

In overleg met de terreinbeherende organisaties, Wetterskip Fryslân en LTO Noord Fryslân, is binnen de verdroogde gebieden die in Fryslân bestaan een prioritering aangebracht. Bij de prioritering is rekening gehouden met de status van de natuurgebieden (Natura 2000, sense of urgency) en met de kansen die aanwezig zijn om een gebied integraal aan te pakken (landinrichting). In tabel 4.2 is een groslijst opgenomen van verdroogde gebieden ingedeeld in 4 klassen. De gebieden in klasse 1 hebben de hoogste prioriteit om aangepakt te worden; in klasse 4 de laagste. Op kaart 27 is de groslijst ruimtelijk weergegeven. Op deze kaart zijn ook de gebieden aangegeven waar landinrichting op dit moment een rol speelt.

Tot 2014 beschikt de provincie in het pMJP over ILG-rijks gelden om de verdroging te bestrijden. Het gaat om circa tien miljoen euro.¹ De regio legt hetzelfde bedrag bij. Dat zijn de provincie, het waterschap, de terreinbeheerders en andere partijen. De regio mag hiervoor Europese subsidies aanwenden. Met het totale bedrag kan ongeveer twintig procent van alle anti-verdrogingsmaatregelen voor alle klassen uit de groslijst uitgevoerd worden. In overleg met de terreinbeherende organisaties, Wetterskip Fryslân en LTO Noord Fryslân, is besloten om tot 2014 te richten op het uitvoeren van anti-verdrogingsmaatregelen in:

1. de Alde Feanen, de Natura 2000-gebieden gebied rondom de Boarn-Koningsdiep, het Drents-Friese woud en het Fochteloërveen. Hiervoor is ongeveer 6.5 miljoen euro aan ILG-middelen nodig.

¹ In werkelijkheid bestaat binnen het pMJP een bedrag aan ILG-middelen voor het aanpakken van milieutekorten. Dit bedrag is 11,4 miljoen. Een deel van dit geld is bestemd voor het opheffen van andere milieu-tekorten dan verdroging.

2. verdroogde gebieden binnen landinrichtingsgebieden (klasse 2) of binnen overige Natura 2000-gebieden (klasse 3). Het gaat om die gebieden die het hoogst scoren op effectiviteit en draagvlak. Hierbij horen in elk geval de gebieden waar de maatregelen snel afgerond kunnen worden.

Bij de verdrogingbestrijding hoort een integrale benadering, die op voldoende draagvlak kan rekenen vanuit de streek. Er moet ruimte zijn voor de aanpak van andere milieutekorten, zoals verzuring, vermesting en versnippering; maar ook voor maatregelen voor natuur, landbouw en recreatie. De waterbeheerder betreft de anti-verdrogingsmaatregelen bij het opstellen van het gewenste peilbeheer

Vanaf 2014 gaat een nieuwe ILG-termijn in. Dan wordt opnieuw bekeken, op basis van de criteria die we hiervoor noemden, waar de budgetten voor verdrogingbestrijding ingezet worden.

Klasse 1	GEBIEDEN BINNEN LANDINRICHTING EN NATURA 2000
	Alde Feanen
	De Natura 2000 gebieden binnen het "werkgebied" Boarn-Koningsdiep
	Het Drents-Friese Wold
	Fochteloërveen
Klasse 2	GEBIEDEN BINNEN LANDINRICHTING EN GEEN NATURA 2000
	De gebieden binnen het "werkgebied" Boarn-Koningsdiep die niet tot Natura 2000 gebieden horen
	De gebieden binnen landinrichting It Bûtenfjild, waaronder It Houtwiel
	Natuurgebied 'De Mieden' bij Buitenpost
	De gebieden binnen landinrichting Beekdal Linde
	Katlikerheide/schar (binnen landinrichting Oranjewoud/Katlijk)
Klasse 3	GEBIEDEN BUITEN LANDINRICHTING EN WEL NATURA 2000
	Schiermonnikoog / Ameland / Terschelling / Vlieland
	Lauwersmeer
	De Grote Wielen
	De Deelen
	De Gouden Bodem (bij Hegermeer)
	De gebieden rond het Sneekmeer
	Rottige Meenthe en Brandemeer Zuid (NB De Rottige Meenthe valt wel binnnen een landinrichtingsgebied, maar deze landinrichting is voor een belangrijk deel reeds uitgevoerd)
	Dellebuursterheide
Klasse 4	OVERIGE GEBIEDEN
	Bouwepet en Sippenfennen
	Leppedijk / Kromme Nelis
	Frieswijkpolder (ten noordoosten van de Deelen)
	Oosterschar en Nanneviid
	Brandemeer Noord
	Katlikerschar en Tjongerdellen
	De gebieden binnen het werkgebied de Tjonger, uitgezonderd Dellebuursterheide

Tabel 4.2. Groslijst verdroogde gebieden met klasse-indeling

WERKENDERWEGPROGRAMMA

Het werkenderwegprogramma richt zich vooral op de voortgang in de aankoop en inrichting van nieuwe natuurgebieden, die vaak als verdroogd zijn gekenmerkt. Deze nieuwe natuur is wel begrensd als natuur in het Streekplan, maar nog niet verworven. Op kaart 28 wordt een indruk gegeven van de eigendomssituatie van de natuurgebieden in Fryslân. Voor het werkenderwegprogramma is een bedrag van enkele miljoenen euro beschikbaar.

GEWENSTE RESULTATEN

- Uiterlijk in 2015 is de bestrijding van de verdroging in de gebieden uit klasse 1 van de groslijst afgerond.
- In 2013 is een nieuwe lijst klaar voor aanpak van de verdroging in de periode 2013-2021.
- Uiterlijk in 2015 is in de Natura 2000-gebieden met grondwaterafhankelijke instandhoudingdoelen een meetprogramma operationeel.

4.5 GRONDWATERKWANTITEIT

DOELEN

- Duurzaam gebruik van grondwater, zonder onevenredige schade aan andere belangen.
- Bijdrage aan de CO₂-reductie en een vermindering van het gebruik van fossiele brandstoffen door het stimuleren van bodemenergiesystemen (KWO-systemen).

In Fryslân wordt veel minder water onttrokken dan van nature aangevuld wordt door neerslag en aanvulling vanuit oppervlaktewater. Over de gehele oppervlakte van de provincie gaat het om een totale onttrekking van 15 à 17 mm per jaar, terwijl de potentiële aanvulling door neerslag alleen 150 à 300 mm per jaar bedraagt; dit is het gemiddelde neerslagoverschot. Maar lokaal komt het voor dat de onttrekking groter is dan de aanvulling van boven. Toestroming vanuit de omgeving heft dit tekort op. Het gevolg hiervan is dat de grondwaterstand rondom een grondwateronttrekking daalt. Dat kan gevolgen hebben voor landbouw, natuur, bebouwing of infrastructuur. Ook de kwel en infiltratiepatronen kunnen veranderen door een onttrekking (zie kaart 8). Vooral voor natuurgebieden kan vermindering van kwel een nadelig effect zijn. De mate van verlaging van de grondwaterstand en de vermindering van kwel hangt af van de omvang van de onttrekking en de bodemgesteldheid. In de zandgebieden zijn de verlagingen vaak veel groter dan in de klei- en veengebieden.

VERGUNNINGVERLENING GRONDWATERONTTREKKINGEN

Sinds de invoering van de Waterwet zijn Gedeputeerde Staten vergunningverlener voor de onttrekkingen voor:

- drinkwater,
- de grote industriële onttrekkingen (> 150.000 m³/jaar),
- de onttrekkingen en infiltraties voor bodemenergiesystemen, ofwel systemen voor Koude Warmte Opslag (KWO-systemen).

Het Dagelijks Bestuur van het waterschap verleent de vergunningen voor de overige onttrekkingen.

De provincie geeft zelf vorm aan het streven naar duurzaam gebruik van grondwater en het doel om KWO systemen te stimuleren met het oog op CO₂-reductie en vermindering van het gebruik van fossiele brandstoffen. Dit is mogelijk dankzij de provinciale taak als vergunningverlener voor de grotere grondwateronttrekkingen. Ook de waterbeheerders dienen een duurzaam gebruik van grondwater te bevorderen via de vergunningverlening voor de overige onttrekkingen.

4.5.1 NORMEN VOOR GRONDWATERKWANTITEIT

ONTTREKKINGEN WAARVOOR GEDEPUTEERDE STATEN VERGUNNINGVERLENER IS

Alle aanvragen voor een vergunning voor drinkwater- en industriële grondwateronttrekking (>150.000 m³/jaar) en voor KWO-systemen worden door Gedeputeerde Staten apart beoordeeld. Bij de beoordeling gaan Gedeputeerde Staten in ieder geval in op de volgende vragen:

- Wat zijn de hydrologische effecten van de onttrekking op de omgeving?
- Zijn er negatieve gevolgen voor andere belangen? Zo ja, kunnen deze beperkt of gecompenseerd worden?
- Voor drinkwateronttrekkingen: wat is het te verwachten verloop van de kwaliteit van het op te pompen grondwater?
- Voor grote industriële onttrekkingen: wordt het grondwater gebruikt voor koelwater? Zo ja dan moet de aanvrager aangeven dat er geen redelijke alternatieven voor het gebruik van grondwater zijn. Gebruik van grondwater voor koeling zien wij als een laagwaardig gebruik van grondwater.
- Voor KWO-systemen: is er sprake van beïnvloeding van andere KWO systemen?

Voor KWO-systemen met een onttrekking van meer dan 10 m³/uur worden algemene voorschriften gekoppeld aan de vergunning. Deze lijst is opgenomen in bijlage 3. Overigens, voor KWO-systemen is een vergunning van Gedeputeerde Staten nodig totdat het Rijk via een algemene maatregel van bestuur het mogelijk heeft gemaakt om algemene regels toe te passen.

OVERIGE ONTTREKKINGEN

Voor de overige onttrekkingen zijn nu nog geen normen. Dat heeft te maken met het feit dat sinds de invoering van de Waterwet een groot deel van de vergunningverlening van de provincie overgegaan is naar de waterbeheerders. De oude normen van de provincie zijn niet meer geldig. Wetterskip Fryslân zal nieuwe normen voor vergunningverlening van grondwateronttrekkingen vastleggen.

4.5.2 TOETSING VAN GRONDWATERKWANTITEIT

PROVINCIALE VERGUNNINGEN

Uiterlijk in 2012 zal de vergunningverlening voor de grote onttrekkingen, uitgezonderd de KWO geëvalueerd worden. Een evaluatie van de vergunningverlening voor KWO systemen zal apart uitgevoerd worden enkele jaren na de invoering van de algemene maatregel van bestuur.

VERGUNNINGEN VAN DE WATERBEHEERDER

De oude vergunningsvoorwaarden voor de overige onttrekkingen zijn geëvalueerd met het oog op de

overdracht van de vergunningverlening van Provincie Fryslân naar Wetterskip Fryslân. Belangrijkste resultaat van de evaluatie is het advies om de vergunningverlening meer toe te spitsen op de kenmerken van het gebied waarbinnen de onttrekking plaats vindt.

4.5.3 KADER VOOR DE UITVOERING VOOR GRONDWATER

KADER VOOR ALGEMENE PROVINCIALE GRONDWATERTAKEN

Met ingang van de nieuwe Waterwet is het grondwaterbeheer overgegaan van de provincie naar de waterschappen. De provincie kent nu nog enkele taken op het gebied van grondwater, afgezien van het formuleren van beleid.

MEETNET

De provincie is verantwoordelijk voor het beleid van de watersystemen. Dus voor de kwaliteit en kwantiteit van het oppervlaktewater en grondwater. Ook is de provincie samen met de gemeenten belast met het beheer van de kwaliteit van het grondwater en met een deel van de vergunningverlening. Wetterskip Fryslân is als watersysteembeheerder belast met de zorg voor de kwaliteit en kwantiteit van het oppervlaktewater en van de kwantiteit van het grondwater. Provincie en Wetterskip Fryslân hebben beiden een meetnet ingericht om hun taken goed uit te voeren. Zij hebben operationele afspraken gemaakt om de meetnetten zo goed mogelijk te organiseren en op elkaar af te stemmen. Deze afspraken zijn opgenomen in een overdrachtsdocument grondwatertaken.

REGISTER

Alle grondwateronttrekkingen en infiltraties worden met locatie, hoeveelheden, gebruiksdoel e.d. opgeslagen in een landelijk georganiseerd register, waarin iedere beheerder zelf de gegevens van de eigen onttrekkingen en infiltraties in kan voeren. Het register van provincie Fryslân staat ook in kaartvorm op het internet zodat iedereen toegang heeft tot deze informatie.

HANDHAVING

De provincie bezoekt periodiek de vergunninghouders die onder haar verantwoordelijkheid vallen en controleert of de vergunningvoorschriften worden nageleefd. Verder wordt, vaak op basis van tips, de nodige aandacht besteed aan het opsporen van illegale onttrekkingen en infiltraties.

SCHADECOMMISSIE

Een grondwaterwinning leidt over het algemeen tot een verlaging van de grondwaterstand. Soms ontstaat hierdoor schade. Meestal gaat het dan om verzakking van een gebouw of opbrengstschade voor een landbouwer. Het is vaak lastig om deze schade te kunnen bepalen. Hiervoor is specialistische kennis nodig op het gebied van hydrologie, geologie e.d. De gezamenlijke provincies hebben besloten een onafhankelijke commissie van deskundigen op het gebied van grondwater te installeren, de Commissie van Deskundigen Grondwater (CDG). Deze commissie stelt kosteloos onderzoek in naar het causaal verband tussen onttrekking en schade en brengt een deskundigenadvies uit dat een belangrijke rol speelt bij de schadeafwikkeling.

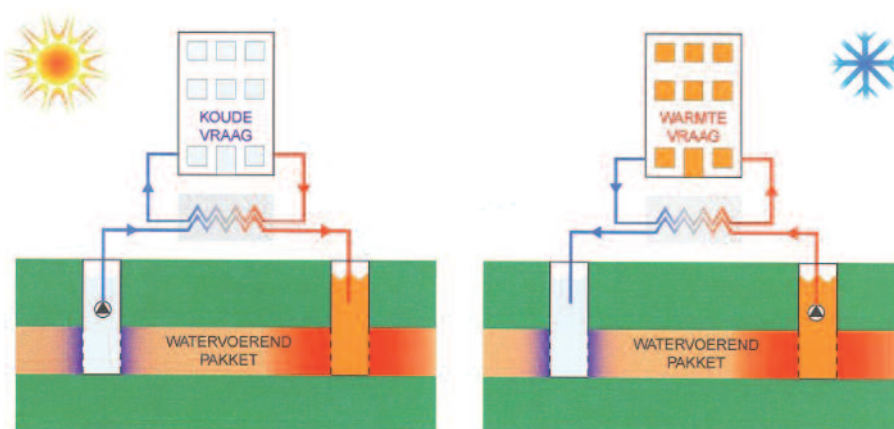
HEFFING

Sinds 1987 hebben Provinciale Staten de bevoegdheid om een heffing op te leggen op grondwateronttrekkingen. Van deze bevoegdheid is sinds die tijd gebruik gemaakt. De opbrengst van de heffing gebruiken we voor het betalen van: maatregelen om nadelige gevolgen van onttrekkingen en infiltraties te voorkomen; onderzoeken voor het grondwaterbeleid; het bijhouden van het register van onttrekkingen en infiltraties; eventuele schadevergoedingen.

Sinds 1 januari 1994 is het tarief nauwelijks veranderd: 1,13 eurocent per onttrokken m³ water per jaar. De onttrekkingen en infiltraties voor koude- en warmteopslag zijn vrijgesteld van de heffing. Vanaf april 2008 is de eerste 50.000 m³ onttrokken grondwater vrijgesteld van de heffing en leggen wij geen aanslagen op van minder dan 25 Euro. Dit baseren we op het rendement versus de incassokosten.

KADER VOOR KWO-SYSTEMEN

Sinds het eind van de tachtiger jaren in de vorige eeuw zijn systemen voor opslag van Koude Warmte in de ondergrond verkrijgbaar op de Nederlandse markt. Zowel de open systemen als de gesloten systemen (de bodemwarmtewisselaar). Deze systemen worden gebruikt voor verwarming en/of koeling van gebruiksruidten, zoals woningen, scholen, bedrijfsruimten, kantoren, ziekenhuizen, glastuinbouwbedrijven etc. Sinds ruwweg 2005 trekt deze vorm van energievoorziening zeer sterk aan, vooral in Fryslân. Dit wordt veroorzaakt door de stijging van de energieprijzen en het toenemende milieubewustzijn van de burger, maar ook door het Friese beleid op dit gebied. Knelpunten in de toepassing zijn weg genomen: de monitoringseisen voor de kleinere systemen zijn vervallen en op de Waddeneilanden is geen aanvullende MER-plicht meer. Daarnaast zijn de leges verlaagd en lukt het de doorlooptijd van de vergunningverlening zo kort mogelijk te houden.

Figuur 4.5 Principeschets van een open bodemenergieopslagsysteem (doublet)

Bron: NVOE-richtlijnen Ondergrondse Energieopslag, 2001

In 2007 hebben de drie noordelijke provincies en Noord Holland samen met de ministeries van VROM en EZ een energieakkoord gesloten met ambitieuze klimaat- en energiedoelstellingen. Bodem-energiesystemen bieden een goede kans om een aandeel te leveren in de realisatie van deze doelstellingen. Daarom worden bodemenergiesystemen verder gestimuleerd. In de komende planperiode wordt bijgedragen aan de aanleg van gecombineerde KWO-systemen in nieuwbouwwijken en nieuwe industrieterreinen. Dit kan inhouden dat ofwel één groot systeem wordt aangelegd in plaats van meerdere kleinere systemen, ofwel dat de kleinere systemen wel afzonderlijk worden aangelegd, maar dan onderling afgestemd worden. Dit heeft als grote voordeel, dat interferentie tussen de diverse systemen daarmee niet meer aan de orde is. Als voorbeelden kunnen worden genoemd een nieuwbouwwijk in Hurdegaryp en de glas-tuinbouw in Sexbierum (waar overigens ook wordt gekeken naar de combinatie met geothermie).

Naast de initiatieven die in nieuwbouwwijken en nieuwe industrieterreinen genomen zullen worden, blijft de provincie overige initiatieven op dit gebied bevorderen. Ook worden de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving nauwlettend gevolgd en waar mogelijk de Friese visie ingebracht. De Friese visie luidt: stimuleren met oog voor de potentiële negatieve effecten van het gebruik van KWO-systemen. Belangrijke punten zijn: er moet beleid komen waarmee interferentie, de beïnvloeding van naast elkaar gelegen KWO-systemen, zoveel mogelijk voorkomen. Wij geven voorrang aan de grote systemen. Er moet voor de grotere systemen aandacht zijn voor monitoring: treedt er afkoeling of opwarming van de bodem op? En er moet aandacht komen voor het potentieel risico voor verontreiniging bij het gebruik van gesloten systemen. Hiervoor is het nodig dat de juridische verschillen tussen "open" en "gesloten" systemen opgeheven worden.

KADER VOOR VERGUNNINGVERLENING DOOR DE WATERBEHEERDER

Het is verstandig om bij de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen rekening te houden met de opbouw van de ondergrond en met de aanwezigheid van oppervlaktewater van waaruit infiltratie in de bodem op kan treden. De mate van grondwaterstandverlaging door een onttrekking en daarmee van de gevolgen voor andere belangen, is afhankelijk van deze factoren. Gezien de verschillen in geologische opbouw en de verschillen in beschikbaarheid van oppervlaktewater binnen de provincie, is het goed om in Fryslân per gebied verschillende regels te hebben voor vergunningverlening. Dit blijkt uit het onderzoek dat in samenwerking met Wetterskip Fryslân is uitgevoerd in het kader van de evaluatie van de oude vergunningsvoorwaarden voor de "kleine" onttrekkingen. Wetterskip Fryslân zal de resultaten van dit onderzoek verder uitwerken. Met name de gebiedsindeling uit dit onderzoek, die rekening houdt met de opbouw van de ondergrond en de aanwezigheid van oppervlaktewater, biedt goede mogelijkheden voor de vergunningverlening. Deze gebiedsindeling is opgenomen in het Waterbeheerplan.

GEWENSTE RESULTATEN

- Bij alle nieuwe aanvragen voor een grondwatervergunning waarvoor GS vergunningverlener is, is getoetst of de ingreep de duurzaamheid van het watersysteem niet aantast en de bij het grondwater betrokken belangen niet onevenredig schaadt. Tevens zijn zonodig voorschriften gesteld om alle effecten te volgen.

- De huidige onttrekkingen en infiltraties, waarvoor GS vergunningverlener is, kunnen gecontinueerd worden, ook nadat de evaluatie van de grote onttrekkingen is afgerond. Eventueel zijn nadere voorwaarden gesteld aan de vergunningen of zijn oude voorwaarden geschrapt.
- Alle koude- en warmteopslagsystemen zijn op elkaar afgestemd en beïnvloeden elkaar niet zodanig dat de werking van de systemen in gevaar komt.
- In enkele grote nieuwbouwwijken en nieuwe industrieterreinen zijn gecombineerde KWO systemen aangelegd.
- Er is afstemming tussen de provincie en het waterschap op het gebied van grondwaterbeheer en vergunningverlening. De basis voor de afstemming is het overdrachtsdocument grondwatertaken.

4.6 DRINKWATER

DOEL

- Een betrouwbare en duurzame drinkwaterwinning voor iedereen in Fryslân.

Ieder jaar stroomt er ongeveer 48 miljoen m³ drinkwater uit de kranen van de Friese huishoudens. Elke Fries gebruikt dagelijks 120 liter water om te drinken, te douchen, te wassen en door te spoelen. Fryslân verkeert in de gelukkige omstandigheid dat al het drinkwater kan worden gemaakt van de meest zuivere bron die de mens ter beschikking staat: grondwater. Dit grondwater wordt gewonnen op 7 locaties op de vaste wal en 5 op de Waddeneilanden. Terschelling en Ameland krijgen bovendien deels hun water via een wadleiding vanaf de wal.

4.6.1 NORMEN VOOR DRINKWATERWINNING

HOEVEELHEDEN OP HET VASTELAND

Waterleidingbedrijf Vitens is wettelijk verplicht om voldoende water te leveren aan alle inwonenden binnen haar verzorgingsgebied. Om aan de vraag vanuit Fryslân te kunnen voldoen beschikt Vitens in Fryslân over een totale vergunningcapaciteit van circa 65 miljoen m³ ruwwater². Op het eerste gezicht is dit ruim voldoende. Toch is er sprake van een tekort. Belangrijk knelpunt voor de waterleverantie is de verzilting in de wingebieden Noardburgum en Garyp. De hoeveelheid water die duurzaam gewonnen kan worden bij Noardburgum is 'slechts' zeven miljoen m³ per jaar in plaats van de vergunde hoeveelheid van twintig miljoen m³ per jaar. Duurzaam betekent hier: zonder dat verzilting optreedt. Bij Garyp verwacht Vitens op de lange termijn één miljoen m³ per jaar te kunnen winnen in plaats van de vergunde hoeveelheid van drie miljoen m³ per jaar.

Daarnaast is de laatste dertig jaar de vraag naar drinkwater in Fryslân licht gestegen, met ongeveer 0,6 procent per jaar. Tel daarbij op dat een waterleidingbedrijf een flink (10%) reservecapaciteit nodig heeft om in tijden van nood water te kunnen blijven leveren, dan is het duidelijk dat er sprake is van

² Ruwwater is het water dat het waterleidingbedrijf wint uit grond- of oppervlaktewater. Het ruwwater wordt vervolgens gezuiverd en daarna gedistribueerd. Zowel bij de zuivering als bij de distributie treden geringe verliezen op.

een tekort. Het tekort aan ruwwater voor 2020 is maximaal acht miljoen m³ per jaar. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de afspraak tussen Vitens en provincie Fryslân om in de omgeving van Terwisscha een andere locatie voor de huidige winning te zoeken, om de verdroging in het Drents-Friese Wold tegen te gaan.

HOEEVELHEDEN OP DE EILANDEN

Op de Waddeneilanden is de drinkwatersituatie nijpender dan op het vasteland. Ameland en Terschelling zijn sterk afhankelijk van aanvoer van drinkwater van het vasteland via een wadleiding. Deze wadleidingen zijn over enige tijd afgeschreven. Bovendien kleven er aan de aanvoer van water via deze leidingen vrij grote risico's. Daarom wordt er gekeken naar een geschikt alternatief voor de levering van drinkwater op deze eilanden. Vlieland en Schiermonnikoog zijn afhankelijk van grondwaterwinning op de eilanden zelf. Recent zijn nieuwe vergunningen afgegeven voor uitbreiding van de hoeveelheid te winnen grondwater op Vlieland en Schiermonnikoog. Deze uitbreidingen waren nodig om tegemoet te komen aan de nog altijd toenemende vraag naar drinkwater op de eilanden. Dat betekent dat er voorlopig, in elk geval over de gehele planperiode, voldoende drinkwater geproduceerd kan worden. Echter, op de lange termijn kunnen we niet door gaan met uitbreiding van de grondwaterwinning om de toenemende vraag naar drinkwater op te vangen. Niet dat er onvoldoende zoet water voorradig is, maar er is sprake van beïnvloeding van de natuur door de winningen. Dit speelt niet alleen op Vlieland en Schiermonnikoog maar op alle eilanden.

Op de lange termijn moeten zowel op het vasteland als op de eilanden de vraag en het aanbod van drinkwater in Fryslân, in de vorm van vergunningscapaciteit en productiecapaciteit, in evenwicht met elkaar zijn. Het streven is om dit in 2015 te halen.

4.6.2 TOETSING VAN DRINKWATERWINNING

Waterleidingbedrijf Vitens en de provincie hebben besloten op zoek te gaan naar nieuwe bronnen voor de productie van drinkwater, zowel op het vasteland als op de eilanden. Vitens heeft het voortouw in deze zoektocht, vanwege haar verantwoordelijkheid voor de levering van drinkwater in Fryslân. In 2015 wordt getoetst of er evenwicht is tussen vraag en aanbod van drinkwater.

De provincie streeft naar een toename van alternatieve bronnen voor de winning van drinkwater in samenhang met innovatieve maatregelen, zodanig dat Fryslân in 2020 nog slechts voor 50% afhankelijk is van zoet grondwater als belangrijkste bron voor drinkwater van goede kwaliteit.

4.6.3 KADER VOOR UITVOERING VAN DRINKWATERWINNING

ZOEKEN NAAR NIEUWE BRONNEN VOOR HET VASTELAND

Grondwater blijft voor de belangrijkste bron voor drinkwaterwinning. Het is de meest zuivere en betrouwbare bron die ons ter beschikking staat. Een groot deel van het huidige watertekort kan voor de middellange termijn opgelost worden door of een nieuwe grondwaterwinning te stichten of enkele bestaande winningen uit te breiden. Vooral uitbreiding van de winning bij Nijbeets met 2 tot 2,5 miljoen m³ per jaar is een optie, in combinatie met natuurontwikkeling. Om deze optie te ontwikkelen, zal een gebiedsproces gestart worden. Dit proces kan goed samenlopen met het gebiedsproces voor het gewenste peilbeheer voor het Koningsdiep.

Ondanks de voorkeur voor grondwater als bron voor drinkwater kunnen ook alternatieve bronnen worden aangeboord. Voorkeur gaat uit naar oppervlaktewater in de omgeving van Noardburgum. Daar kan de beschikbare waterinfrastructuur gebruikt worden en onderzoek gedaan worden naar de meest gewenste zuivering. Vitens en mogelijk ook de waterinstituten in Fryslân kunnen op de lange termijn hier baat bij hebben. Door oppervlaktewater te gebruiken als drinkwaterbron wordt een impuls gegeven aan het behoud van de goede kwaliteit van oppervlaktewater. Bij alternatieve bronnen kan het aandeel zoet grondwater als bron voor drinkwater verminderen tot 50% in 2020.

TERWISSCHA

De grondwaterwinning bij Terwisscha draagt bij aan de verdroging in een belangrijk natuurgebied. Deze winning wordt daarom afgebouwd of verplaatst. Mocht echter blijken uit het gebiedsproces of uit onderzoek voor het beheerplan voor het Drents-Friese Wold dat dit weinig voordeel oplevert voor het natuurgebied, dan wordt dit besluit heroverwogen. Uiterlijk in 2015 moet er duidelijkheid zijn over een duurzame grondwaterwinning in Zuidoost-Fryslân.

EILANDEN

Op de eilanden staat zelfvoorzienendheid hoog in het vaandel. De provincie ondersteunt dit streven; ook op het gebied van de drinkwatervoorziening. De traditionele manier van drinkwaterwinning op de eilanden is het onttrekken van grondwater uit de zoetwaterbel onder de duinen. Op de lange termijn is uitbreiding van de grondwaterwinning om de toenemende vraag naar drinkwater op te vangen niet mogelijk³. Het wordt tijd om naast de traditionele grondwaterwinning alternatieve vormen van drinkwaterwinning in te zetten. Gedacht kan worden aan het gebruiken van oppervlaktewater uit de polder en dit al dan niet via infiltratie in de duinen te zuiveren en distribueren, brak grondwater winnen en hergebruik.

NATURA 2000

Het winnen van grondwater kan invloed hebben op Natura 2000-gebieden. Op grond van de Nb-wet is het verplicht negatieve effecten op natuur in beeld te brengen. Hierdoor zal bij de locatiekeuze rekening worden gehouden met de beschermde natuurwaarden en geldende doelen in de Natura 2000-gebieden. De keuze van de locatie en de inrichting van eventuele nieuwe winningen zal zodanig gebeuren dat er geen significante effecten voor de Natura 2000-gebieden optreden.

³ Feitelijk is er op de eilanden ook op de lange termijn geen tekort aan zoet grondwater. We onttrekken zeker niet honderd procent van de natuurlijke grondwateraanvulling en zullen dat ook nooit doen. Maar het wordt steeds moeilijker om grondwater te winnen zonder schade toe te brengen aan de natuur op de eilanden.

BESPAREN

De beste invulling van duurzaam drinkwater is besparing. Waar dat kan wordt hieraan gewerkt. Samen met Vitens wordt een voorlichtingscampagne opgezet om drinkwaterbesparing te bevorderen. Samen met Wetterskip Fryslân en Vitens worden de mogelijkheden onderzocht van een subsidieregeling voor hergebruik van regenwater.

Samen met Vitens en de eilandgemeenten wordt gezocht naar de beste mogelijkheden voor besparing. Mogelijkheden zijn het sluiten van een convenant met alle bewoners en ondernemers van het eiland om het hele eiland te voorzien van waterbesparende apparatuur. Of het sluiten van een convenant voor een deel van het eiland, bijvoorbeeld alleen voor de grote hotels en campings. Andere mogelijkheden zijn het verlenen van subsidies om waterbesparende apparatuur aan te schaffen en het instellen van verdere financiële prikkels voor besparing.

Zowel de provincie als de gemeente zoekt mogelijkheden voor subsidies, zoals het Waddenfonds.

GEWENSTE RESULTATEN

- In 2015 zijn vraag en aanbod van drinkwater voor de lange termijn in evenwicht met elkaar.
- In 2015 is er duidelijkheid over de duurzame toepassing van oppervlaktewaterwinning.
- In 2015 is er duidelijkheid over de in 2020 te behalen vermindering van het aandeel zoet grondwater als bron voor drinkwater.
- In de planperiode is een voorlichtingscampagne gehouden om drinkwaterbesparing te bevorderen.
- Uiterlijk 2012 is aan Provinciale staten een voorstel voorgelegd over de mogelijkheden van een subsidieregeling voor hergebruik van regenwater.

5 Schoon water: de doelen

In dit Waterhuishoudingsplan doet de Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn intrede in het waterbeleid. Hierdoor worden doelen en maatregelen op een andere manier vastgesteld. De KRW-doelen en maatregelen zijn beschreven in de regionale KRW-Beslisnota 'Schoon en gezond water in Noord-Nederland'. De delen van de Beslisnota, die onder de bevoegdheid van Provinciale Staten van Fryslân vallen zijn mee de basis voor dit Waterhuishoudingsplan. De doelen en maatregelen worden onderdeel van het Stroomgebiedbeheerplan van de Rijn, het gebied waaronder Fryslân valt. Het Rijk stelt dat plan op, mee op basis van de regionale plannen. Het Rijk biedt de stroomgebiedbeheerplannen aan de Europese Commissie aan.

In dit hoofdstuk gaat het om de algemene kwaliteit van het oppervlaktewater en de bijzondere eisen die we stellen in zwem- en natuurwateren. Verder gaan we in op de waterketen. Tot slot worden de plannen voor het waarborgen van de grondwaterkwaliteit beschreven.

5.1 OPPERVLAKTEWATERKWALITEIT

DOELEN

- Het Friese oppervlaktewater voldoet uiterlijk in 2027 aan de eisen voor chemie, ecologie en inrichting.
- In 2015 zijn de maatregelen conform de Beslisnota KRW uitgevoerd.

WATERLICHAMEN GRENZEN EN STATUS

De KRW werkt met zogenaamde waterlichamen. Waterlichamen zijn grotere wateren, bijvoorbeeld een meer, kanaal of beek. In Fryslân worden in dit plan 27 waterlichamen aangewezen. Dit zijn meren die groter zijn dan vijftig hectare, of kanalen en beken die een groter gebied afwateren dan duizend hectare. De grenzen van de 27 Friese waterlichamen staan op kaart 29.

Bij elk waterlichaam hoort een status, hetzij 'natuurlijk' -, hetzij 'sterk veranderd' - dan wel 'kunstmatig'. Uit analyse van de menselijke ingrepen in de Friese wateren bleek dat aan alle waterlichamen binnen Fryslân de status kunstmatig of sterk veranderd moet worden toegekend. Alle beken in Fryslân zijn immers rechtgetrokken of sterk gereguleerd met stuwen. De meren in Fryslân zijn sterk veranderd, omdat het waterschap de waterstand zoveel mogelijk op een vast peil handhaaft. Ook is vaak een harde oeverbeschoeiing aangelegd. De kanalen in Fryslân zijn aangelegd en daarmee kunstmatig. In het document KRW-waterlichamen (Status, toestand, waterkwaliteitsdoelen en maatregelen KRW-waterlichamen), staat de status van de 27 waterlichamen aangegeven, met de bijbehorende motivering.

5.1.1 NORMEN VOOR OPPERVLAKTEWATER

Op grond van de KRW stellen Provinciale Staten de ecologische doelen in de sterk veranderde en de kunstmatige waterlichamen vast. Het Rijk doet dat voor de chemische doelen. Het KRW-doel is de best haalbare toestand voor de ecologie in de waterlichamen in Fryslân (kaart 30). Bij het ecologische doel horen normen voor algemene waterkwaliteit uitgedrukt in getalswaarden. Deze getalswaarden staan in bijlage 4, B2. Om de normen te halen dienen maatregelen getroffen te worden. In het document KRW-waterlichamen is de onderbouwing van de keuzes uitgebreid beschreven. Dit is gebeurd op basis van documenten die in de gebiedsgroepen KRW zijn behandeld. De kwaliteitsverbetering die wordt bereikt met dit maatregelenpakket is in feite de norm voor oppervlaktewaterkwaliteit in dit Waterhuishoudingsplan.

In Noord-Nederland werd een uitgebreid gebiedsproces gevolgd om de KRW-doelen, maatregelen en kosten uit te werken. Alle mogelijke maatregelen en de voor- en nadelen passeerden daarbij de revue, waarna tenslotte werd bepaald welke maatregelen wel en welke niet zullen worden genomen. De uitkomst van dit proces namen de waterschappen op in gebiedsdocumenten. Vervolgens zijn deze samengevat in de zogenaamde KRW-Beslisnota. De betrokken overheden stemden in met deze nota. In het document KRW-waterlichamen staat aangegeven wat de huidige situatie van de waterlichamen is en de verwachte situatie in 2015, wanneer de waterbeheerder de maatregelen heeft uitgevoerd.

De waterbeheerders meten de 'ecologische toestand' van de waterlichamen met het KRW-metnet. Dit is in 2007 operationeel geworden. In de komende jaren wordt geleidelijk in alle waterlichamen de ecologische toestand gemeten. De beschrijving van de huidige ecologische situatie, zoals die nu in de plannen staat, is gebaseerd op oudere meetgegevens en expertoordeel van de waterschappen. De formele KRW-toestandsbeschrijving kan daarvan afwijken, omdat er op andere punten gemeten is, en de beoordeling is gedaan met de voorheen geldende maatlatten. De gegevens uit dit plan kunnen dus ook niet worden gebruikt om het begrip 'geen achteruitgang' uit de KRW aan te toetsen. Daarover komt in de planperiode meer duidelijkheid.

MAATREGELEN DIE NIÉT UITGEVOERD WORDEN VANWEGE SIGNIFICANTE SCHADE

Herstelmaatregelen die vanwege ecologie wel van belang kunnen zijn leiden soms tot significante schade aan bijvoorbeeld de landbouw of scheepvaart. Hieronder is de motivering opgenomen voor de belangrijkste maatregelen die niet genomen worden vanwege significante schade:

- **natuurlijker seizoensgebonden peilbeheer in de Friese boezem**
Een natuurlijker peilbeheer stimuleert de ontwikkeling van de oevervegetatie. Dit heeft een positief effect op de visstand. Het vermindert daarnaast de kans op algenbloei. Uit een maatschappelijke kosten-batenanalyse blijkt dat vooral de beroeps- en recreatiescheepvaart significante schade lijdt. Daarom wordt een natuurlijker peilbeheer in de boezem voorlopig niet verder als mogelijke KRW-maatregel meegenomen. Wel wordt onderzocht of in bepaalde delen van de boezem, vooral de Natura 2000-gebieden, luwe zones gecreëerd kunnen worden. Of dat deze zodanig geïsoleerd kunnen worden dat een natuurlijker peil mogelijk is. Dat gebeurt samen met de waterbeheerder in de periode tot 2015.
- **minder doorspoelen in verzilte landbouwgebieden**
De waterbeheerder spoelt de zwak brakke wateren (300-3000mg/Cl) in Noord-Fryslân door met

boezemwater. Om zo het zoutgehalte op een aanvaardbaar niveau te houden voor de landbouw. Minder doorspoelen kan bijdragen aan een betere ecologische kwaliteit. Maar dit kan aanzienlijke schade voor de landbouw opleveren. Gelet op de landbouwkundige functie van het gebied en de beperkte winst voor de natuur, zal het waterschap het huidige doorspoelregime handhaven. Als dat nodig is, wordt deze beleidslijn aan de gevolgen van bodemdaling en zeespiegelstijging aangepast.

Structuurvisie

- extra uitbreiding van waterberging in de deelsystemen (STRUCTUURVISIE)

Uitbreiden van de waterberging in deelsystemen kan de waterkwaliteit in polders aanzienlijk verbeteren. Voorwaarde is wel dat de beheerder de hoofdwatgangen, en wellicht een deel van de schouwwatgangen goed en breder inricht. Daardoor neemt het zelfreinigende vermogen toe. De belasting met fosfaat en stikstof van de Friese boezem via het uitgeslagen polderwater neemt er door af. Dit verbetert de waterkwaliteit van de boezem. Om te voorkomen dat ruimere watgangen (als KRW-maatregel) leidt tot extra verlies aan landbouwgebied, wordt in de Beslisnota aangesloten bij het al door Provinciale staten genomen besluit om uit een oogpunt van een goede inrichting voor berging en afvoer van water te streven naar ongeveer 1650 hectare extra berging in de deelsystemen. Dit om een vergroting van de waterbergende oppervlakte van twee naar drie procent te bereiken (zie paragraaf 4.2.3). Deze koppeling voorkomt een extra ruimteclaim en significante schade voor de landbouw.

KRW-MAATREGELENPAKKET DAT WÉL WORDT UITGEVOERD OM HET KRW-DOEL TE HALEN

Het maatregelenpakket dat wel wordt uitgevoerd is op hoofdlijnen als volgt:

Kanalen

In kanalen met scheepvaart is het streven een verbetering van de oeverkwaliteit en een betere visstand, door herinrichting van oevers. In kanalen zonder scheepvaart streven we naar meer drijvende en ondergedoken waterplanten. Dit leidt tot meer doorzicht, minder algen en een meer gevarieerde visstand. Dit wordt bereikt met natuurvriendelijke oevers, eventueel achter een vooroeververdediging, en gedifferentieerd en/of minder intensief beheer. De normstelling en als gevolg daarvan het oordeel over de huidige toestand bij de boezemkanalen is gewijzigd ten opzichte van wat in de documenten voor de KRW Gebiedsgroepen was opgenomen. Dit is het gevolg van landelijke afspraken hierover. In het document KRW-waterlichamen wordt dit bij de betreffende waterlichamen nader toegelicht.

Meren

Voor de meren wordt toegewerkt naar een verbeterd doorzicht van het water, minder algenbloei, een toenemende bedekking met waterplanten. Dit gebeurt door herinrichting van oevers en een verlaagde belasting met nutriënten (kaart 31 en 32). De visstand en de zwemwaterkwaliteit moet zo vooruit gaan.

Beken

Waar mogelijk zijn de meanders van de beken hersteld. Daardoor verbetert de waterkwaliteit. Of hermeandering mogelijk is hangt af van de beschikbare ruimte. Grote delen van het Koningsdiep, de Linde en de bovenloop van de Tjonger krijgen weer zo'n natuurlijk verloop door hermeandering. De stroming in de beken neemt daardoor toe en de typerende flora en (vis-)fauna kan zich gedeeltelijk herstellen.

Voor andere beken die deel uitmaken van de boezem is hermeandering niet mogelijk. Zoals de Lauwers en de middenloop van de Tjonger. Daar ligt het doel dicht bij de huidige toestand.

Brak water

Brakke wateren liggen in het noordelijke kleigebied. Het streven is naar een verbeterde oevervegetatie, een betere visstand door de vismigratie mogelijk te maken. Daarnaast lagere stikstofgehalten doordat het generieke mestbeleid een lagere stikstofbelasting tot gevolg heeft. In het brakke polderwater op de Waddeneilanden zorgt een uitbreiding van de oevervegetatie voor een positief effect op de chemische waterkwaliteit.

Om de zoutconcentraties te beperken in de landbouwgronden spoelt Wetterskip Fryslân de watergangen door met zoet boezemwater.

Laagveenplassen

De afgelopen decennia hebben Wetterskip Fryslân en natuurbeheerders in de laagveennatuurgebieden talrijke maatregelen uitgevoerd om de kwaliteit te verbeteren. Bij het doel voor de laagveenplassen is rekening gehouden met de effecten van die maatregelen, aangevuld met een beperkt aantal aanvullende maatregelen. De fosfaat- en stikstofconcentraties in de laagveenplassen komen dankzij het mestbeleid en inrichtingsmaatregelen lager te liggen. Daardoor nemen algenconcentraties af en verbetert het doorzicht. Hierdoor neemt het aantal drijvende en ondergedoken waterplanten en het aandeel plantminnende vis toe. Het uiteindelijke doel is om in een aantal laagveenplassen het verlandingsproces weer op gang te brengen.

De waterbeheerder gaat aan de slag met het maatregelenpakket en heeft dit pakket in de planperiode uitgevoerd. Uiteindelijk bereiken we in 2021 of in 2027 het KRW-doel van de waterlichamen

Water buiten de KRW-waterlichamen

De waterkwaliteitsdoelen in dit plan gelden binnen de KRW-waterlichamen. Voor wateren die daar niet toe behoren worden geen nadere doelen vastgesteld. Het is aan de waterbeheerder om samen met gemeenten en andere belanghebbenden de maatregelen voor die wateren werkende weg in te vullen, waarbij rekening gehouden wordt met de gebruiksfunctie.

BELEIDSKADER VOOR VERGUNNINGVERLENING EN HANDHAVING

Voor de verbetering van de waterkwaliteit worden maatregelen ingezet op basis van twee elkaar aanvullende beleidskaders van het preventieve waterkwaliteitbeleid:

1. Een algemeen beleidskader dat van toepassing is op alle wateren en dat uit twee sporen bestaat:
 - a. het brongericht spoor en b. het waterkwaliteitsspoor (ook wel emissie-immissietoets genoemd).
2. Een aanvullend beleidskader dat zich specifiek richt op de waterlichamen met het oog op de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Voor een nadere beschrijving van deze beleidskaders en de bijbehorende getalswaarden wordt verwezen naar het Nationaal Waterplan, het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water 2009 en de 'Leidraad Kaderrichtlijn Water voor de vergunningverlening en handhaving in het kader van de WVO', inclusief de wijzigingen die voortvloeien uit de aanpassing van deze Leidraad in 2009.

TEMPERATUUR OPPERVLAKEWATER

In het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water is de norm voor de temperatuur oppervlaktewater opgenomen. Wanneer sprake is van incidentele overschrijdingen van de norm voor de temperatuur oppervlakte in de waterlichamen zal gebruik worden gemaakt van KRW art. 4.6 (bijzondere klimatologische omstandigheden). In het Stroomgebiedbeheerplan wordt dit verder uitgewerkt.

5.1.2 TOETSING VAN OPPERVLAKTEWATER

Het waterschap geeft aan wat is uitgevoerd en welke bijdrage dat levert aan de doelen. Waterschappen, gemeenten, provincie en andere betrokkenen rapporteren over uitgevoerde maatregelen. Gedeputeerde Staten rapporteren over de voortgang aan Provinciale Staten.

5.1.3 KADER VOOR UITVOERING VOOR OPPERVLAKTEWATER

KRW-MAATREGELEN

Veel maatregelen die nodig zijn om de ecologische doelen voor de kwaliteitselementen te bereiken, zijn inrichtingsmaatregelen. Deze brengen hoge kosten met zich mee. De beheerders voeren deze inrichtingsprojecten uit met een integrale aanpak. Ze houden daarbij maximaal rekening met de gewenste ontwikkeling van de Friese gebieden zoals neergelegd in het Streekplan. Omgekeerd betreft de provincie de KRW in de overwegingen bij de regie over de gebiedsontwikkeling. Bij inrichtingsprojecten is het streven naar zoveel mogelijk koppeling met andere doelen bijvoorbeeld die van voldoende water, de ecologische hoofdstructuur, recreatie, actieprogramma diffuse bronnen. De maatregelen worden mee gefinancierd uit ILG-rijks gelden voor KRW die in het pMJP worden opgenomen. Jaarlijks worden afspraken gemaakt over de uitvoering in de prestatieovereenkomst tussen provincie en waterschap.

De meeste maatregelen om de KRW-doelen te bereiken hebben een positief effect op de Natura 2000-gebieden. Enkele maatregelen kunnen, bijvoorbeeld bij onjuiste uitvoering, significante effecten veroorzaken. De locatiekeuze van de maatregelen en de wijze van uitvoering zal zodanig geschieden dat significante effecten worden voorkomen.

OVERIGE MAATREGELEN

Door het generieke Rijksbeleid en de reguliere zuiveringsinspanningen van de waterschappen zal de chemische toestand verder verbeteren. De inzet van de provincie richt zich vooral op diffuse bronnen en emissies uit de waterketen. Een belangrijk instrument is het actieprogramma diffuse bronnen.

Ten aanzien van de lozingen door de recreatievaart is er een gezamenlijke inspanning van provincie, waterschap en gemeenten, op het gebied van voorlichting, handhaving en waar mogelijk stimulering nodig. Per 1 januari 2009 wordt het Lozingenbesluit recreatievaart van kracht, waarin lozingen vanuit recreatievaartuigen niet meer zijn toegestaan en jachthavens met meer dan 50 ligplaatsen een vuilwaterinnamepunt moeten hebben. De uitvoering van dit besluit levert een belangrijke bijdrage aan de waterkwaliteit. De provincie wil een actief stimuleringsbeleid voeren, samen met de betrokken overheden en brancheorganisaties.

GEWENSTE RESULTATEN

- Het beheer van waterschappen, gemeenten, provincie en andere betrokkenen is adequaat om de KRW-doelen te realiseren. De Provincie ziet erop toe dat de maatregelen uit de Beslisnota worden uitgevoerd.
- Door alle betrokken partijen is jaarlijks gerapporteerd over het gevoerde beheer, de genomen maatregelen en de bereikte waterkwaliteit en de provincie heeft een samenvatting van de inhoud en resultaten van het gevoerde beleid gepresenteerd aan Provinciale Staten.

- Door de provincie is gerapporteerd over de voortgang van de uitvoering van de KRW-maatregelen aan het Rijk.
- De mogelijkheden van externe financiering zijn optimaal benut. Rijksmiddelen voor waterkwaliteitsverbetering die zijn toegevoegd aan het ILG, zijn geprogrammeerd via het pMJP.
- Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen is via de watertoets getoetst of de waterkwaliteit niet achteruitgaat en zijn indien nodig vervolgens passende maatregelen genomen

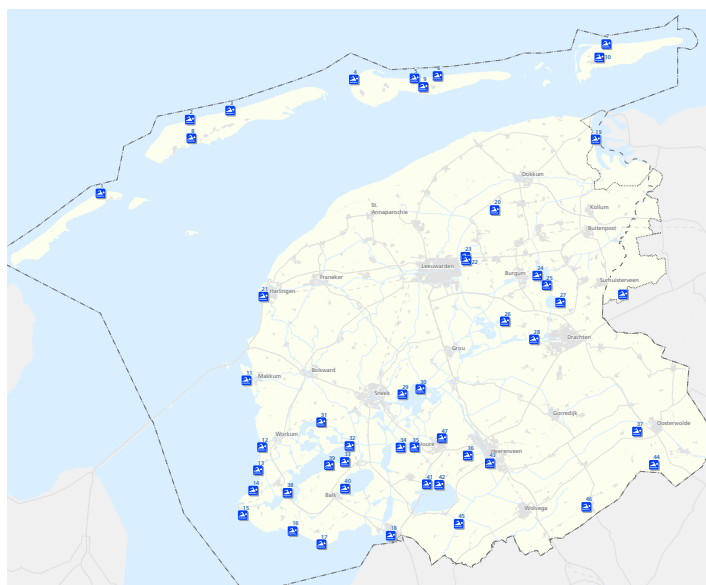
5.2 ZWEMWATER

DOELEN

- Veilig en gezond zwemmen is mogelijk op de zwemwaterlocaties in Fryslân .
- De kwaliteit van het zwemwater is in 2015 minimaal 'aanvaardbaar'.

ZWEMWATERFUNCTIE EN ZWEMWATERLOCATIE

De provincie Fryslân kent op dit moment 47 zwemwateren, zowel in rijkswateren als in binnenwater. Zie figuur 5.1 en kaart 34.

Figuur 5.1 Aangewezen zwemwaterlocaties in de Provincie Fryslân

De Europese Zwemwaterrichtlijn en de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden biedt een wettelijk kader voor beleid voor zwemwater. Op de provinciale functiekaart staat waar de functie zwemwater is vastgesteld voor de binnenwateren. Het Rijk wijst zwemwater aan voor het rijkswater: het IJsselmeer, de Waddenzee en de Noordzee. Ieder jaar opnieuw wijst de provincie alle zwemwaterlocaties in Fryslân aan. Voor zowel de binnenwateren als voor het rijkswater. Daarbij hanteert de provincie het landelijk 'protocol aanwijzen en afvoeren zwemwaterlocaties'.

5.2.1 NORMEN VOOR ZWEMWATER

De norm voor de zwemwaterlocaties is dat de kwaliteit van het zwemwater in 2015 volgens de Zwemwaterrichtlijn minimaal 'aanvaardbaar' is, getoetst aan de wettelijke normen. Daarnaast voldoet de informatievoorziening aan de eisen van de Zwemwaterrichtlijn.

Nieuwe zwemwaterlocaties komen in aanmerking voor aanwijzing:

- als er sprake is van een aanmerkelijk aantal zwemmers;
- nadat de initiatiefnemer alle benodigde onderzoeken heeft gedaan;
- nadat er afspraken zijn gemaakt over financiering van de kosten voor inrichting en onderhoud;
- als de locaties voldoen aan de vereisten van de zwemwaterrichtlijn;
- als aan de locatie de functie zwemwater is toegekend.

Zwemplaatsen worden gesloten wanneer:

- de vastgestelde normen worden overschreden;
- de hygiëne of veiligheid onvoldoende is;
- de volksgezondheid in gevaar komt;
- de te nemen maatregelen niet uitvoerbaar of onevenredig duur zijn.

5.2.2 TOETSING VAN ZWEMWATER

De waterbeheerders houden van elke zwemwaterlocatie een zwemwaterprofiel bij. Daarin staat wat nodig is om aan de normen te voldoen. De maatregelen worden uitgevoerd. De profielen worden conform wet- en regelgeving opgesteld en geactualiseerd.

De waterbeheerders controleren periodiek de waterkwaliteit van de officiële zwemwaterlocaties. Wetterskip Fryslân controleert de binnenwateren, Waterschap Noorderzijlvest het Lauwersmeer en Rijkswaterstaat het IJsselmeer, de Waddenzee en Noordzee.

De provincie houdt toezicht op de aangewezen zwemlocaties. Dit is gericht op veiligheid, hygiëne en waterkwaliteit. Er kan aanleiding zijn tot een negatief zwemadvies of een zwemverbod als de metingen daartoe aanleiding geven.

5.2.3 KADER VOOR UITVOERING VOOR ZWEMWATER

GARANDEREN ZWEMWATERKWALITEIT

De waterbeheerders Wetterskip Fryslân, Rijkswaterstaat en Noorderzijlvest en de eigenaren hebben allen taken in het garanderen van zwemwaterkwaliteit:

- De waterbeheerders stellen de zwemwaterprofielen op voor alle officiële zwemwaterlocaties. Ook houden zij deze actueel en bieden die aan de provincie aan;
- De waterbeheerders bemonsteren de waterkwaliteit aan het begin van het badseizoen. Vervolgens doen zij dit periodiek tijdens het badseizoen. Zij informeren de provincie op tijd over de zwemwaterkwaliteit.

- Waterschappen, gemeenten en eventuele derden voeren de maatregelen uit die nodig zijn voor de juiste waterkwaliteit. Dit doen zij voor zover dit binnen hun taken en bevoegdheden ligt. De provincie voorziet de burgers van actuele informatie over de zwemwaterkwaliteit via de website, teletekst, de zwemwatertelefoon, informatie, waterbrochures en persberichten.
- De provincie stelt indien nodig zwemadviezen of zwemverboden in.

BLAUWALGEN

In de planperiode wordt door de provincie, samen met de waterschappen onderzoek gedaan naar het voorkomen en bestrijden van blauwalgen.

GEWENSTE RESULTATEN

- Alle Friese zwemwaterlocaties voldoen aan de zwemwaterrichtlijn, terwijl de zwemwaterprofielen conform wet- en regelgeving zijn opgesteld en geactualiseerd.
- De zwemwaterlocaties voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen. Indien de locaties niet voldoen aan deze eisen, dan neemt de Provincie actie om te voorkomen dat er wordt gezwommen.
- Goede en actuele informatie over de toestand van het zwemwater is beschikbaar via internet, de zwemwatertelefoon en borden bij de zwemwaterlocaties.
- Er zijn voorschriften voor het treffen van maatregelen, zoals aanwijzing c.q. intrekking van de aanwijzing van zwemwaterlocaties, bij overschrijding van de zwemwaternormen.
- Waterschappen, gemeenten en andere beheerders hebben de benodigde maatregelen in 2015 uitgevoerd.

5.3 NATUUR

DOEL

- Het Friese oppervlaktewater in de natuurgebieden voldoet aan de kwaliteitseisen voor chemie, ecologie en inrichting.

In het Streekplan is natuur in de volgende categorieën ingedeeld:

- Ecologische Hoofdstructuur (EHS, inclusief gerealiseerde EVZ en Natura2000) en natuur buiten de EHS,
 - Overige natuurwaarden in het landelijke gebied.
- Het doel is dat voor al die gebieden de waterkwaliteit zodanig is dat de beoogde natuurwaarden gehaald kunnen worden. Waterkwaliteit neemt door natuurmaatregelen toe. Waar deze win-win situatie mogelijk is, wordt dat optimaal benut.

5.3.1 NORMEN VOOR NATUUR

De waterkwaliteitsnormen in de Natura 2000-gebieden en de EHS (kaarten 6 en 7) worden ontleend

aan de KRW-doelen voor de waterlichamen zoals die in bijlage 4 staan. De normen voor EHS-wateren die niet binnen een KRW-waterlichaam liggen, worden ontleend aan het waterlichaam dat er het meest op lijkt.

De aanwijzing van de waterlichamen is gedaan volgens de landelijke richtlijnen en is aan de orde geweest in de Gebiedsgroepen KRW. Dit betekent niet dat er geen aandacht is voor waterbeheer in (delen van) Natura2000 gebieden, die niet zijn aangewezen als KRW waterlichaam. Het waterbeheer komt in die gebieden aan de orde bij het opstellen van de beheerplannen Natura2000 en/of via het Gewenst Peilbeheer (GGOR).

5.3.2 TOETSING VAN NATUUR

Voor de toetsing van de vereiste maatregelen voor de EHS is de nulmeting in het algemeen het onderzoek naar milieutekortingen EHS van 2007. Provincie en waterschap bepalen met expert-judgement welke consequenties de natuurdoelen hebben voor de gewenste waterkwaliteit. Aan de hand daarvan worden verbeteringsprojecten in uitvoering genomen.

Voor de toetsing van de norm voor de Natura2000-gebieden wordt gewacht op de beheerplannen per gebied. Wel is in de KRW-Beslisnota vastgesteld welke maatregelen in ieder geval genomen kunnen worden. Na vaststelling van de beheerplannen Natura2000 wordt bekeken of de KRW-maatregelen moeten worden aangepast. Die wijzigingen worden opgenomen in het volgende Waterhuishoudingsplan en Waterbeheerplan.

5.3.3 KADER VOOR UITVOERING VOOR NATUUR

In de praktijk wordt gewerkt met een programma Natura2000, een programma overige EHS en een programma gebieden met natuurlijke waarden voor weidevogels en ganzen buiten de EHS.

Binnen het programma Natura2000 bestaat prioriteit bij maatregelen in de zogenaamde sense of urgency gebieden. Dat zijn de Duinen van Schiermonnikoog, de Alde Feanen, Wijnjeterperschar en de Fluessen. De overige Natura2000-gebieden volgen binnen de planperiode. De middelen voor deze maatregelen komen uit de KRW-middelen van het Rijk voor water die in het ILG zijn opgenomen. De projecten worden geprogrammeerd binnen het Provinciaal Meerjarenprogramma Landelijk Gebied (pMJP).

Voor het programma EHS wordt vanuit het beleid voor het landelijk gebied gewerkt met de aanpak van gebiedsgerichte projecten binnen het pMJP. Daar worden de maatregelen voor waterkwaliteit in meegenomen. De provincie vraagt het waterschap de watercomponent in de gebiedsgerichte projecten voor zijn rekening te nemen. De middelen voor deze projecten komen mee uit de ILG-middelen voor natuurdoelen.

Voor het programma overige natuurwaarden wordt vanuit het beleid landelijk gebied onder andere gewerkt met zogenaamde Skriesekriten waarin alle betrokken partijen samen de condities voor de weidevogels verbeteren. Het waterschap verzorgt het onderdeel water. De middelen voor deze projecten komen "mee" uit de extra middelen van het rijk voor weidevogels en provinciale middelen, onder andere die uit het weidevogelcompensatiefonds. Het waterschap houdt bij de aanleg van rietoevers rekening met mogelijk negatieve effecten op weidevogels.

We trekken extra budget uit voor waterkwaliteitsprojecten in waardevolle EHS-waternatuur. Wetterskip Fryslân neemt de uitvoering op zich.

GEWENSTE RESULTATEN

- Alle maatregelen uit de beslisnota KRW in Natura 2000-gebieden en de overige EHS-gebieden zijn in 2015 genomen.
- De werkwijze, waarbij de mogelijkheden voor verbetering van de waterkwaliteit in de EHS per project worden bekeken, is voortgezet. Provincie en Wetterskip Fryslân leggen afspraken vast in de prestatieovereenkomst.

5.4 WATERKETEN

DOELEN

- Emissies van de waterketen in Fryslân vormen geen belemmering voor het realiseren van de chemische en ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater.
- Partijen in de waterketen in Fryslân verrichten hun taken tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten. Door nauw samen te werken, voeren zij hun taken zo doelmatig, inzichtelijk, duurzaam en innovatief mogelijk uit.
- In 2015 is wereldwijd het aantal mensen zonder duurzame toegang tot schoon drinkwater en sanitaire voorzieningen gehalveerd. Dit is millenniumdoelstelling 7 van de Verenigde Naties. Deze doelstelling is opgenomen in het Schokland-akkoord.

In deze paragraaf staat met name de afvalwatercyclus centraal. Als basis geldt dat de gemeenten rioleringsplannen (GRP's) opstellen. Nieuw is dat dit 'verbrede' rioleringsplannen zullen zijn. Naast de zorgplicht voor de rioleringen, besteden gemeenten nu ook aandacht aan de zorgplicht voor de afvoer van regenwater en overtollig grondwater. Centraal staan de stedelijke wateropgave die de wateroverlast moet beperken en het beperken van de vuiluitwerp die belemmerend kan zijn voor het halen van de waterkwaliteitsdoelen. De GRP's bevatten ook het gemeentelijk beleid voor riolering buiten de bebouwde kom (kaart 36 en bijlage 5).

In de afvalwatercyclus van de waterketen is de aandacht gericht op de effecten voor het milieu. Het doel is dat de emissies uit de waterketen geen belemmering vormen voor het bereiken van de gewenste chemische en ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater.

Het Nationaal Bestuursakkoord Waterketen reikt een beleidskader aan voor efficiencyverbetering. De betrokken partijen streven naar een doelmatigheidsverbetering. In Fryslân zal die efficiencyverbetering samen met de waterpartners bereikt kunnen worden door sterk in te zetten op innovatie. Daarmee is er een win-win situatie te bereiken met het stimuleren van de regionaal-economische mogelijkheden. Het stimuleren van introductie en toepassing van nieuwe technieken is uitgangspunt.

5.4.1 NORMEN VOOR DE WATERKETEN

NORM GEMEENTELIJKE RIOLERINGSPLANNEN

De gemeenten bieden uiterlijk in 2013 een verbreed GRP bij de provincie ter toetsing aan. De provincie beoordeelt de gemeentelijke rioleringsplannen aan de hand van een beoordelingskader dat voortbouwt op de afspraken van het Bestuurlijk Overleg Rioleringen Fryslân (BOR-F). In de planperiode werken Gedeputeerde Staten een beoordelingskader uit, ook in de vorm van een checklist. Gemeenten kunnen die checklist gebruiken bij het opstellen van de GRP's. In het beoordelingskader en de checklist zal uitgegaan worden van de landelijke normen, zonder aanvullende Friese eisen. De wettelijke eisen vloeien onder andere voort uit de Wet milieubeheer, de Wet gemeentelijke watertaken (beleidsbrief regenwater en riolering), het Besluit lozing afvalwater huishoudens, de Kaderrichtlijn Water en de Waterwet.

Wat betreft ontheffing van de zorgplicht gaat de provincie ervan uit dat binnen de bebouwde kom alle percelen op de riolering worden aangesloten. Een ontheffingaanvraag van de gemeenten voor het niet aansluiten van percelen buiten de bebouwde kom toetst de provincie aan het provinciaal beoordelingskader zoals dat in 2007 is vastgesteld. Dit kader is in bijlage 5 opgenomen.

NORM DOELMATIGHEID WATERKETEN

De waterketen is een dure sector. Kostenverhogingen zijn moeilijk te vermijden. De jaarlijkse kosten op nationale schaal worden geschat op drie miljard euro. Vooral op het gebied van riolering is lastenverzwaringen voor burgers, bijvoorbeeld voor nieuwe riolering te verwachten. De burger moet er op kunnen vertrouwen dat de partijen in de waterketen diensten in een juiste prijs-kwaliteitverhouding leveren. In het Nationaal Bestuursakkoord Waterketen hebben alle betrokken overheden afgesproken de doelmatigheid binnen tien jaar met tien tot twintig procent te verbeteren. Dat is dus ook voor Fryslân de norm. De ruimte voor efficiencyverbetering binnen bestaande systemen beperkt zich tot ongeveer zeven tot negen procent, volgens huidige inzichten. Dat is de reden om nadrukkelijker in te zetten op innovatieve technieken.

5.4.2 TOETSING VAN DE WATERKETEN

De provincie volgt tijdens de planperiode de invulling van de zorgplichten door de gemeenten en de voortgang van de doelmatigheidsverbetering in de waterketen. In het PBOW worden daarover nadere afspraken gemaakt met gemeenten en waterschap.

5.4.3 KADER VOOR DE UITVOERING VOOR DE WATERKETEN

DOELMATIGHEID

De vereiste doelmatigheidsverbetering van 10 tot 20% in de komende 10 jaar is alleen te bereiken als alle betrokken waterpartners nauw samenwerken. Voor de doelmatigheidsverbetering worden twee sporen gevolgd. Het spoor van efficiencyverbetering van huidige systemen en het spoor van introductie en toepassing van innovatieve technieken door een duurzaamheids- annex innovatieprogramma.

REGIONAAL BESTUURSAKKOORD VOOR SAMENWERKING

In het eerste spoor maken Provincie, waterschap, gemeenten en het Friese waterbedrijfsleven afspraken over samenwerking in de waterketen. Voor de provincie Fryslân leggen we dit vast in een regionaal 'Bestuursakkoord Waterketen', in navolging van het nationale Bestuursakkoord Waterketen. Het akkoord vormt het kader voor gezamenlijke activiteiten. De activiteiten zijn gericht op:

- deelname aan de benchmark rioleringzorg/afvalwaterketen
- het bevorderen van het gebruik van grijs water
- kennis en capaciteit delen in intensievere samenwerking
- onderzoeken van innovatieve samenwerkingsvormen

De recent gewijzigde Waterschapswet biedt de mogelijkheid voor waterschappen om samen met de partners in de waterketen het financiële waterspoor in te voeren. Dit betekent dat de bijdrage in de kosten voor zuivering en riolering worden gekoppeld aan de hoeveelheid afgenomen drinkwater.

De experimenten tot nu toe zijn weinig hoopgevend. Deze maatregel wordt in de planperiode vooralsnog niet genomen.

DUURZAAMHEIDS- ANNEX INNOVATIEPROGRAMMA

Het 'duurzaamheids- annex innovatieprogramma' wordt projectmatig uitgevoerd. Gemeenten en het Wetterskip Fryslân verrichten per zuiveringskring optimalisatiestudies voor 2011. Die studies hebben tot doel om de uitstoot uit rwzi's en overstorten te beperken en de doelmatigheid te verbeteren op een zo duurzaam mogelijke manier.

Figuur 5.2 Aanleg IBA (individuele behandeling afvalwater)

Hiermee wordt duidelijk waar verbeteringen mogelijk zijn op het gebied van het milieu, duurzaamheid en efficiency. Deze verbeteringen zijn de basis voor geplande afvalwaterakkoorden in 2012. Daarnaast werken de Friese waterpartners samen aan de introductie en toepassing van innovatieve technieken gericht op systemen die schoner, efficiënter en aantrekkelijker zijn. Ze nemen gezamenlijk besluiten over voorkeuren voor onderwerpen en wanneer ze worden uitgevoerd in het programma. Hierbij wordt een sterke link gelegd met de in Fryslân aanwezige waterkennis, in de onderwijs- en kennisinstellingen zoals Wetsus, en bij bedrijven zoals die bijvoorbeeld georganiseerd zijn in de Friese Wateralliantie.

Tot slot worden de nieuwe KRW-normen voor oppervlaktewater in de planperiode verwerkt in de lozingsvergunningen voor de rwzi's. Ook de IBA's in beheer en onderhoud bij Wetterskip Fryslân voldoen aan de eisen.

De provincie stelt zich bij de aspecten doelmatigheid en kennis faciliterend en stimulerend op.

SCHOKLAND-AKKOORD

Een bijzonder uitgangspunt van dit Waterhuishoudingsplan is om de kennis die er in Fryslân is over water ook ter beschikking te stellen van de derde wereld. De Verenigde Naties stelde 2008 als 'International Year of Sanitation' vast. De Prins van Oranje riep vervolgens tijdens het UN-waterseminar in Stockholm op 15 augustus 2007 op om plannen nu ook om te zetten naar concrete actie. In het kader van wereldwijd water wil de Nederlandse Rijksoverheid vijftig miljoen mensen voorzien van drinkwater en sanitaire voorzieningen. Dit nam zij op in het Schokland-akkoord. Omgerekend naar Fryslân houdt dit een doelstelling in voor 1,8 miljoen mensen. Zo levert elke Fries 3 wereldbewoners toegang tot schoon water en sanitaire voorzieningen.

De Friese waterpartners voeren voor het Schokland-akkoord een gezamenlijk project uit in de landen in het stroomgebied van de Zambesi in Zuidelijk Afrika. Advies en duurzaam kennis overdragen zijn van belang.

GEWENSTE RESULTATEN

- Gemeentelijke rioleringsplannen voldoen aan provinciaal beoordelingskader.
- Ontheffingen voldoen aan het provinciale ontheffingenbeleid.
- De emissies uit de waterketen zijn beoordeeld volgens het waterkwaliteitspoor en voldoen aan de eisen die de chemische en ecologische doelen van het ontvangende water stellen. De IBA's in beheer en onderhoud bij Wetterskip Fryslân voldoen aan de eisen.
- De nieuwe KRW-normen voor oppervlaktewater worden binnen deze planperiode verwerkt in de lozingsvergunningen voor de rwzi's.
- In het bestuursakkoord waterketen in Fryslân zijn op bestuurlijke vlak afspraken gemaakt voor de uitvoering van taken in het kader van de waterketen.
- Aan de hand van het 'duurzaamheid- annex innovatieprogramma waterketen Fryslân' zijn duurzame projecten gerealiseerd, waarbij een doelmatigheidsverbetering wordt nagestreefd van 15-20% gedurende de 10 jaar (2007-2017).
- De doelstellingen van het Schokland akkoord voor de provincie Fryslân zijn met behulp van een gezamenlijk uitgevoerd project gerealiseerd. Het afgesproken aantal van 1,8 miljoen mensen in derde wereldlanden heeft toegang tot schoon water en sanitaire voorzieningen.

5.5 GRONDWATERKWALITEIT

DOELEN

- Een goede chemische toestand van het grondwater in 2015. De kwaliteit gaat niet achteruit.
- Extra bescherming van de kwaliteit van grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden tegen verontreinigingen.

Voor de mens is grondwater een bron voor drinkwater, en daarmee een belangrijke economische factor. Het grondwater biedt voeding voor planten en gewas in natuur- en landbouwgebieden.

De KRW werkt met grondwaterlichamen. Een grondwaterlichaam is een afzonderlijke

grondwatermassa met een eenduidig te omschrijven chemische en kwantitatieve toestand. In deelstroomgebied Rijn-Noord zijn vier grondwaterlichamen aanwezig:

- een zout grondwaterlichaam aan de kust met een afdekkend kleipakket (Zout Rijn-Noord);
- een zoet zandgrondwaterlichaam verder landinwaarts (Zand Rijn-Noord);
- de Waddeneilanden (Wadden Rijn-Noord);
- een zoet grondwaterlichaam met een afdekkend klei-veenpakket (Deklaag Rijn-Noord).

De grondwaterlichamen in Fryslân zijn weergegeven op kaart 33.

Een belangrijk uitgangspunt bij het realiseren van een goede chemische toestand van het grondwater is preventie. Wanneer grondwater eenmaal verontreinigd is, is het immers moeilijk schoon te maken. Maatregelen volgen dus niet alleen uit normoverschrijdingen. Als bekend is dat ergens verontreiniging aanwezig is, kan het nodig zijn om die te saneren voordat de verontreinigende stoffen zich (verder) verspreiden.

De Kaderrichtlijn Water kent naast de algemene doelen voor grondwaterkwaliteit, een extra doelstelling voor onttrekkingen voor menselijke consumptie (drinkwater en levensmiddelenindustrie). De doelstelling luidt: de kwaliteit van het onttrokken water gaat niet zo achteruit dat extra zuivering nodig is. Deze kwaliteit moet op termijn zo verbeteren dat er juist minder zuivering nodig is. In Fryslân bestaat de menselijke consumptie van het onttrokken grondwater alleen uit drinkwater. Daarom moet in Fryslân extra aandacht besteed worden aan het grondwater in de grondwaterbeschermingsgebieden.

5.5.1 NORMEN VOOR GRONDWATERKWALITEIT

De milieueis die gehanteerd wordt voor de grondwaterlichamen is de zogenoemde Goede Grondwater Toestand. Deze term komt uit de KRW en is opgebouwd uit de goede chemische toestand (normen) en de goede kwantitatieve toestand (grondwatervoorraad, verdroging). Doelen en maatregelen voor de kwantitatieve toestand zijn beschreven in hoofdstuk 4. Nu wordt ingegaan op de chemische toestand.

Voor nitraat en bestrijdingsmiddelen gelden de Europese normen uit de Grondwaterrichtlijn van 2007. Voor chloride, nikkel, arseen, cadmium, lood, totaal-stikstof en totaal-fosfaat zijn drempelwaarden opgesteld per grondwaterlichaam. Daarbij is rekening gehouden met de natuurlijke achtergrondconcentraties van deze stoffen. De drempelwaarden zijn op rijksniveau vastgelegd in de Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water 2009.

Drempelwaarden kunnen gezien worden als 'attentiewaarden' voor de grondwaterkwaliteit. Bij overschrijding wordt nader onderzoek gedaan, zo nodig gevolgd door maatregelen. Voor het beleidskader voor vergunningverlening wordt verwezen naar paragraaf 5.1.1.

EXTRA NORM DRINKWATER IN FRYSLÂN

In grondwaterbeschermingsgebieden (zoals opgenomen in het Provinciale Milieubeleidsplan) gelden bovenop de drempelwaarden de normen uit de Drinkwaterwet. Daarnaast zijn, met het oog op grondwaterbescherming, in deze gebieden bepaalde risicovolle activiteiten verboden op grond van de provinciale milieuverordening.

Het streven is dat in het deelstroomgebied Rijn-Noord (provincie Fryslân) in 2015 geen extra zuivering nodig is ten opzichte van nu, een stand still-situatie. Daarnaast wordt ernaar gestreefd dat in 2021 de grondwaterkwaliteit zo is verbeterd, dat volstaan kan worden met een eenvoudigere zuivering. De provincies, het Rijk en waterleidingbedrijven vullen deze doelen verder in. Daarbij gaat het zowel over de mate van zuivering als om de kwaliteit van het gebruikte grondwater.

5.5.2 TOETSING VAN GRONDWATERKWALITEIT

MEETNETTEN VOOR KRW-GRONDWATERKWALITEIT

Metingen geven inzicht in de toestand en trend van de grondwaterkwaliteit. Als uit metingen blijkt dat doelen of kwaliteitsnormen niet gerealiseerd worden of niet gerealiseerd dreigen te worden, dan kunnen maatregelen worden verscherpt. Versoepeling kan ook, als blijkt dat maatregelen beter werken dan verwacht.

Een keer per jaar wordt op strategische punten in Fryslân de algemene grondwaterkwaliteit (macro-ionen) gemeten en geanalyseerd door de provincie. Dit is het provinciale of primaire meetnet grondwaterkwaliteit.

Daarnaast is er een KRW-meetnet. De monitoringsmeetprogramma's voor grondwater zijn opgesteld conform het landelijk 'Draaiboek monitoring voor de Kaderrichtlijn Water' (ministerie van VROM, 2005). Het actuele provinciale monitoringsprogramma voor grondwater (zowel kwantiteit als chemie) dat is opgesteld ter invulling van art. 8 KRW is te vinden op www.krw.ngci.nl. Dit meetnet wordt eens per zes jaar bemonsterd om verontreinigende stoffen te analyseren zoals voorgeschreven door de KRW. Wanneer stoffen de norm blijken te overschrijden, dan wordt het meetnet ieder jaar bemonsterd en geanalyseerd. In de komende planperiode wordt nagegaan in hoeverre de provinciale monitoring-inspanning afgestemd is op de KRW-eisen. Eventueel wordt besloten tot extra meetrondes om voldoende informatie te verzamelen. Hierbij is overleg met de provincies in deelstroomgebied Rijn-Noord uitgangspunt.

MEETNET IN GRONDWATERBESCHERMINGSGEBIEDEN

Rond drinkwaterwinningen wordt aanvullend in het zogenaamde 'secundaire meetnet' de kwaliteit gemeten van het grondwater dat voor de drinkwaterwinning wordt gebruikt. Dit doet waterleiding-bedrijf Vitens.

5.5.3 KADER VOOR DE UITVOERING VOOR GRONDWATERKWALITEIT

VERWACHT DOELBEREIK 2015:

Op basis van de analyse van de huidige toestand en de maatregelen van het huidige en voorgenomen beleid is een inschatting gemaakt van het behalen van de goede toestand indien géén aanvullende maatregelen worden genomen.

De conclusies zijn:

- Voor alle grondwaterlichamen is in algemene zin geen aanleiding tot het nemen van aanvullende maatregelen.
- In 2015 zal de "goede kwantitatieve toestand" worden gerealiseerd.
- In 2015 zal de "goede chemische toestand" worden gerealiseerd. Lokaal zullen nog overschrijdingen voorkomen van nitraat en bestrijdingsmiddelen, maar deze zijn niet zodanig dat daarmee significante schade ontstaat aan natte ecosystemen en het winnen van grondwater voor menselijke consumptie. Lokale overschrijdingen komen met name voor bij kwetsbare winningen die te maken hebben met een slechte kwaliteit vanwege invloeden vanuit het verleden en ten gevolge van puntverontreinigingen in de bodem.
- De overschrijding van de drempelwaarden van chloride (in wadden Rijn-Noord) en arseen en fosfaat-totaal (in zout Rijn-Noord) in meer dan 20% van de meetlocaties wordt teruggevoerd op een natuurlijke oorsprong. Er worden hiervoor dan ook geen maatregelen getroffen; wel zal in de planperiode de ontwikkeling jaarlijks worden gemeten (operationele monitoring) en zal zonodig nader

onderzoek worden gedaan naar de herkomst van deze stoffen. In de planperiode zullen wij een voorstel ontwikkelen voor aanpassing van de milieudoelstellingen voor chloride, arseen en fosfaat-totaal in genoemde grondwaterlichamen.

Op grond van het verwachte doelbereik bestaat voor chloride in wadden Rijn-Noord en arseen en fosfaat-totaal in zout Rijn-Noord aanleiding voor het faseren (conform art. 4.4 KRW) en bijstellen van de doelstellingen (conform art. 4.5 KRW).

Ondanks dat in grote lijnen wordt voldaan aan de KRW-doelstellingen, zijn maatregelen voorzien met betrekking tot kwetsbare winningen voor drinkwater, puntbronnen bodemverontreiniging en N2000-gebieden. Deze maatregelen volgen mede uit het provinciale beleid en zijn gericht op het volgen van ontwikkelingen en het tijdig anticiperen op toekomstige risico's. Deze maatregelen worden hieronder nader beschreven.

HET KRW-MAATREGELENPAKKET OM HET KRW-DOEL TE HALEN

Bestrijdingsmiddelen

Bij de metingen in het KRW-meetnet in 2006 en 2007 zijn bestrijdingsmiddelen aangetroffen. Met een herkomstanalyse wordt nagegaan of verdere provinciale maatregelen nodig zijn, boven op het landelijke beleid. Bijvoorbeeld via het Actieprogramma Diffuse Bronnen.

Zware metalen

De zware metalen komen in beeld met de KRW-meetrondes. Met name de vraag naar het voorkomen van arseen en de mate waarin dit komt door menselijke activiteiten, staat centraal. Dit actiepunt staat in het reguliere KRW-meetprogramma.

Vermestende stoffen

Voor de vermistende stoffen als nitraat is de verwachting dat generieke maatregelen voldoende zijn om de dalende trend verder door te zetten. Hiervoor worden geen aanvullende provinciale maatregelen voorgesteld. Voor fosfaat-totaal worden vanwege de natuurlijke oorsprong geen aanvullende maatregelen voorgesteld.

KRW-MAATREGELEN IN GRONDWATERBESCHERMINGSGEBIEDEN

Gebiedsdossiers voor waterwingebieden en grondwaterbeschermingsgebieden

Om mogelijke risico's in beeld te brengen worden gebiedsdossiers voor de drinkwaterwingebieden opgesteld en zal bekeken worden welke maatregelen nodig zijn om de toestand in kwetsbare winningen te verbeteren en vast te leggen in de 'gebiedsdossiers'; zie tabel B4 in bijlage 4. Daarbij gaat het om het hele intrekgebied. Bij het opstellen van de gebiedsdossiers werken provincie, waterleidingbedrijven en gemeenten samen.

Verhogen van de effectiviteit van grondwaterbescherming (STRUCTUURVISIE)

Een belangrijke maatregel die uitgevoerd zal worden, is het verhogen van de effectiviteit van de grondwaterbescherming.

In de eerste plaats wordt een evaluatie gedaan naar de zonering van het beschermingsniveau van grondwaterbeschermingsgebieden, om onderbescherming te voorkomen. Bij onderbescherming wordt in samenspraak met gemeenten en andere partijen de begrenzing van de grondwaterbeschermings-

gebieden bijgesteld. Bij overbescherming wordt het beschermingsniveau teruggebracht tot een boorvrije zone.

In de tweede plaats wordt een inventarisatie van risicovolle activiteiten gedaan binnen de eventuele nieuwe zonering. Binnen grondwaterbeschermingsgebieden mogen bedrijven geen activiteiten uitvoeren die in strijd zijn met de regels uit de Provinciale Milieuvordering (PMV). Voor risicovolle activiteiten die op dit moment plaatsvinden, stellen we een verscherpt handhavingregime op. Nieuwe risicovolle activiteiten binnen de eventuele nieuwe zonering beoordelen we volgens de aangepaste PMV.

HISTORISCHE VERONTREINIGINGBRONNEN

Verontreiniging door historische puntbronnen (bijvoorbeeld voormalige metaalbedrijven) binnen grondwaterbeschermingsgebieden wordt in de planperiode nader onderzocht. Op basis van het onderzoek komt er een maatregelenpakket om de drinkwateronttrekkingen duurzaam te beschermen. Dit kan betekenen dat de prioritering van de sanering van die puntbronnen wordt aangepast.

GEWENSTE RESULTATEN

- De grondwaterkwaliteit in de provincie is in overeenstemming met de eisen die de Kaderrichtlijn Water stelt.
- Er is inzicht in risico's op grondwaterverontreiniging.
- Grondwaterkwaliteit is duidelijk aan de hand van actuele inzichten en methodieken.
- De grondwaterkwaliteit in de provincie is éénmaal per jaar gemeten en geanalyseerd op strategische punten.
- Het beleid is indien nodig aangepast op basis van de metingen.
- Binnen de eventueel nieuwe zonering van grondwaterbeschermingsgebieden worden geen nieuwe bedrijven gevestigd met activiteiten, die in strijd zijn met de regels uit de Provinciale Milieuvordering. Voor de bestaande risicovolle activiteiten geldt een verscherpte handhaving.
- Er is inzicht in risico's van historische verontreinigingbronnen in grondwaterbeschermingsgebieden. Indien nodig spannen wij ons in om de verontreinigingen te saneren.

Figuur 5.3 Dellebuursterheide

6 | Realisering en sturing

6.1 STRUCTUURVISIE VOOR RUIMTELIJKE ASPECTEN

In het Waterhuishoudingsplan worden de hoofdlijnen van het te voeren waterbeleid vastgelegd. Soms heeft dat ruimtelijke gevolgen. In dit plan is sprake van aanvulling en nadere invulling van het huidige Streekplan. Deze ruimtelijke aspecten van het waterbeleid geven het Waterhuishoudingsplan het karakter van een Structuurvisie, overeenkomstig het bepaalde in artikel 4.4, eerste lid van de Waterwet en artikel 2.2, tweede lid van de Wet op de ruimtelijke ordening.

Het Waterhuishoudingsplan 2010-2015 is structuurvisie voor:

- De exacte reserveringszones voor de primaire waterkeringen (paragraaf 3.1);
- De regionale waterkeringen als waterstaatkundige objecten in bestemmingsplannen (par. 3.2, 3.3 en 3.5);
- De ruimtelijke maatregelen tegen wateroverlast en voor de waterkwaliteit (paragrafen 4.2 en 5.1);
- De ruimtelijke inpassing van de grondwaterbeschermingsgebieden (paragraaf 5.5);
- De aspecten die gemeenten bij de toepassing van de Watertoets in acht nemen (paragraaf 6.2).

De teksten met het karakter van Structuurvisie zijn herkenbaar in de themahoofdstukken van het plan opgenomen. Een compleet overzicht van de deze ruimtelijke aspecten is opgenomen in bijlage 6.

6.2 WATERTOETS

De Watertoets is gericht op een duurzame ruimtelijke inrichting. Hiermee worden de meest optimale locaties gekozen voor een leefomgeving die veilig en schoon is, zonder wateroverlast of watertekorten. Op 1 november 2003 is de Watertoets wettelijk verankerd in het Besluit op de Ruimtelijke Ordening.

STRUCTUURVISIE

De Watertoets voor duurzame ruimtelijke inrichting heeft betrekking op veiligheid tegen overstromingen en op de kwantiteit en kwaliteit van zowel oppervlakte- als grondwater. Het is een instrument om verdroging te bestrijden en wateroverlast te voorkomen. Door toepassing van de watertoets worden de effecten van ruimtelijke ingrepen op de waterhuishouding duidelijk. Dit kan leiden tot aanpassingen in het ruimtelijke ontwerpplan.

LOCATIEKEUZE

Bij locatiekeuze gaat het om het vinden van optimale locaties voor de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Idealiter worden ontwikkelingen daar gelokaliseerd waar de wateromstandigheden het gunstigste zijn, zodat er zo weinig mogelijk inrichtingsmaatregelen nodig zijn. Een optimale locatiekeuze leidt dan tot zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.

In de planperiode zal gezien worden of de watertoets voor het onderdeel locatiekeuze aangescherpt zal worden met de resultaten van de landelijke verkenning naar de wijze waarop kosten/baten- en risico-analyses moeten worden uitgevoerd bij nieuwbouwlocaties op fysisch ongunstige locaties.

INRICHTING VOOR WATERVEILIGHEID

Gestreefd wordt naar het voorkomen van overstromingen vanuit de buitenwateren (Noordzee,

Waddenzee en IJsselmeer) en de boezem, zowel nu als in de toekomst. Aandachtspunten hierbij zijn:

- De exacte reserveringszones van de primaire waterkeringen, die door de gemeenten worden vastgelegd in hun bestemmingsplannen;
- De regionale waterkeringen, die door de gemeenten (als waterstaatkundige werken) op de plankaart in hun bestemmingsplannen worden vastgelegd.

Speciale aandacht gaat uit naar het bouwbeleid, zowel bij bouwen voor de boezem (voldoende grote aanleghoogte) als in de polders (zoveel mogelijk hoog bouwen).

INRICHTING VOOR WATERKWANTITEIT

De inrichting voor kwantiteit volgt de prioriteitstrits 'vasthouden-bergen-afvoeren'. Geprobeerd wordt eerst het gebiedseigen water vast te houden in de bodem. Als dat niet toereikend is, wordt gezocht naar locaties om water te bergen. Wanneer ook deze pogingen niet tot het gewenste effect leiden, wordt afvoeren als optie overwogen. Aandachtspunten bij het toekennen van bestemmingen zijn het zoveel als mogelijk voorkomen van verzilting, verdroging, watertekorten en wateroverlast.

INRICHTING VOOR WATERKWALITEIT

Hierbij staat de trits: 'schoonhouden-scheiden-zuiveren' centraal. Eerst wordt een brongerichte aanpak toegepast, zonder te vervuilen. Als dat niet toereikend is, wordt ervoor gezorgd dat de verontreinigende stoffen zich niet kunnen verspreiden. Als dat niet volledig te voorkomen is, worden de verontreinigingen gezuiverd. De nadruk bij de voorkeursvolgorde ligt dus op het zoveel als mogelijk vasthouden van schoon water. Aandachtspunten zijn grondwaterbeschermingsgebieden en zwemwaterlocaties.

VOORKOMEN VAN AFWENTELING

Bij de toepassing van de watertoets wordt niet alleen naar het plangebied zelf gekeken. Ook de benedenstroomse gebieden vragen aandacht. Het is niet de bedoeling dat lokale ruimtelijke ingrepen leiden tot negatieve effecten elders. Als deze afwenteling niet te voorkomen is, moeten maatregelen leiden tot compensatie (liefst binnen het plangebied) en mitigatie (beperking van de effecten). Desgewenst moet het plangebied vergroot worden om de benodigde ruimtelijke maatregelen mee te nemen in het bestemmingsplan.

OP TIJD

De watertoets kent naast deze inhoudelijke criteria ook een procesmatig criterium: namelijk het zeer vroegtijdig betrekken van de waterbeheerders bij het planproces. Eerder dan tot nu toe. Dit is vooral van belang bij locatiekeuzen, in bijvoorbeeld structuurvisies. Een optimale locatiekeuze vanuit de waterhuishouding voorkomt een vergaande en dus dure compensatie van nadelige effecten.

SAMENWERKING MET WETTERSKIP FRYSLÂN

Samen met Wetterskip Fryslân is de Watertoets online gezet. Zo worden gemeenten en andere initiatiefnemers ondersteund bij het opstellen van de waterparagraaf van hun ruimtelijke plannen. Ook een samen met Wetterskip Fryslân opgesteld gemeentelijk waterplan kan in dat verband een nuttige functie vervullen.

DE HANDREIKING WATERTOETS

Voor keuze bij grotere plannen en bij kleine plannen in verband met waterhuishoudkundige aspecten is

de Handreiking Watertoets ontwikkeld. Deze bestaat uit een serie stroomschema's. Aan de hand hiervan kunnen gemeenten en andere initiatiefnemers gericht wateradvies vragen aan Wetterskip Fryslân, aan Rijkswaterstaat en/of aan de Provincie. Op deze wijze kunnen gemeenten (en andere initiatiefnemers) de watertoets doorlopen en hun waterparagraaf opstellen. De reguliere watertoets staat op de site van de provincie: www.fryslan.nl/watertoets.

HET MELDINGSFORMULIER

Het Wetterskip Fryslân heeft voor kleine plannen een meldingsformulier ontwikkeld. Hiermee leveren gemeenten gegevens aan. Het formulier en het standaardwateradvies zijn te downloaden vanaf de site van het Wetterskip: www.wetterskipfryslan.nl/watertoets. Deze procedure heet 'versnelde watertoets' en is afgestemd op de Handreiking Watertoets.

6.3 PROVINCIALE WATERVERORDENING

De provinciale waterverordening wordt als bijlage toegevoegd aan dit Waterhuishoudingsplan. Deze nieuwe verordening vervangt de Verordening Waterhuishouding en de Verordening Waterkeringen Noord-Nederland. De verordening is opgesteld volgens de regels van de Waterwet.

Naast een aantal procedurele voorschriften voor de opstelling van het Waterhuishoudingsplan en waterbeheersplannen van de waterschappen, worden regels gegeven voor:

- de aanwijzing en normering van de regionale waterkeringen: boezemkaden, Lauwersmeerdijk en voormalige zeedijken (paragrafen 3.2, 3.3 en 3.4);
- de gebieden waarvoor wij vinden dat de waterbeheerder peilbesluiten moet nemen. Wij zetten ons beleid voort om voor de hele provincie Fryslân peilbesluiten voor te schrijven (paragraaf 4.1);
- de normen voor de regionale wateroverlast (paragraaf 4.2);
- de verdringingsreeks voor de waterverdeling in perioden van extreme droogte (paragraaf 4.3);
- de rapportages over het gevoerde waterbeheer (paragraaf 7.2).

7 Monitoring en rapportage

7.1 BELEIDSMONITORING

In dit Waterhuishoudingsplan zijn per thema en per onderwerp doelen en resultaten geformuleerd, die aan het eind van de planperiode bereikt moeten zijn. Hiervoor is inzicht vereist in de mate van realisatie van de doelen en resultaten tijdens de planperiode, zodat waar nodig bijgestuurd kan worden.

Aan het begin van de planperiode wordt een monitoringsplan vastgesteld voor het niveau van de doelen. Dat noemen we outcome of ook wel toestandsrapportage. Daadwerkelijk wordt gemeten in hoeverre een doel bereikt wordt. In termen dus van: de kwaliteit van het water in xxx is ten opzichte van de norm van 100 nu op 80.

In het monitoringsplan wordt per onderwerp, per doel en per resultaat aangeven:

- Wat gemeten wordt.
- Waar de metingen worden uitgevoerd (en op welk schaalniveau).
- Wanneer en met welke frequentie gemeten wordt.
- Welke kosten ruwweg verbonden zijn met de metingen.
- Wie de metingen uitvoert.
- Wie het beheer van de meetgegevens op zich neemt.
- Hoe vaak en waarover wordt gerapporteerd.

In veel gevallen zal Wetterskip Fryslân metingen uitvoeren. Daarom wordt het waterschap nauw betrokken bij het opstellen van het monitoringsplan.

Daarnaast wordt een monitoringsplan gemaakt voor de gepleegde maatregelen. Dit noemen we output. Daarbij horen dus uitspraken in termen van: In 2008 is 100 km aan natuurvriendelijke oevers gerealiseerd. Dit monitoringsplan hangt nauw samen met de prestatieovereenkomst met het waterschap.

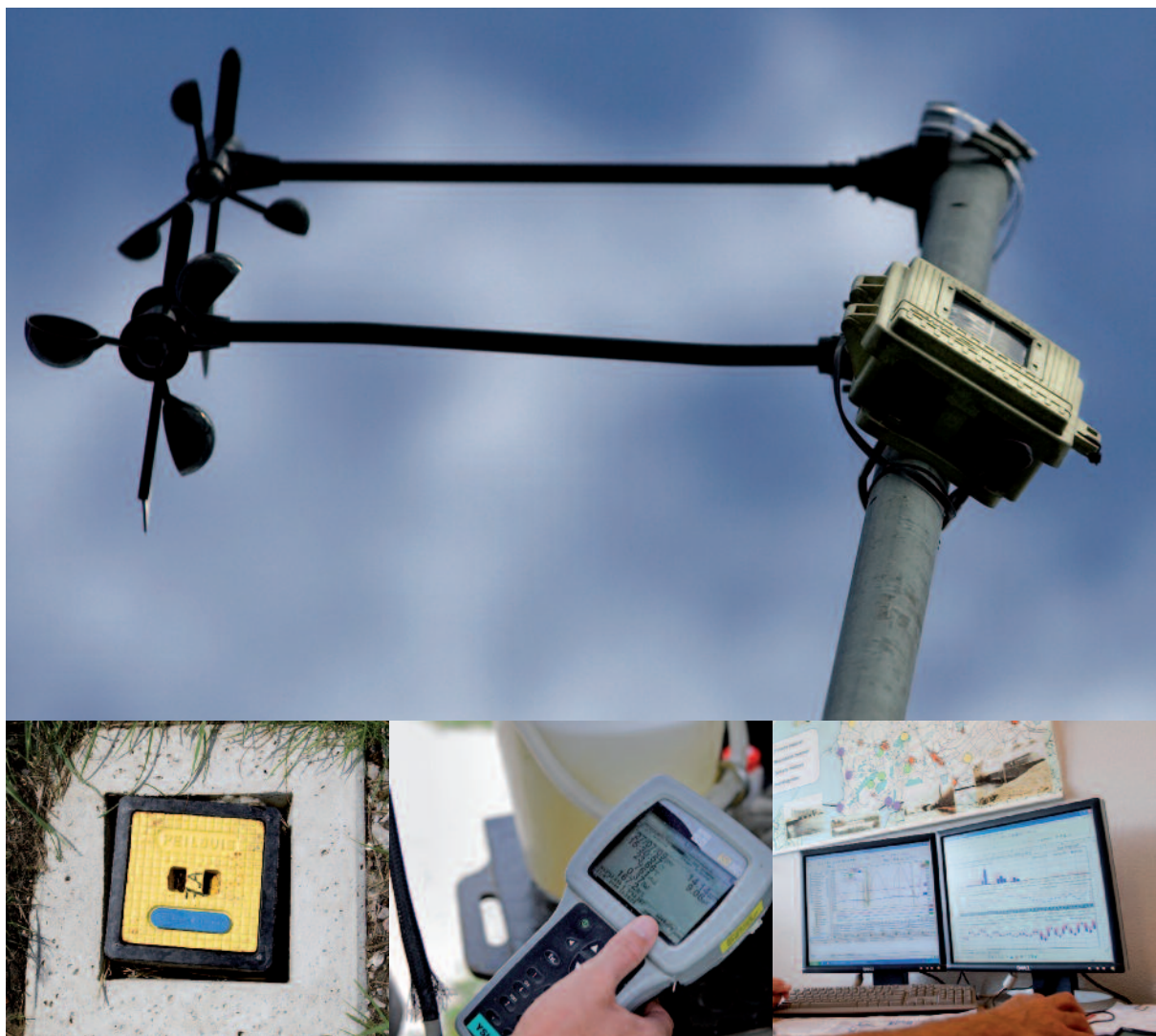
Bij de rapportage over de monitoring van doelen en resultaten wordt zo aangesloten bij de provinciale Planning en Control Cyclus. In de beleidsbegroting worden de voornemens voor het betreffende jaar aangegeven. De resultaten van de monitoring over doelen en resultaten komen in het jaarverslag [programma 3]. Aan de hand hiervan kunnen Provinciale staten besluiten tot bijsturing.

Op basis van meerjarige monitoringsresultaten kunnen evaluaties van het beleid worden opgesteld. In de planperiode zal tweemaal een evaluatie worden opgesteld die, al dan niet met voorstellen voor bijsturing van het beleid, aan Provinciale staten worden voorgelegd.

7.2 RAPPORTAGE

In dit plan staat op meerdere plekken dat er gerapporteerd wordt. De waterschappen in Fryslân rapporteren jaarlijks aan Gedeputeerde Staten over onderwerpen uit het Waterhuishoudingsplan. Dit sluit aan bij de provinciale rapportageverplichting in de Waterverordening. Het monitoringsplan fungeert mee als leidraad voor deze rapportages. In het begin van de planperiode, bij het kiezen van een goede vorm voor een prestatieovereenkomst wordt het onderdeel rapportage nader ingevuld. Daarnaast wordt geïnventariseerd wanneer de provincie dient te rapporteren aan de staatssecretaris voor Verkeer en Waterstaat.

8 Financiële gevolgen

De maatregelen die nodig zijn om de doelen te halen, zullen voor het grootste deel uitgevoerd worden door de waterbeheerders (rijkswaterstaat, waterschappen en de gemeenten). Bij deze overheden liggen de meeste investeringen voor het waterbeheer in de komende planperiode. Deze investeringen worden aangevuld met eventuele bijdragen en subsidies van onder meer de provincie.

Het hierna volgende overzicht van de financiële gevolgen is gebaseerd op informatie uit rijksdocumenten, de provinciale begroting (programma water en het provinciale Meerjarenprogramma (pMJP/ILG) en het Meerjaren Perspectief 2010-2014 van Wetterskip Fryslân. Ook is gebruik gemaakt van de overzichten uit de Beslisnota Kaderrichtlijn Water uit 2008. Van de gemeentelijke uitgaven aan het waterbeheer in de komende planperiode kan op dit moment geen volledig beeld worden gegeven.

De hierna opgenomen bedragen in de tabellen betreffen de periode 2010-2015. Voor de provincie zal onderscheid gemaakt worden in financiële consequenties die betrekking hebben op bestaand beleid en op aanvullend beleid. Voor de overige partijen zal dit onderscheid niet worden gemaakt.

Begonnen wordt met het presenteren van een totaalbeeld van de kosten die de verschillende overheden (landelijk en regionaal) maken. De regionale kosten worden daarna gedetailleerder per thema in beeld gebracht. Na de kosten wordt kort stilgestaan bij wie het betaalt en wat we er voor krijgen. Afzonderlijk wordt aandacht besteed aan de opbrengst en besteding van de Grondwaterheffing. Tot slot komt het aanvullende provinciale beleid aan bod.

FINANCIËLE GEVOLGEN OP HOOFDLIJNEN

LANDELIJK: WAT KOST HET?

In het Nationaal Waterplan wordt een landelijk totaalbeeld geschetst. Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten investeren momenteel jaarlijks zo'n 5 miljard euro (oplopend tot ongeveer 6,2 miljard in 2015) om Nederland te beschermen tegen overstromingen, om wateroverlast en droogte te voorkomen, om de waterkwaliteit te verbeteren, om stedelijk afvalwater te transporteren en te zuiveren, en om de vaarwegen op orde te houden.

De procentuele verdeling van deze landelijke berekende jaarlijkse kosten over de verschillende overheden ziet er als volgt uit:

Ongeveer een kwart van alle kosten worden gefinancierd door het rijk. De overige kosten worden gedekt door het heffen van lokale belastingen door waterschappen (44%), gemeenten (29%) en provincies (3%). Sinds 2000 groeien de totale lasten jaarlijks met ongeveer 4%, waarbij de rioolrechten met ongeveer 7% per jaar stijgen. De stijging van de watersysteemheffing en zuiveringsheffing ligt rond de 2-3% per jaar.

REGIONAAL: WAT KOST HET?

In onderstaande tabellen wordt in het kort weergegeven wat de financiële consequenties zijn van het voorgenomen beleid in de periode 2010-2015. Een verdere detaillering van de kosten volgt hierna per thema. Onderscheid wordt gemaakt tussen jaarlijkse exploitatiekosten en jaarlijkse investeringen in de planperiode.

Overzicht van de totale kosten van het waterbeheer:

Exploitatie						
totaal * € 1 mln						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rijk	0,30	0,30	0,30	0,30	-	-
Provincie	6,25	6,15	5,85	5,85	5,7	5,7
Wetterskip Fryslân	97,40	103,50	99,50	102,90	106,2	109,6
Gemeenten	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
Derden	0,40	-	-	-	-	-
Totaal	104,35	109,95	105,65	109,05	111,9	115,3

Voor de gemeentelijke inspanningen zijn p.m.-posten opgenomen (exploitatie en investeringen), omdat de exacte cijfers niet voorhanden zijn. Besluitvorming zal pas in de komende jaren plaatsvinden. In de detailinformatie hierna is de provinciale inzet van €4,7 miljoen niet opgenomen per thema; dit bedrag zit wel in de totaalstelling hierboven.

Investerings							
totaal * € 1 mln							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010 e.v.
Rijk	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7	926,0
Provincie	5,5	5,5	5,5	5,5	3,0	3,0	-
Wetterskip Fryslân	37,4	39,0	37,1	36,3	31,5	35,2	-
Gemeenten	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	-
Derden	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	47,6	49,2	47,3	46,5	39,2	42,9	926,0

De rijksbijdrage, voor met name het thema waterveiligheid wordt geraamd op 926 miljoen, die deels in de planperiode (Hoogwaterbeschermingsprogramma) en deels daarna (voor onder andere de Afsluitdijk) zal worden besteed. In de totaalbedragen van Wetterskip Fryslân is geen rekening gehouden met de financiering van de voorgenomen bouw van het gemaal bij Lauwersoog.

Naast de direct aan de thema's gekoppelde kosten, onderscheidt Wetterskip Fryslân in de begroting en meerjarenperspectief ook nog kosten als rentetoerekening. Deze kostenpost ontwikkelt zich van 15,6 miljoen euro in 2010, naar 18,3 miljoen in 2015. Deze kosten zijn niet in de tabellen opgenomen.

REGIONAAL: FINANCIËLE GEVOLGEN IN DETAIL

Voor het realiseren van de doelstellingen zijn al financiële middelen gereserveerd in begrotingen en meerjarenramingen (meerjarenperspectief).

Voor de provincie betekent dit, naast de geplande investeringen die zijn opgenomen in het pMJP, dat met name de financiële middelen van de afdeling Water van belang zijn voor de uitvoering van het beleid. De begroting voor 2009 toont een bedrag van € 4,7 miljoen voor apparaats-kosten en tijdelijke en structurele budgetten. Deze kosten zijn hierna niet per afzonderlijk thema in beeld gebracht.

Exploitatie Waterveiligheid, totaal * € 1 mln

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rijk	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
Provincie	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
Wetterskip Fryslân	13,8	16,4	15,1	15,9	16,9	18,0
Gemeenten	-	-	-	-	-	-
Totaal	13,8	16,4	15,1	15,9	16,9	18,0

Investeringen Waterveiligheid, totaal * € 1 mln

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rijk	€ 926 mln. over langere periode					
Provincie	2,5	2,5	2,5	2,5	P.M.	P.M.
Wetterskip Fryslân	14,9	16,7	18,5	17,7	17,9	17,1
Gemeenten	-	-	-	-	-	-
Totaal	17,4	19,2	21,0	20,2	17,9	17,1

Het totaalbedrag van de rijksbijdrage heeft betrekking op de voorziene investeringen door het rijk in de Afsluitdijk, Harlingen en het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

De provinciale financiële inbreng betreft de bijdragen vanuit het pMJP landelijk gebied voor de realisering van integrale oever- en kadeprojecten. Hoewel het pMJP loopt tot en met 2013, wordt ook voor de volgende jaren uitgegaan van een bepaalde provinciale inzet; daarom zijn p.m.-posten opgenomen.

Exploitatie Voldoende water, totaal * € 1 mln

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rijk	-	-	-	-	-	-
Provincie	1,4	1,3	1,0	1,0	1,0	1,0
Wetterskip Fryslân	40,1	43,1	38,8	40,5	42,2	43,7
Gemeenten	-	-	-	-	-	-
Derden	0,4	-	-	-	-	-
Totaal	41,9	44,4	39,8	41,5	43,2	44,7

De provinciale inzet betreft de bijdrage aan het traject Gewenst peilbeheer. Daarnaast betaalt de provincie circa € 1 miljoen in de exploitatie voor baggeren en verwerking van baggerspecie.

Investeringsen Voldoende water, totaal * € 1 mln

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rijk	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
Provincie	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Wetterskip Fryslân	15,3	13,0	10,4	10,7	7,2	10,3
Gemeenten	-	-	-	-	-	-
Derden	-	-	-	-	-	-
Totaal	20,7	18,4	15,8	16,1	12,6	15,7

Bij de investeringen voor Voldoende water gaat het voor de provincie om bijdragen in het realiseren van extra berging in de deelsystemen, berging in boezemlanden en uitvoering van het programma voor de bestrijding van verdroging (TOP-lijst projecten). In de bedragen van Wetterskip Fryslân is de kredietaanvraag in 2010 voor de bouw van het gemaal Lauwersoog niet opgenomen; ook de bijdragen van anderen zijn niet genoemd.

Exploitatie Schoon water, totaal * € 1 mln

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rijk	0,3	0,3	0,3	0,3		
Provincie	0,15	0,15	0,15	0,15		
Wetterskip Fryslân	43,5	44,0	45,6	46,5	47,1	47,9
Gemeenten	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
Totaal	43,95	44,45	46,05	46,95	47,1	47,9

Investerings Schoon water, totaal * € 1 mln

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rijk	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Provincie	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Wetterskip Fryslân	7,2	9,3	8,2	7,9	6,4	7,8
Gemeenten	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
Totaal	9,5	11,6	10,5	10,2	8,7	10,1

De provincie draagt bij het thema Schoon water bij aan het saneren van waterbodems en projecten op het gebied van vismigratie, beekherstel en EHS-grondaankopen.

Bij de weergegeven omvang van de investeringen moet bedacht worden dat voor de gemeentelijke investeringen in de stedelijke wateropgave, de bijdrage aan het Schoklandakkoord en de zorgplicht voor huishoudelijk afvalwater (rioleringen, P.M.-posten zijn opgenomen. Dit op verzoek van de gemeenten in verband met onduidelijkheid over de exacte bedragen. In het totaal tellen hierboven geeft dat een vertekend beeld, omdat de gemeentelijke investeringen ontbreken. In het hiervoor gegeven totaalbeeld van de landelijke situatie zijn de gemeentelijke investeringen wel opgenomen.

In februari 2008 is voor het deelstroomgebied Rijn-Noord een programma van maatregelen (zijnde: projecten) samengesteld, om in aanmerking te komen voor synergiegelden van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. Het financieringstekort van deze projecten was begroot op € 17,5 miljoen. Door het Ministerie is het volledige bedrag van € 17,5 miljoen beschikbaar gesteld. Door deze toekenning van de synergiegelden is het financieringstekort uit de Beslisnota grotendeels gedekt. De verdeling van deze rijksmiddelen loopt via het pMJP; ze hebben betrekking op Schoon en Voldoende water.

WIE BETAALT HET?

Hiervoor werd aangegeven dat op landelijk niveau jaarlijks ruim 5 miljard wordt uitgegeven om Nederland te beschermen tegen overstromingen, om wateroverlast en droogte te voorkomen, om de waterkwaliteit te verbeteren, om stedelijk afvalwater te transporteren en te zuiveren en om de vaarwegen op orde te houden. De verwachting is dat in 2015 de kosten zullen uitkomen op meer dan 6 miljard.

Globaal kan worden gesteld dat het rijk een kwart van de kosten voor haar rekening neemt (dekking algemene middelen) en dat driekwart wordt gefinancierd door de burgers en het bedrijfsleven. Deze driekwart wordt door heffingen, opgelegd door gemeenten, waterschappen en provincie, omgeslagen over de burgers en het bedrijfsleven.

De gemeente hanteert hiervoor de rioolheffingen en het waterschap de watersysteemheffing en de zuiveringsheffingen en de provincie de grondwaterheffing.

De rioolheffingen worden geheven per soort huishouding (een- of meer persoonshuishouding) en bij de waterschapslasten wordt onderscheid gemaakt tussen: ingezetenen (burgers), gebouwd (objecten) en ongebouwd (grond). De rioolheffing verschilt per gemeente, de grondwaterheffing bedraagt 1,13 eurocent per m³ (eerste 50.000 m³ is vrijgesteld).

WAT KRIJGEN WE ER VOOR?

Het gaat in het waterbeheer om veel geld. Geld dat wordt opgebracht door burgers en bedrijfsleven. We krijgen er natuurlijk ook heel veel voor terug: een veilig en bewoonbaar land en gezonde en veerkrachtige watersystemen, zodat de verschillende gebruikfuncties veiliggesteld worden. Ook kunnen er nieuwe economische activiteiten ontstaan, die mede voortvloeien uit het waterbeleid; bijvoorbeeld op het gebied van de watertechnologie. Allemaal zaken die ook in de eerdere Waterhuishoudingsplannen zijn geconstateerd.

Voor een deel zijn de baten niet direct economisch te vertalen. Een algemeen gevoel van veiligheid tegen overstromingen laat zich moeilijk in geld uitdrukken. Dat geldt ook voor de waarde van een goede waterkwaliteit voor de volksgezondheid en ecologische duurzame systemen en voor de beleevingswaarde van water als ruimtelijke kwaliteit.

Soms treedt het economische belang wat meer naar voren, omdat bepaalde bedrijfstakken direct voordeel hebben bij het uitgevoerde beleid en beheer. Zo heeft de landbouw voordeel van een goede aan- en afvoer van water omdat droogte- en vernattingsschade worden voorkomen. Peilbeheer, baggeren en waterbodemsaneringen zijn van direct belang voor de scheepvaart, in verband met de instandhouding van de bevaarbaarheid van watergangen en de bereikbaarheid van havens. Het bieden van veiligheid en het voorkomen van hoogwatersituaties zijn basisvoorwaarden voor de economische bedrijvigheid en ontwikkeling in deze provincie. Ook een goede waterkwaliteit is van economisch belang. Voldoende schoon water kan worden aangemerkt als een schaars en dus economisch interessant goed voor bedrijfssectoren die daarvan mede afhankelijk zijn (landbouw, industrie). In die zin kan de beschikbaarheid van ter plaatse in voldoende hoeveelheden aanwezig schoon water werken als vestigingsfactor. Ook drinkwaterbedrijven hebben direct bedrijfseconomisch belang bij een goede waterkwaliteit, gelet op de lagere zuiveringskosten. De sector recreatie en toerisme heeft baat bij een goede zwemwaterkwaliteit van het oppervlaktewater.

GRONDWATER

Op basis van de Waterwet (voorheen Grondwaterwet) hebben Provinciale staten de bevoegdheid om een heffing op te leggen voor het onttrekken van grondwater. Alle ingeschrevenen in het grondwater-onttrekkingsregister kunnen in de heffing worden betrokken. De wet geeft aan waar de opbrengst van de heffing aan mag worden besteed.

Het tarief is in 1994 vastgesteld op 1,134 eurocent per m³. In 2008 is het tarief afgerond naar 1,13 eurocent per m³. De eerste 50.000 m³ per jaar zijn vrijgesteld van de heffing. Aanslagen van minder dan € 25 worden niet opgelegd.

In de begroting 2009 is een opbrengst grondwaterbelasting geraamd van circa € 678.000 en voor leges € 13.449. Deze raming is gebaseerd op een jaarlijkse onttrekking van ongeveer 60 miljoen m³ onttrokken grondwater. De werkelijke opbrengst van de grondwaterheffing kan echter per jaar variëren, afhankelijk van de hoeveelheid onttrokken grondwater. De raming van de leges bedraagt € 13.449. De opbrengst van de leges wordt besteed aan kosten voor advertenties in verband met de vergunningverlening.

De begrote besteding van de opbrengsten van de heffing is (afgerond op € 1.000,-) als volgt:

Besteding opbrengst heffing 2009	€
Apparaatskosten	216.000
Onderzoekskosten	136.000
Beheer grondwatermeetnet	218.000
Verdrogingsprojecten	59.000
Compensabele btw	49.000
Totaal kosten	678.000
Storting Grondwaterfonds	-
Geschatte baten	678.000

Bron: begroting 2009 (grondwater)

De storting in het Grondwaterfonds betreft het saldo van de baten en de lasten aan het einde van het begrotingsjaar. Bij het vaststellen van de jaarrekening zal de daadwerkelijke storting (dan wel onttrekking) in het fonds worden bepaald, aangezien de werkelijke kosten over het jaar mee dan wel tegen kunnen vallen.

GRONDWATERFONDS/SCHADEFONDS

Naast het Grondwaterfonds is in het verleden een Schadefonds gevormd. Dit fonds werd gevoed van-uit een bijdrage uit het grondwaterfonds (jaarlijks € 45.378). In 1998 is besloten om geen bijdragen meer toe te voegen aan het Schadefonds, omdat het saldo in het fonds voldoende wordt geacht om eventuele claims te betalen. Wel wordt het fonds jaarlijks met 2% geïndexeerd. Jaarlijks zal, aan de hand van verwachte claims, beoordeeld worden of bijdragen in het fonds weer geactiveerd moet worden.

Om inzicht te geven in de werkelijke ontwikkelingen van de afgelopen jaren, wordt in de tabel hieronder de stand van het Grondwaterfonds en het Schadefonds over de periode 1999-2008 weergegeven:

ONTWIKKELING STAND VAN HET GRONDWATERFONDS

Jaar	Mutatie	Stand Grondwaterfonds
1999	€ -	€ 293.961
2000	€ 374.452	€ 668.413
2001	€ -161.534	€ 506.876
2002	€ 157.579	€ 664.458
2003	€ 109.787	€ 774.245
2004	€ 80.322	€ 854.567
2005	€ 323.026	€ 1.177.593
2006	€ 222.815	€ 1.400.408
2007	€ 92.045	€ 1.492.453
2008	€ 155.170	€ 1.647.623

Per 31 december 2008 bedraagt het totaal aan aangegane verplichtingen: € 590.782. Het "vrije" beschikbaar van het fonds bedraagt dus € 1.056.841.

ONTWIKKELING STAND VAN HET SCHADEFONDS

Jaar	Mutatie	Stand Schadefonds
1999	€ -	€ 653.488
2000	€ -	€ 653.488
2001	€ -	€ 653.488
2002	€ 72.425	€ 725.913
2003	€ 44.481-	€ 681.432
2004	€ 41.020	€ 722.452
2005	€ 11.934	€ 734.386
2006	€ 6.122-	€ 728.264
2007	€ 56.746-	€ 671.518
2008	€ 9.565-	€ 681.083

NB: Fonds wordt jaarlijks met 2% geïndexeerd.

AANVULLEND PROVINCIAAL BELEID

Naast bestaand beleid zijn in het 3e Waterhuishoudingsplan maatregelen (doelstellingen) opgenomen, waarvan de financiële consequenties nog niet zijn opgenomen in de reguliere begrotingen en meer-jarenramingen. In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties weergegeven die betrekking hebben op aanvullend beleid. Voor deze bedragen worden aanvullende exploitatiebudgetten aangevraagd. Totaal gaat het om een bedrag van € 4,18 miljoen; verdeeld over een planperiode van 6 jaar, dus een gemiddelde van ongeveer € 750.000 per jaar. De financiering van de aanvullende middelen, wordt jaarlijks betrokken bij de voorbereiding van de begroting.

Thema	Item	x € 1 mln
1. Veiligheid	Innovatie op het gebied van waterkering	0,30
2. Veiligheid	Innovatie op het gebied van boezemkaden	0,30
3. Voldoende	Studie naar extreme droogte	0,10
4. Voldoende	Onderzoek op het gebied van verzilting	0,25
5. Voldoende	Stimuleren grote KWO systemen	0,30
6. Schoon	Schokland-akkoord	0,60
7. Schoon	Innovatie programma i/d Waterketen	1,00
8. Schoon	Herziening grondwater beschermingsgebieden	0,20
9. Schoon	Maatregelen waternatuur	0,30
10. Schoon	Projecten Wiis mei Wetter	0,60
11. Schoon	Zwemwater	0,23
Totaal aanvullend		4,18
NB: De genoemde maatregelen/studies zullen in gezamenlijkheid met andere partijen worden uitgevoerd.		

TOELICHTING:

1. Betreft stimuleringsbijdragen voor onderzoek naar nieuwe technieken op het gebied van waterkering. De provincie stimuleert waterkeringbeheerders en andere belanghebbenden om bij dijkversterkingen innovatieve oplossingen toe te passen, wanneer die meerwaarde hebben. Hierbij is te denken aan initiatieven als de "Rijke Dijk" en de doorbraakvrije dijk (zie ook par. 3.1.3).
2. Betreft innovatie oplossingen voor versterkingswerken van boezemkaden. Bijvoorbeeld extra brede boezemkaden waarbij medegebruik van de kaden mogelijk is of toepassing van sensortechnologie (monitoring van de actuele veiligheid); zie ook par. 3.2.3.
3. Betreft de bijdrage in de gezamenlijke (provincies en waterbeheerders) studie naar extreme droogte. Voor Fryslân zal de algemene watertekortopgave voor Noord-Nederland verder uitgewerkt worden. De provincie doet dit samen met de provincies Groningen en Drenthe en de waterbeheerders. Deze uitwerking moet inzicht geven in de watertekorten, zowel het oppervlaktewatertekort als het grondwatertekort. Ook moet de uitwerking inzicht geven in de doorwerking van de watertekorten op watersystemen en verschillende belangen. Daarnaast geeft de uitwerking inzicht in de ontwikkeling van het watertekort in de toekomst (zie ook par. 4.3).
4. Betreft onderzoek naar nieuwe maatregelen tegen of gebruikmaking van verzilting en wordt als

- onderdeel meegenomen in onder 3 genoemde studie naar extreme droogte (zie ook par. 4.3).
5. Betreft provinciale bijdrage aan de aanleg van gecombineerde KWO-systemen in nieuwbouwwijken en nieuwe industrieterreinen (zie ook par 4.5.3).
 6. Betreft de provinciale bijdrage in Schokland-akkoord (4x €150.000,-). De intentie is om door ons waterbeleid een bijdrage te leveren aan de Nederlandse inspanningen om wereld wide mensen te voorzien van drinkwater en sanitaire voorzieningen. Het uitgangspunt is om het Friese aandeel van 1,8 miljoen mensen te leveren. Elke Fries geeft zo 3 andere wereldbewoners toegang tot water (zie ook par. 5.4.3).
 7. Betreft gezamenlijk innovatief onderzoek in de waterketen. Samen met Wetterskip Fryslân, gemeenten, kennisinstituten en de provincie wordt getracht, ter realisatie efficiëntieverbetering, nieuwe technieken te introduceren en toe te passen. Een onderdeel van dit budget (€ 0,25 miljoen) is bedoeld voor een stimuleringsbudget, gericht op verbetering van de bestaande technieken en processen in de waterketen. Verder is € 0,1 miljoen gereserveerd voor onderzoek en implementatie op de Waddeneilanden naar mogelijkheden voor besparing drinkwater (zie ook par. 4.6 en 5.4).
 8. Dit budget is bedoeld om te komen tot betere grondwaterbeschermingsgebieden, in het belang van het 'duurzaam veiligstellen van de drinkwatervoorziening' (zie ook par. 5.5).
 9. Dit budget is bestemd voor waterkwaliteitsmaatregelen in (EHS-) waternatuur (zie ook par. 5.3.3).
 10. In totaal zal de provincie 6 voorbeeldprojecten uitwerken/ uitvoeren (op het gebied van water beleving). De kosten, opgenomen in de tabel, ad € 0,6 mln betreffen de proces (opstart) kosten voor deze projecten. Voor de uitvoering van de (haalbare) projecten zal op basis van een projectplan middelen worden aangevraagd (zie ook par. 2.8).
 11. Voor actuele informatieverstrekking over zwemwaterlocaties worden kosten gemaakt. Deze zijn geschat op € 50.000 (eenmalig, waaronder kosten voor nieuwe borden) en op € 15.000 jaarlijks (voor het plaatsen van informatie tijdens het badseizoen). Daar bovenop komen nog kosten voor het bijhouden van een speciale website.

B1

Bijlage 1 : LNC-waarden van waterkeringen

WAT ZIJN LNC-WAARDEN?

LNC-waarden zijn de landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische aspecten van waterkeringwerken, zoals een dijk, sluis, stuw of gemaal, in het landschap, op zichzelf en in samenhang. LNC-waarden spelen een rol bij bestaande en voormalige waterkeringen. Ook spelen deze waarden een rol bij dijkverbeteringen en de aanleg van nieuwe waterkeringwerken.

TWEE STAPPEN

De inventarisatie en waardering van LNC-aspecten bestaat uit twee stappen (zie ook Figuur B1):

- Een feitelijke beschrijving van de LNC-waarden. Dat wordt op drie integratieniveaus gedaan:
 - Regioniveau: het beschrijven van de ordeningsprincipes; parallel aan en/of loodrecht naast bijvoorbeeld watersystemen.
 - Trajectniveau: beschrijving van patronen aan weerszijden van de waterkering en binnen de invloedssfeer van de dijk die worden verzwaard.
 - Dijkniveau: beschrijving van de elementen op en aan de dijk.
- Een betekenis toekennen aan de LNC-waarden. Dit is afhankelijk van twee invloeden, namelijk:
 - Geautoriseerde waarden, die al zijn toegekend aan elementen, soorten en structuren doordat zij voorkomen op nationale en internationale lijsten. Deze zijn door wetgeving en conventies geautoriseerd.
 - Projectgebonden waarden, op grond van uitspraken door deskundigen. Deze voorzet wordt gesanctioneerd door de verschillende partijen die bij de waardering betrokken zijn. Dat zijn de gebruikers, beheerders, belangengroepen en beleidsverantwoordelijken.

In Fryslân wordt deze stapsgewijze aanpak gevolgd.

Beschrijving

Beschrijving van de aspecten op zichzelf en in samenhang

Landschap
in 3 integratieniveaus

Natuur
in 3 integratieniveaus

Cultuur
in 3 integratieniveaus

Betekenis toekenning

Betekenis toekenning aan de aspecten op zichzelf en in samenhang

Landschappelijke
betekenis

Betekenis van Natuur
in 3 integratieniveaus

Cultuurhistorische
betekenis

Figuur B1 Relatie tussen beschrijving en betekenis toekenning (TAW, 1994)

INVENTARISATIE

In het gebied waar een ingreep plaatsvindt, worden eerst de LNC-elementen geïdentificeerd. Daarna volgt de inventarisatie.

WAARDERING

Na de inventarisatie worden deze aspecten gewaardeerd en worden de LNC-waarden bepaald. Deze waardering is per definitie subjectief en locatiegebonden.

Bepaalde wateren, dijken of dikelementen kunnen kenmerkend zijn voor het aanwezige landschap. Ook kunnen deze een cultuurhistorische betekenis hebben. Ergens anders kan deze betekenis beperkt zijn. Ook bij natuuraspecten is de locatie erg belangrijk. Als een projectverbetering bijvoorbeeld in of langs een Natura 2000-gebied ligt, dan zal de waardering hoger zijn dan op andere locaties. Ook de betekenis per dier- of plantensoort kan per locatie verschillend zijn.

CULTUURHISTORISCHE KAART

Voor de bepaling van de cultuurhistorische elementen wordt de cultuurhistorische kaart (CHK) gebruikt. Deze staat op de website van de provincie Fryslân. Waarden kunnen worden toegekend aan kenmerken die op nationale, regionale of lokale schaal van belang zijn. Per project wordt bepaald welke waarde wordt toegekend aan de organismen en objecten uit de inventarisatie.

Op dit moment worden de cultuurhistorische elementen van de CHK toegekend via het project CHK-2. Dit leidt tot een streekplanuitwerking – en mogelijk een specifieke verordening.

BEPALEN VAN DE WAARDE

De waardering van LNC-elementen ligt vaak vast in internationale, rijks- of provinciale beleidsdocumenten en/of wet- en regelgeving. Dit laatste is vooral bij de natuuraspecten. Ook blijkt uit de diverse beleidsnota's en wetten en regels welke objecten bescherming nodig hebben. Hieraan is dus al –van hoger hand– een waarde toegekend.

Daarnaast zijn er elementen waaraan een nieuwe waarde moet worden toegekend. Dit gebeurt vaak via de politieke besluitvorming. Eind 2008, begin 2009 verschijnt het (beleids)document 'Werkplan landschap'. Hierin worden de belangrijkste waarden van het landschap verder uitgewerkt. Dit gebeurt op basis van de landschappelijke kwaliteiten uit het streekplan.

In de onderstaande tabel B1 wordt inzicht gegeven in de relatie tussen de diverse objecten en de effecten van activiteiten op LNC-gebied. Ook leest u hier de relatie met de wettelijke aspecten.

Object	Activiteit	Effect op	Proces	Kader		
Dijken	Onderhoud	N	Beïnvloeding broedperiode vogels, voortplanting ringslang, amfibieën	Ffwet	Nb-wet**)	EHS
		N	Beïnvloeding bloei beschermde planten, waardplanten	Ffwet	Nb-wet**)	EHS
		N	Beïnvloeding biotoop zoogdieren (waterspitsmuis etc.)	Ffwet	Nb-wet**)	EHS
	Ophoging/aanpassing	L,N,C	Landschappelijke verandering	Streekplan*)	Ffwet, Nb-wet**)	CHK
		N	Beïnvloeding biotoop	Ffwet	Nb-wet**)	EHS
		C	Verandering talud ->verandering cultuurhistorische waarden	CHK	Monumentenwet	Nota Erfgoed
	Verleggen	L,N,C	Landschappelijke verandering, verandering historische tracees	Streekplan*)	Ffwet, Nb-wet**)	CHK
		N	Beïnvloeding biotoop	Ffwet	Nb-wet**)	EHS
		C	Verandering talud --> verandering cultuurhistorische waarden	CHK	Monumentenwet	Nota Erfgoed
Kunstwerken	Aanleg	L,N,C	Landschappelijke verandering	Streekplan*)	Ffwet, Nb-wet**)	CHK
		C	Cultuurhistorische verandering	CHK	Monumentenwet	Nota Erfgoed
	Aanpassing	L	Landschappelijke verandering	Streekplan*)		
		C	Cultuurhistorisch verlies	CHK	Monumentenwet	Nota Erfgoed
Kaden	Onderhoud	N	Beïnvloeding broedperiode vogels, voortplanting ringslang, amfibieën	Ffwet	Nb-wet**)	EHS
		N	Beïnvloeding bloei beschermde planten, waardplanten	Ffwet	Nb-wet**)	EHS
		N	Beïnvloeding biotoop zoogdieren (waterspitsmuis etc.)	Ffwet	Nb-wet**)	EHS
	Ophoging/aanpassing	L,N,C	Landschappelijke verandering	Streekplan*)	Ffwet, Nb-wet**)	CHK
		N	Beïnvloeding biotoop	Ffwet	Nb-wet**)	EHS
		C	Verandering talud --> verandering cultuurhistorische waarden	CHK		
	Verlegging	L,N,C	Landschappelijke verandering	Streekplan*)	Ffwet, Nb-wet**), EHS	CHK
		N	Beïnvloeding biotoop	Ffwet	Nb-wet**)	EHS
		C	Verandering talud --> verandering cultuurhistorische waarden	CHK		

Object	Activiteit	Effect op	Proces	Kader	
Oevers	Beschoeiing aanbrengen	L	Landschappelijke verandering	Streekplan*)	
		N	Beïnvloeding biotoop	Ffwet	Nb-wet**) EHS
		N	Barrièrevorming voor diersoorten	Ffwet	Nb-wet**) EHS
		C	Verandering talud → verandering cultuurhistorische waarden	CHK	
	Groot onderhoud	L	Landschappelijke verandering	Streekplan*)	
		N	Beïnvloeding biotoop	Ffwet	Nb-wet**) EHS
		C	Verandering talud → verandering cultuurhistorische waarden	CHK	
Sloten	Capaciteit-verruiming	L,N,C	Landschappelijke verandering	Streekplan*)	Ffwet, Nb-wet**), CHK EHS
		N	Beïnvloeding biotoop	Ffwet	Nb-wet**) EHS
		C	Wijziging slotenpatroon/-profiel	CHK	
Peilbeheer		L,N,C	Landschappelijke verandering	Streekplan*)	Ffwet, Nb-wet**), CHK EHS
		N	Beïnvloeding biotoop		Ffwet Nb-wet**) EHS
		C	Wijziging cultuurhistorisch beeld	CHK	

Tabel B1 Elementen binnen het LNC-spoor

*) Streekplan: Specifiek paragraaf 2.7.2 tot en met 2.7.8, 2.8.2. en Hoofdstuk 9. Verder volgt in 2008/2009 een verdere uitwerking van het streekplan van de cultuurhistorische elementen en het Werkplan Landschap.

**) Natuurbeschermingswet: toepassing daarvan is afhankelijk van de locatie.

B2

Bijlage 2: De verdringingsreeks bij perioden met extreme droogte

CATEGORIE 1: DE VEILIGHEID EN HET VOORKOMEN VAN ONOMKEERBARE SCHADE

1.1 De peilhandhaving van het hoofdsysteem, voor zover dat nodig is om de veiligheid te garanderen en onomkeerbare schade te voorkomen

De regio plaatst peilhandhaving van het landelijke en regionale hoofdsysteem boven aan in de reeks. Dit doen we voor zover dat nodig is om:

- a. veenkades, veengronden en/of kwetsbare natuur die direct aan dat hoofdsysteem liggen, te beschermen;
- b. de aan- en doorvoermogelijkheden te behouden van gebieden met veenkades, veengronden en/of kwetsbare natuur die vanuit het hoofdsysteem water krijgen. Dit betekent dat we praktisch alle delen van het landelijke en regionale hoofdsysteem zo veel mogelijk op peil moeten houden. We bekijken van geval tot geval of en zo ja, hoeveel, we kunnen toegeven op die peilhandhaving voor de lager geplaatste categorieën.

Met categorie 1.1 liften alle activiteiten die belang hebben bij peilhandhaving van het hoofdsysteem automatisch mee. Dat geldt onder andere voor de beroeps- en recreatievaart op de hoofdsystemen.

1.2 De peilhandhaving van alle veengebieden, landelijk en stedelijk gebied, om in Noord-Nederland schade te voorkomen aan bebouwing en infrastructuur door de aantasting van de fundering

Onder subcategorie 1.2 valt de peilhandhaving van alle veengebieden. Dus van stedelijk en van landbouw- en natuurgebied op veen. Komen in een peilvak naast veensloten ook kleien- of zandsloten voor? Dan liften die automatisch mee met de hoge prioriteit die we aan de veensloten toekennen.

1.3 De peilhandhaving van alle kwetsbare natte natuur

Het gaat hierbij om onomkeerbare natuurschade buiten de veengebieden. Onder deze subcategorie valt ook de doorspoeling voor verbetering van de kwaliteit van water dat in natuurgebieden wordt ingelaten. Hiervan is sprake in het beheersgebied van Amstel, Gooi en Vecht waar de Utrechtse Vecht doorgespoeld wordt om benedenstrooms van een rwzi toch water van voldoende kwaliteit in een aantal natuurgebieden in te kunnen laten.

CATEGORIE 2: DE NUTSVOORZIENINGEN

2.1 De onttrekking en eventuele doorspoeling voor de drinkwatervoorziening

Hier bedoelen we de onttrekking van oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding. Peilhandhaving in gebieden waar we grondwater voor de drinkwatervoorziening onttrekken, valt niet onder categorie 2.

2.2 De doorspoeling voor koeling van elektriciteitscentrales

Er kan veel water nodig zijn om de koeling van elektriciteitscentrales door te spoelen. Dit water is niet altijd voor het systeem verloren. Besluiten over vermindering van de elektriciteitslevering door koelwaterproblemen, worden op rijksniveau genomen.

Het verminderen of zelfs stopzetten van de doorspoeling bij de elektriciteitscentrale bij Noard-Burgum plaatsen we in categorie 4.

CATEGORIE 3: HET KLEINSCHALIG HOOGWAARDIG GEBRUIK

3.1 De doorspoeling van landelijk gebied om botulisme en blauwalgen te voorkomen als er een risico voor de volksgezondheid bestaat

Algen en botulisme in wateren worden vaak als overlast ervaren. De bestrijding hiervan met doorspoeling valt onder subcategorie 4.8 van de verdringingsreeks. Maar is de volksgezondheid in het geding? Dan plaatsen we de doorspoeling bovenaan in categorie 3.

3.2 De onttrekking voor proceswater of gietwater voor de glastuinbouw

Binnen categorie 3 geldt dat we in voorkomende gevallen eerst op de doorspoeling korten. Of het water dan nog voor procesdoeleinden of gietwater wordt gebruikt, laten we aan de gebruikers over. Pas als dat nodig is, verbieden we onttrekkingen voor procesdoeleinden of gietwater.

3.3 De doorspoeling om verzilting en verontreiniging van oppervlaktewater te bestrijden. Vanuit dit oppervlaktewater onttrekken we proceswater of gietwater voor de glastuinbouw

3.4 De beregening van akker- en tuinbouwgewassen waarvoor we onder 4.1 een uitzondering maken

Kunnen we met relatief kleine hoeveelheden water relatief grote sociaal-economische gevolgen als faillissementen voorkomen, dan geldt deze uitzonderingsmogelijkheid. Dit kan structureel gelden. Of we maken hiervan incidenteel gebruik als dat nodig is.

CATEGORIE 4: OVERIGE BELANGEN

4.1 De beregning van akker- en tuinbouwgewassen, sportvelden en greens

Zie 4.2.

4.2 De doorspoeling tegen verzilting en verontreiniging voor beregning van akker- en tuinbouwgewassen

Als dat nodig is, korten we eerst op de doorspoeling. Of we het water dan nog voor beregning van akker- en tuinbouwgewassen gebruiken, laten we in eerste instantie aan de gebruikers over.

Pas als dat nodig is, verbieden we onttrekkingen voor beregning uit oppervlaktewater. Het is aan elke provincie of zij hieraan ook een verbod voor beregning uit grondwater willen koppelen. Het gaat hierbij om beregning van alle akker- en tuinbouwgewassen. Dat wil zeggen: inclusief bloembollen, maar exclusief maïs.

Ook sportvelden, greens en dergelijke plaatsen we in deze categorie. Dat doen we met het argument: "Mag een boer zijn aardappels niet beregenen, terwijl zijn inkomen daarvan afhankelijk is? Dan kunnen we niet verdedigen dat we een golfbaan wel beregenen."

4.3 De peilhandhaving in klei- en zandgebieden (landbouw- en stedelijk gebied)

Zie 4.4.

4.4 De peilhandhaving, eventueel doorspoeling in niet-kwetsbare natuurgebieden

Peilhandhaving voor niet-kwetsbare natuur komt vervolgens aan de orde, gevolgd door peilhandhaving van klei- en zandsloten.

Kwetsbare natuur plaatsen we in subcategorie 1.3. Peilhandhaving van veensloten plaatsen we in subcategorie 1.2.

4.5 De onttrekking voor beregning van gras en maïs uit oppervlaktewater

In dit punt volgt beregning van gras (en maïs) uit oppervlaktewater. Hiervoor kiezen we vanwege de lage rentabiliteit van graslandberegning. Verschillende studies wezen dat uit.

Waterschappen hebben een beregeningsverbod uit oppervlaktewater in hun keur geregeld. Het is aan elke provincie of zij aan dit verbod een verbod voor beregning uit grondwater willen koppelen.

4.6 De afvoer van zoet water op de Wadden- en Noordzee voor de visintrek

Dit gebeurt bij de spuisluizen in de Afsluitdijk en diverse kleinere spuisluizen langs de Waddenzee en Noordzee. Het gaat hierbij om een tijdelijke stopzetting van de lokstroom. Alleen voor soorten die in de betreffende periode trekken, heeft dat een tijdelijk effect op de visintrek. Er is geen sprake van een onomkeerbaar effect.

4.7 De doorspoeling om botulisme en blauwalgen te bestrijden. Dit doen we omdat er sprake is van overlast terwijl de volksgezondheid (nog) niet in het geding is

Als er alleen sprake is van overlast, dan brengen we de doorspoeling tegen algen en botulisme terug tot nul. Maar we handhaven de doorspoeling als dat nodig is om risico's voor de volksgezondheid te voorkomen. Andere maatregelen zijn dan niet voldoende, zoals een zwemverbod. Zie ook subcategorie 3.1.

4.8 De doorspoeling voor de elektriciteitscentrale Noardburgum.

De elektriciteitscentrale van Noardburgum staat vrij laag in de reeks. In tegenstelling tot andere plaatsen in het land. Dit is de enige centrale in Nederland die het koelwater op regionaal water loost. Namelijk op de Friese Boezem. Om een te sterke opwarming te voorkomen, spoelen we de boezem in Noordoost Fryslân door op het Lauwersmeer.

Wij hanteren al langer de lijn dat we in tekortsituaties de doorspoeling voor de centrale minimaliseren. Dit doen we omdat de centrale vrij veel water vraagt, maar voor de landelijke stroomvoorziening niet van grote betekenis is. De centrale heeft maar een beperkte productiecapaciteit. Een tijdelijke reductie van de productie kunnen andere centrales in het land opvangen. Zie ook 2.2.

4.9 Zuinig aan doen met schutten van de beroeps- en recreatievaart op buitenwater (Wadden- en Noordzee)

Als er sprake is van een tekortsituatie voor het schutten van de beroeps- en recreatievaart op buitenwater, dan brengen we eerst het waterverbruik tot een minimum terug voor deze subcategorie. Dit doen we voor zover daarbij waterverlies optreedt. Dat minimum is in de regel niet nul. De economische belangen van de beroeps- en van de recreatievaart zijn hoog. Zo hoog, dat van stilleggen geen sprake is.

B3

Bijlage 3 : Vergunningvoorschriften KWO-systemen

1. De vergunninghouder dient de hoeveelheid te onttrekken en te infiltreren grondwater maandelijks te meten en te registreren door middel van een debietmeter, overeenkomstig de bepalingen in het Uitvoeringsbesluit ex artikel 11 en 12 van de Grondwaterwet. De meters dienen te zijn aangebracht op het moment dat de installatie bedrijfs gereed is.
2. De vergunninghouder dient de aan de bodem onttrokken en in de bodem gebrachte energie maandelijks te meten en te registreren (in Joule).
3. De gegevens genoemd onder 1 en 2 dienen te worden gebundeld in een logboek dat te allen tijde moet kunnen worden getoond. Tevens dient elk jaar in de maand januari of bij beëindiging van de onttrekking binnen een maand na beëindiging opgave te worden gedaan van deze gegevens. Hierbij dient gebruik te worden gemaakt van het Registratieformulier Grondwateronttrekkingen dat ieder jaar in december door de provincie wordt toegezonden.
4. De hoeveelheid aan de bodem onttrokken en in de bodem gebrachte energie dient thermisch in evenwicht te zijn. Het systeem wordt niet in thermisch evenwicht beschouwd als over een periode van 5 jaar de aan de bodem toegevoegde warmte groter is dan 25% van de totale warmtestroom van en naar de bodem toe.
5. Wanneer het systeem thermisch niet in evenwicht is dan dient de vergunninghouder binnen 3 maanden nadat hier door ons college om is verzocht een evaluatierapport te worden overlegd waarin dit wordt verklaard en dient de vergunninghouder aan te geven welke maatregelen genomen zullen worden om in het vervolg wel een thermisch evenwicht te realiseren.
6. Het onderhoud van de putten dient zoveel mogelijk mechanisch te geschieden. Als chemische regeneratie noodzakelijk is dienen de gebruikte chemische middelen volledig te worden opgepompt en afgevoerd. Chemische regeneratie dient vooraf te worden gemeld aan ons college.
7. Het water in het grondwatercircuit dient volledig gescheiden te zijn van het gebouw circuit.
8. Veranderingen aan het koude- en warmteopslagsysteem zijn uitsluitend toegestaan voor zover ze in overeenstemming zijn met de voorschriften bij deze vergunning en dienen tenminste twee weken tevoren schriftelijk aan ons college te worden gemeld.
9. Aan het te infiltreren water mogen geen stoffen worden toegevoegd. De concentratie van stoffen mag, in vergelijking met het opgepompte grondwater, niet door een bewerking zijn toegenomen.
10. De temperatuur van het te retourneren water mag gemiddeld over een maand niet hoger zijn dan 25 °C en gemiddeld over het jaar niet hoger dan 20 °C en niet lager dan 5 °C.

11. Bij het buiten gebruikstellen van de put dient:
 - a. het filter alsmede het boorgat tot 3 meter boven het filter vol te worden gestort met bentoniet, cementspecie of klei;
 - b. het boorgat van 1 tot 4 meter beneden maaiveld vol te worden gestort met bentoniet, cementspecie of klei;
 - c. ter plaatse van slecht doorlatende lagen vanaf 0,5 meter boven tot 0,5 meter onder deze laag bentoniet, cementspecie of klei aan te worden gebracht.
12. Boringen worden uitgevoerd overeenkomstig het protocol "Mechanisch boren" (VKB-protocol 2006, versie 1, die op 25 juni is uitgegeven). Dit protocol is gratis te downloaden van de website van de Stichting Infrastructuur Kwaliteitborging Bodembeheer (SIKB) in Goude: www.SIKB.nl

B4 Bijlage 4 : Status, toestand en waterkwaliteitsdoelen KRW-waterlichamen en KRW-maatregelen voor grondwater

Deze bijlage bestaat uit drie tabellen. Deze tabellen geven een samenvattend overzicht van de gedetailleerde informatie die apart is opgenomen in de bundel van de waterdocumenten.

Rapportage eenheid	Waterlichaam	STAT	TYPE	Fytoplankton	Macrofyten	Macrofauna	Vissen	tot-fosfaat (mg/l)	tot-stikstof (mg/l)	Zuurstof (%)	Doorzicht (m)	Temperatuur (oC)	Chloride (mg/l)	Zuurgraad
Beken	Linde en Noordwoldervaart	SV	R5	nvt	0,6	0,5	0,4	0,14	4,0	70 - 120	nvt	25	150	5,5 - 8,5
	Tjonger bovenloop	SV	R4	nvt	0,6	0,5	0,4	0,12	4,0	50 - 100	nvt	18	40	4,5 - 8
	Tjonger middenloop	SV	R5	nvt	0,6	0,4	0,35	0,14	4,0	70 - 120	nvt	25	150	5,5 - 8,5
	Koningsdiep	SV	R5	nvt	0,6	0,5	0,4	0,14	4,0	70 - 120	nvt	25	150	5,5 - 8,5
	Lauwers	SV	R6	nvt	0,4	0,4	0,4	0,14	4,0	70 - 120	nvt	25	150	5,5 - 8,5
Friese boezem	Friese boezem - overige meren	SV	M14	0,5	0,4	0,5	0,3	0,09	1,3	60 - 120	0,65	25	200	5,5 - 8,5
	Sneekemeergebied e.o.	SV	M14	0,5	0,4	0,5	0,3	0,09	1,3	60 - 120	0,65	25	200	5,5 - 8,5
	Fluessen e.o.	SV	M14	0,5	0,4	0,5	0,3	0,09	1,3	60 - 120	0,65	25	200	5,5 - 8,5
	Alde Feanen	SV	M14	0,5	0,4	0,5	0,3	0,09	1,3	60 - 120	0,65	25	200	5,5 - 8,5
	Groote Wielen	SV	M14	0,5	0,4	0,5	0,3	0,09	1,3	60 - 120	0,65	25	200	5,5 - 8,5
	Friese boezem - grote ondiepe kanalen	K	M6b	0,6	0,6	0,6	0,6	0,25	3,8	40 - 120	0,65	25	300	5,5 - 8,5
	Friese boezem - grote diepe kanalen	K	M7b	0,6	0,6	0,6	0,6	0,25	3,8	40 - 120	0,65	25	300	5,5 - 8,5
	Friese boezem - regionale kanalen met scheepvaart	K	M3	0,6	0,5	0,6	0,6	0,15	2,8	40 - 120	0,65	25	300	5,5 - 8,5
	Friese boezem - regionale kanalen zonder scheepvaart	K	M3	0,6	0,6	0,6	0,6	0,15	2,8	40 - 120	0,65	25	300	5,5 - 8,5
Laagveenplassen	Laagveenplassen Friesland	SV	M27	0,6	0,4	0,6	0,45	0,09	1,3	60 - 120	0,9	25	200	5,5 - 7,5
Meren in poldergebieden	Nanneveld	SV	M14	0,5	0,5	0,5	0,4	0,09	1,3	60 - 120	0,65	25	200	5,5 - 8,5
	Kleine Wielen	SV	M14	0,5	0,4	0,5	0,3	0,09	1,3	60 - 120	0,65	25	200	5,5 - 8,5
Overige kanalen	Fries kleigebied - zoete polderkanalen	K	M3	0,6	0,6	0,6	0,6	0,2	2,8	40 - 120	0,65	25	300	5,5 - 8
	Zuidoost Friesland - vaarten met recreatievaart	K	M3	0,6	0,5	0,6	0,6	0,15	2,8	40 - 120	0,65	25	300	5,5 - 8,5
	Zuidoost Friesland - vaarten zonder recreatievaart	K	M3	0,6	0,6	0,6	0,6	0,15	2,8	40 - 120	0,65	25	300	5,5 - 8,5
	Midden Friesland - polderveenvaarten	K	M10	0,6	0,6	0,6	0,6	0,15	2,8	40 - 120	0,65	25	300	5,5 - 8,5
	Noordwestelijke Wouden - regionale zandkanalen	K	M3	0,6	0,6	0,6	0,6	0,15	2,8	40 - 120	0,65	25	300	5,5 - 8,5
Zwak brakke wateren	Polder eilanden - zwak brakke sloten	K	M1b	nvt	0,6	0,6	0,6	*	2,4	35 - 120	nvt	25	150-1000	6,0 - 9,0
	Fries kleigebied - zwak brakke polderkanalen	K	M30	0,6	0,5	0,5	0,5	*	1,8	60 - 120	0,65	25	300-3000	6,0 - 9,0
Waterlichamen deels in Fryslân, beheergebied Noorderzijlvest, Rest en Wieden, Zuiderzeeland														
Zwak brakke wateren	Lauwersmeer (deel Fryslân)	SV	M30	0,6	0,57	0,6	0,6	*	1,8	60-120	0,9	25	1000-5000	6,0-9,0
Matig grote ondiepe laagveenplassen	Boezem NW Overijssel (grensbeek de Linde)	K	M27	0,6	0,6	0,6	0,6	0,09	1,3	60-120	0,9	25	200	5,5-7,5
Grote ondiepe kanalen met scheepvaart	Vaarten NOP Wijk Lemstervaart	K	M6b	0,6	0,6	0,6	0,6	0,15	3,8	40-120	0,45	25	300	5,5-8,5

* In deze zwak brakke wateren is van nature een overmaat aan fosfaat aanwezig als gevolg van fosfaatrijke kwel. De algenproductie in deze wateren wordt vooral gereguleerd door stikstof. Vandaar dat geen norm voor fosfaat is opgesteld.

Tabel B2: Overzicht getalswaarden KRW-waterkwaliteitsdoelen

K = kunstmatig
SV = sterk veranderd

- tot welk KRW-watertype ze behoren;
- welke status is toegekend (SV=sterk veranderd, K=kunstmatig).

Daarnaast is voor de biologische kwaliteitselementen aangegeven wat de huidige toestand is. Ook is opgenomen welke toestand is te verwachten in 2015, als de waterbeheerder de voorgenomen KRW-maatregelen heeft uitgevoerd.

legenda	
	goed
	matig
	niet oecologisch

Tabel B3: Overzicht status en huidige toestand KRW-waterlichamen

Tabel B4a Overzicht van uitvoeringsmaatregelen grondwater

Onderdeel	Maatregel	Verantwoordelijk	termijn
Grondwaterlichamen algemeen	Geen		
Drinkwaterwinningen			
	Voortzetten regulier beschermingsbeleid	Provincie	permanent
	Opstellen gebiedsdossiers kwetsbare winningen	Provincie	2010
	Puntbronnen, nader onderzoek	Provincie	2021
Kleine onttrekkingen	Voortzetten monitoring	Vrom	permanent
N2000 gebieden	Opstellen beheerplannen	Provincie	2009

Overzicht voorgenomen maatregelen grondwater provincie Fryslân, zoals opgenomen in het Stroom-gebiedsbeheerplan Rijn Delta versie

Tabel B4b Maatregelen periode 2010 – 2015

SGBP-maatregelen, tijdvak 2010 – 2015		Grondwaterlichaam			
Maatregeltype	SGBP-categorie	Zand Rijn Noord	Deklaag Rijn Noord	Wadden Rijn Noord	Totaal aantal
<i>Maatregelen Provincie</i>					
saneren verontreinigd(e) landbodems / grondwater	Puntbronnen (art 11-3g)	1	1	1	3
geven van voorlichting en het treffen van financiële maatregelen	Aanvullende maatregelen (art 11-4)	1			1
uitvoeren onderzoek	Extra maatregelen (art 11-5)	1	1	1	3
<i>Maatregelen onbekend</i>					
overige inrichtings-maatregelen (in relatie tot N2000, uit te voeren door waterschappen)	Regulering waterbeweging hydromorfologie (art 11-3i)	4		4	8

TOELICHTING:

- saneren verontreinigd(e) landbodems/grondwater: Puntbronnen = herprioritering bodemsanering, nader onderzoek en zonodig sanering in grondwaterbeschermingsgebied
- overige inrichtingsmaatregelen (in relatie tot N2000, uit te voeren door waterschappen): Regulering waterbeweging en hydromorfologie = anti-verdrogingsmaatregelen N2000
- geven van voorlichting en het treffen van financiële maatregelen: Aanvullende maatregelen = aanvullende stimuleringsmaatregelen bij kwetsbare winningen
- Uitvoeren onderzoek: Extra maatregelen = risico analyse puntbronnen

MAATREGELEN PROVINCIE PERIODE 2016 – 2027:

Aanvullende stimuleringsmaatregelen worden na 2015 voortgezet. Anti-verdrogingsmaatregelen zullen ook na 2015 worden uitgevoerd, maar zijn nog niet begroot. Ook sanering puntbronnen gaat na 2015 ook door, afhankelijk van hetgeen voor 2015 binnen het bestaand bodemsaneringsprogramma reeds kan worden gerealiseerd.

B5 Bijlage 5: Kader beoordeling van ontheffingaanvraag riolering buitengebied

De provincie gaat ervan uit dat binnen de bebouwde kom alle percelen op de riolering worden aangesloten. Een ontheffingaanvraag van de gemeenten voor het niet aansluiten van percelen buiten de bebouwde kom toetsen Gedeputeerde Staten aan de volgende criteria:

1. DOELMATIGHEIDSAFWEGING

De gemeenten kunnen voor die percelen waarvoor een ontheffing is gekregen, nu een ontheffing aanvragen zonder een uitgebreide kostenanalyse.

De gemeente moet alsnog een doelmatigheidsafweging maken voor de percelen waar sprake is van:

- oprukkende riolering;
- veranderingen in de ligging van de bebouwde kom;
- verandering in de begrenzing van de kwetsbare gebieden;
- verandering in de soort en omvang van de lozing;
- lokale problemen (stankoverlast) en gevaar voor gezondheid voor dier en mens.

2. OMSLAGBEDRAGEN

Voor die percelen waar een doelmatigheidsafweging nodig is, vraagt de provincie aan de gemeente om een berekening te maken van de aanlegkosten voor de riolering en deze uit te zetten tegen de omslagbedragen per type gebied. We hanteren de landelijk gebruikelijke normbedragen. We onderscheiden zeer kwetsbare, kwetsbare en niet kwetsbare gebieden.

3. VRIJ AFSTROMENDE – NIET VRIJ AFSTROMENDE GEBIEDEN

De provincie vraagt aan de gemeente om in zijn ontheffingaanvraag of gemeentelijk rioleringsplan (GRP) een onderscheid te maken tussen vrij en niet vrij – afstromende gebieden (zie kaart 35). Dit vragen wij om een goed inzicht te krijgen in de gemeentelijke inspanning bij het saneren van de lozingen in vrij afstromende gebieden.

4. DE AANVRAAG

Wij vragen de gemeenten bij de aanvraag een toelichting te voegen van het verschil tussen de oude en nieuwe ontheffingaanvraag en de motivering van de door de gemeente gemaakte keuzes voor het wel/niet invullen van de zorgplicht.

5. TERMIJN ONTHEFFING

De duur van de nieuwe ontheffingen is verbonden aan de einddatum van het Waterhuishoudingsplan, te weten eind 2015.

B6

Bijlage 6 : Overzicht ruimtelijke aspecten

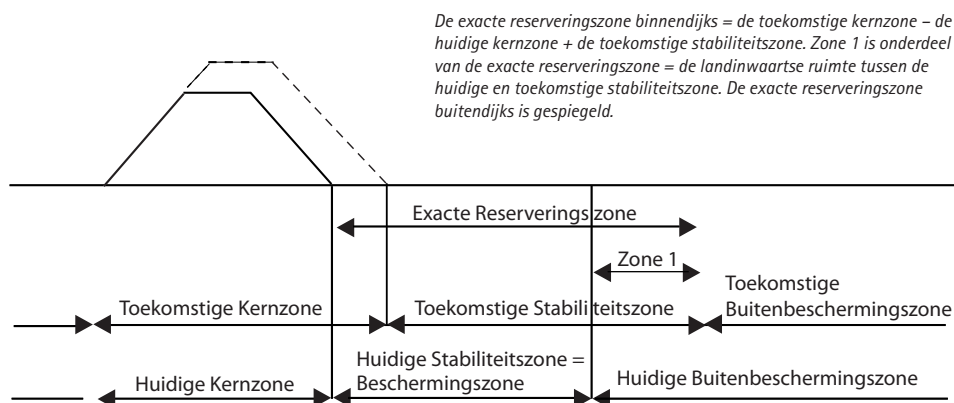
3e Waterhuishoudingsplan

(Structuurvisie ex artikel 4.4, eerste lid van de Waterwet en artikel 2.2, tweede lid, Wet op de ruimtelijke ordening).

DE EXACTE RESERVERINGSZONES BIJ PRIMAIRE WATERKERINGEN (PARAGRAAF 3.1)

In het Streekplan zijn ruime reserveringszones opgenomen. Deze worden nu voor het vaste land ingeperkt tot exacte reserveringszones die daadwerkelijk nodig zijn voor de versterking van de waterkering. Voor de Waddeneilanden komt er volgens het Streekplan nog een nadere uitwerking (pagina 168 van het Streekplan). De exacte reserveringszones geven de koppeling aan tussen de ruimtelijke ordening en de toekomstige dijkversterkingen. Figuur 3.3 toont schematisch voor de binnendijkse situatie de koppeling tussen de veiligheid tegen overstromingen en de ruimtelijke ordening. Buitendijkse zones zijn in spiegeling hetzelfde.

Op de kaarten 13-1 t/m 6 zijn de exacte reserveringszones in Fryslân weergegeven.

Op de kaarten 13-1 t/m 6 zijn ook de begrenzingen aangegeven van de exacte reserveringszones voor gebieden met aaneengesloten bebouwing (kustplaatsen) en voor gebieden buiten aaneengesloten bebouwing.

Op deze kaarten zijn de reserveringszones van de Waddeneilanden niet opgenomen, omdat de ligging van de dijkringgebieden nog niet duidelijk is. Als die wel duidelijk is, zal nadere uitwerking in het provinciale beleid plaatsvinden.

BOUWBELEID IN DE RESERVERINGSZONES

Het bouwbeleid in de reserveringszones is in het Streekplan vastgelegd. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen het regime binnen en buiten de gebieden met aaneengesloten bebouwing.

VASTLEGGING VAN WATERKERINGZONES

De waterkeringbeheerder neemt de exacte reserveringszones in zijn legger op. Van de waterkeringbeheerders wordt verwacht dat zij in 2010 de leggers voor de primaire waterkering, met daarin opgenomen de reserveringszones, hebben vastgesteld. De gemeenten leggen de exacte reserveringszones binnen- en buitendijks, vast in hun bestemmingsplannen.

Daarnaast kan de waterkeringbeheerder vanuit de waterstaatswetgeving nog eisen stellen aan activiteiten op en rondom de huidige waterkeringen, zoals opgenomen in de keur.

RUIMTELIJKE DOORWERKING IN BESTEMMINGSPLANNEN (STRUCTUURVISIE)

De gemeenten leggen de boezemkaden zoveel mogelijk als waterstaatkundig werk vast op de plankaart in hun bestemmingsplannen. Dit vooral als signaalfunctie voor eventueel benodigde keurontheffingen, in geval van handelingen in of bij het waterstaatkundige object.

BESTEMMEN VAN REGIONALE WATERKERINGEN ALS WATERSTAATKUNDIGE OBJECTEN (PAR. 3.2, 3.3 EN 3.5)

RUIMTELIJKE DOORWERKING IN BOUWBELEID (STRUCTUURVISIE)

Voor de boezem

Bij ruimtelijke ontwikkelingen voor de Friese boezem wordt geanticipeerd op de toekomstige maatgevende boezemwaterstanden door een voldoende grote aanleghoogte in rekening te brengen.

Binnen polders

Bij ruimtelijke ontwikkelingen in polders wordt rekening gehouden met overstromingskansen, door deze zoveel mogelijk te limiteren. De strategie is drie stappen te onderzoeken:

1. Zoveel mogelijk bouwen boven het maatgevend boezempeil (MBP). Hiermee blijft bij een eventuele kadebreuk de bebouwing droog.
2. Kan dat niet dan bouwen onder het MBP, maar boven het maaiveld. Dit betekent minder ophogen, en is dus goedkoper dan strategie 1. De gevolgen van een eventuele kadebreuk worden zoveel mogelijk beperkt.
3. Kan dat ook niet, dan bouwen op het maaiveld en zonodig de boezemkaden versterken. Dit betreft situaties zonder ophogen. Boezemkaden worden dan zonodig versterkt om de veiligheid constant te houden bij de toegenomen economische waarde in de kadering. De extra kosten van de kadeversterking, inclusief de additionele onderhoudskosten, worden door de initiatiefnemer aan Wetterskip Fryslân vergoed.

Bij de keuze voor 2 en de keuze voor 3 nemen de gevolgen van een eventuele overstroming toe. De handreiking Watertoets dient als instrument voor de implementatie van deze strategie.

RUIMTELIJKE DOORWERKING (STRUCTUURVISIE)

De gemeenten leggen de Lauwersmeerdijk als waterstaatkundig werk vast op de plankaart in hun bestemmingsplannen. Dit vooral als signaalfunctie voor eventueel benodigde keurontheffingen, in geval van handelingen in of bij het waterstaatkundige object.

In 2010 wordt bepaald of er een ruimtelijke reservering langs de Lauwersmeerdijk nodig is.

RUIMTELIJKE DOORWERKING (STRUCTUURVISIE)

De gemeenten leggen de voormalige zeedijken zoveel mogelijk ook als waterstaatkundig werk vast op de plankaart in hun bestemmingsplannen. Dit vooral als signaalfunctie voor eventueel benodigde keurontheffingen, in geval van handelingen in of bij het waterstaatkundige object.

RUIMTELIJKE MAATREGELEN TEGEN WATEROVERLAST EN VOOR DE WATERKWALITEIT (PAR. 4.2 EN 5.1)

MAATREGELEN TER VOORKOMING VAN EXTRA WATEROVERLAST IN HET LANDELIJKE GEBIED (STRUCTUURVISIE)

Door klimaatverandering, zeespiegelstijging, bodemdaling en toename van verhard oppervlak neemt de kans op regionale wateroverlast toe. Hoewel volgens berekeningen in 2030 de normen in de meeste watersystemen nog niet overschreden zullen worden, moeten nu al wel maatregelen genomen worden om de huidige situatie zoveel mogelijk te handhaven. Daarom vragen wij de waterbeheerders maatregelen te treffen voor het boezemsysteem en voor de deelsystemen (polders en vrij afwaterende gebieden), zowel op technisch als ruimtelijk vlak. De maatregelen volgen uit studies naar de berging en afvoer van water in Fryslân, met name de laatste studie: het Veiligheidsplan. De belangrijkste maatregelen zijn:

- Beschikbaar hebben van voldoende gemaalcapaciteit voor het Friese boezemsysteem, verspreid over de hele provincie. Een vrije afvoer van water moet op ieder moment mogelijk zijn vanuit de Friese boezem bij Dokkumer Nieuwe Zijlen. Hiervoor is het nodig dat de waterbeheerders, Wetterskip Fryslân en waterschap Noorderzijlvest, voor het eind van de planperiode een groot gemaal bij Lauwersoog hebben gerealiseerd, met een capaciteit van tenminste 150 m³/s. Een grotere capaciteit is mogelijk gewenst om een beheer te kunnen voeren dat beter aansluit bij de eisen van het Natura 2000gebied, Lauwersmeer. Met een groot gemaal bij Lauwersoog en de overige maatregelen kan de voorbereiding van de bouw van een gemaal bij Harlingen uitgesteld worden tot aan het moment van opwaardering van de sluizen in Harlingen. Dit betekent een herziening van het Streekplan op dit punt. In het Streekplan werd nog uitgegaan van de bouw van een gemaal bij Harlingen rond 2015 en een gemaal bij Lauwersoog pas na 2030.
- Vergroting van het bergend vermogen van de Friese boezem: minimaal 300 hectare extra boezemuitbreiding. Rekening houdend met een gerealiseerde boezemuitbreiding van 400 hectare voor 2010, komt dit overeen met de opgave uit het Streekplan. Dit gebeurt door het achteruitleggen van oevers en kaden, door combinatie met nieuwe natuur, door nieuwe projecten "wonen aan het water" en door uitbreiding van recreatievoorzieningen. Daarnaast wordt in de planperiode minimaal 100 hectare retentiepolders aangewezen. Rekening houdend met 250 hectare gerealiseerde retentie-polders voor 2010, komt dit overeen met de opgave uit het Streekplan.
- Uitbreiding van oppervlak open water met 1650 hectare tot 2030, ten opzichte van de situatie in 2008. Voor de planperiode betekent dit een uitbreiding van 450 hectare. Bij een goede inrichting van het extra areaal aan open water heeft deze maatregel ook een positief effect op de

waterkwaliteit. Het gaat hier vooral om verruiming van sloten en soms om de aanleg van vijvers. In de regel zullen functiewijzigingen niet aan de orde zijn. Een aanpassing van het ruimtelijk beleid is dan ook niet nodig. In het Streekplan werd een toename van extra ruimte voor water in de deelsystemen aangekondigd. In dit Waterhuishoudingsplan wordt nu vastgesteld dat dat zonder directe functiewijzigingen gaat.

– **extra uitbreiding van waterberging in de deelsystemen (Structuurvisie)**

Uitbreiden van de waterberging in deelsystemen kan de waterkwaliteit in polders aanzienlijk verbeteren. Voorwaarde is wel dat de beheerder de hoofdwatergangen, en wellicht een deel van de schouwwatergangen goed en breder inricht. Daardoor neemt het zelfreinigende vermogen toe. De belasting met fosfaat en stikstof van de Friese boezem via het uitgeslagen polderwater neemt er door af. Dit verbetert de waterkwaliteit van de boezem. Om te voorkomen dat ruimere watergangen (als KRW-maatregel) leidt tot extra verlies aan landbouwgebied, wordt in de Beslisnota aangesloten bij het al door Provinciale staten genomen besluit om uit een oogpunt van een goede inrichting voor berging en afvoer van water te streven naar ongeveer 1650 hectare extra berging in de deelsystemen. Dit om een vergroting van de waterbergende oppervlakte van twee naar drie procent te bereiken (zie paragraaf 4.2.3). Deze koppeling voorkomt een extra ruimteclaim en significante schade voor de landbouw.

DE RUIMTELIJKE INPASSING VAN DE GRONDWATERBESCHERMINGSGEBIEDEN (PAR. 5.5)

Verhogen van de effectiviteit van grondwaterbescherming (Structuurvisie)

Een belangrijke maatregel die uitgevoerd zal worden, is het verhogen van de effectiviteit van de grondwaterbescherming.

In de eerste plaats wordt een evaluatie gedaan naar de zonering van het beschermingsniveau van grondwaterbeschermingsgebieden, om onderbescherming te voorkomen. Bij onderbescherming wordt in samenspraak met gemeenten en andere partijen de begrenzing van de grondwaterbeschermingsgebieden bijgesteld. Bij overbescherming wordt het beschermingsniveau teruggebracht tot een boorvrije zone.

In de tweede plaats wordt een inventarisatie van risicovolle activiteiten gedaan binnen de eventuele nieuwe zonering. Binnen grondwaterbeschermingsgebieden mogen bedrijven geen activiteiten uitvoeren die in strijd zijn met de regels uit de Provinciale Milieuverordening (PMV). Voor risicovolle activiteiten die op dit moment plaatsvinden, stellen we een verscherpt handhavingregime op. Nieuwe risicovolle activiteiten binnen de eventuele nieuwe zonering beoordelen we volgens de aangepaste PMV.

ASPECTEN DIE GEMEENTEN BIJ TOEPASSING VAN DE WATERTOETS BETREKKEN (PAR. 6.2)

De Watertoets voor duurzame ruimtelijke inrichting heeft betrekking op veiligheid tegen overstromingen en op de kwantiteit en kwaliteit van zowel oppervlakte- als grondwater. Het is een instrument om verdroging te bestrijden en wateroverlast te voorkomen. Door toepassing van de watertoets worden de effecten van ruimtelijke ingrepen op de waterhuishouding duidelijk. Dit kan leiden tot aanpassingen in het ruimtelijke ontwerpplan.

LOCATIEKEUZE

Bij locatiekeuze gaat het om het vinden van optimale locaties voor de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Idealiter worden ontwikkelingen daar gelokaliseerd waar de wateromstandigheden het gunstigste zijn, zodat er zo weinig mogelijk inrichtingsmaatregelen nodig zijn. Een optimale locatiekeuze leidt dan tot zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.

In de planperiode zal gezien worden of de watertoets voor het onderdeel locatiekeuze aangescherpt zal worden met de resultaten van de landelijke verkenning naar de wijze waarop kosten/baten- en risico-analyses moeten worden uitgevoerd bij nieuwbouwlocaties op fysisch ongunstige locaties.

INRICHTING VOOR WATERVEILIGHEID

Gestreefd wordt naar het voorkomen van overstromingen vanuit de buitenwateren (Noordzee, Waddenzee en IJsselmeer) en de boezem, zowel nu als in de toekomst. Aandachtspunten hierbij zijn:

- De exacte reserveringszones van de primaire waterkeringen, die door de gemeenten worden vastgelegd in hun bestemmingsplannen;
 - De regionale waterkeringen, die door de gemeenten (als waterstaatkundige werken) op de plankaart in hun bestemmingsplannen worden vastgelegd.
- Speciale aandacht gaat uit naar het bouwbeleid, zowel bij bouwen voor de boezem (voldoende grote aanleghoogte) als in de polders (zoveel mogelijk hoog bouwen).

INRICHTING VOOR WATERKWANTITEIT

De inrichting voor kwantiteit volgt de prioriteitstrits 'vasthouden-bergen-afvoeren'. Geprobeerd wordt eerst het gebiedseigen water vast te houden in de bodem. Als dat niet toereikend is, wordt gezocht naar locaties om water te bergen. Wanneer ook deze pogingen niet tot het gewenste effect leiden, wordt afvoeren als optie overwogen. Aandachtspunten bij het toekennen van bestemmingen zijn het zoveel als mogelijk voorkomen van verzilting, verdroging, watertekorten en wateroverlast.

INRICHTING VOOR WATERKWALITEIT

Hierbij staat de trits: 'schoonhouden-scheiden-zuiveren' centraal. Eerst wordt een brongerichte aanpak toegepast, zonder te vervuilen. Als dat niet toereikend is, wordt ervoor gezorgd dat de verontreinigende stoffen zich niet kunnen verspreiden. Als dat niet volledig te voorkomen is, worden de verontreinigingen gezuiverd. De nadruk bij de voorkeursvolgorde ligt dus op het zoveel als mogelijk vasthouden van schoon water. Aandachtspunten zijn grondwaterbeschermingsgebieden en zwemwaterlocaties.

VOORKOMEN VAN AFWENTELING

Bij de toepassing van de watertoets wordt niet alleen naar het plangebied zelf gekeken. Ook de benedenstroomse gebieden vragen aandacht. Het is niet de bedoeling dat lokale ruimtelijke ingrepen leiden tot negatieve effecten elders. Als deze afwenteling niet te voorkomen is, moeten maatregelen leiden tot compensatie (liefst binnen het plangebied) en mitigatie (beperking van de effecten). Desgewenst moet het plangebied vergroot worden om de benodigde ruimtelijke maatregelen mee te nemen in het bestemmingsplan.